

ความร่วมมือกับต่างประเทศ

THE BULLETIN ON INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MINISTRY OF EDUCATION

กระทรวงศึกษาธิการ

สถาปัตยกรรม
แห่งอนาคต

ออกแบบที่อ่อนโยน
เพื่อความยั่งยืน

HAPPENING

PERSPECTIVE

Unesco Courier

WORLD HERITAGE INSIGHT

สำนักความร่วมมือกับต่างประเทศ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

www.bic.moe.go.th

SCAN ME

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 0 2628 5646 ต่อ 122-124 โทรสาร. 0 2281 0953
www.bic.moe.go.th

วารสาร

ความร่วมมือ กับต่างประเทศ

จากบรรณาธิการ

ในทุกวันนี้ที่ผู้คนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเมือง เมื่อมองไปรอบตัวเราจะเห็นสิ่งปลูกสร้างที่ก่อร่างจากตึกสูงและสถาปัตยกรรมรูปแบบต่าง ๆ จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าสถาปัตยกรรมมีผลต่อการใช้ชีวิตของเราตั้งแต่เช้าจรดเย็น ทั้งยังส่งผลเอื้อต่อปัจจัยพื้นฐานในการปกป้องจากสภาพอากาศ การทำงาน การใช้ชีวิต ในเชิงจิตวิทยาคือทำให้เรารู้สึกนึกคิด ตลอดจนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ข้อมูลสถิติจากรายงานของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UN Environment Programme) ได้แสดงให้เห็นว่าภาคการก่อสร้างเป็นภาคส่วนที่มีการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มากที่สุด โดยคิดเป็นประมาณถึง 39% ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาพรวมทั่วโลก สถาปัตยกรรมจึงนับได้ว่ามีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกและถือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและปริมาณทรัพยากรที่ลดถอยน้อยลง แนวคิดการออกแบบงานสถาปัตยกรรมที่คำนึงถึงระบบนิเวศและความยั่งยืนของธรรมชาติ และยังคงประสิทธิภาพการใช้งานรวมทั้งความสวยงามไว้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างเช่นสถาปัตยกรรมสีเขียว (Green Architecture) และสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน (Sustainable Architecture) หรือแม้แต่แนวคิดในการพัฒนาอาคารที่ใช้พลังงานสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Energy Building) ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาอาคารที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการเพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของความตกลงปารีสที่จะลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ทั่วโลกให้ได้ 45% ในปี พ.ศ. 2573 และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นศูนย์ในปี พ.ศ. 2593 เป็นแนวทางที่สถาปนิก นักวางผังเมือง วิศวกรและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในปัจจุบันต้องให้ความสำคัญ

การสร้างสถาปัตยกรรมสีเขียวและสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการของวิชาความรู้ทางสถาปัตยกรรมศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์อาคาร (Building Science) การวางผังเมือง การบริหารการก่อสร้าง โดยกรอบความคิดหลักคือการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ -- *“Human beings should live in harmony with nature.”* เนื้อหาของวารสารความร่วมมือกับต่างประเทศฯ ฉบับนี้ กองบรรณาธิการขอแนะนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจที่คัดสรรมาแปลจากวารสารยูเนสโกคูรีเย ฉบับประจำเดือนมกราคม-มีนาคม 2567 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืนเพื่อโลกที่น่าอยู่อาศัยมากขึ้น และบทความพิเศษจากวารสารยูเนสโก คูรีเย ฉบับพิเศษ ประจำเดือนพฤศจิกายน 2566 ซึ่งมีเนื้อหาที่อุทิศให้แก่วิกตอเรีย โอแคมโป นักเขียนและนักเคลื่อนไหวทางสังคมชาวอาร์เจนตินาผู้ซึ่งมอบคฤหาสน์วิลลา โอแคมโปของเธอให้แก่ยูเนสโก เพื่อเป็นสถานที่สืบสานการสนทนาวิสาสะทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นหนึ่งในรากฐานพันธกิจของยูเนสโก นอกจากนี้ ภายในฉบับท่านยังสามารถติดตามอ่านความร่วมมือด้านการศึกษากับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการที่น่าสนใจ บทความประจำฉบับเกี่ยวกับน้ำตกวิกตอเรีย มรดกโลกข้ามพรมแดนของประเทศแซมเบียและประเทศซิมบับเว รวมถึงบทสรุปของบทความพิเศษ *“The Journey of Peace - เส้นทางสู่สันติภาพ”*

ทั้งนี้ ท่านยังสามารถติดตามอ่านวารสารความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการทั้งฉบับปัจจุบันและย้อนหลังได้ที่เว็บไซต์สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ www.bic.moe.go.th แล้วพบกันใหม่ฉบับหน้า

วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมกราคม-มีนาคม 2567

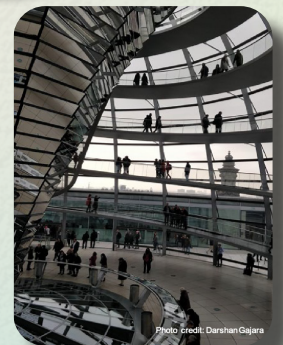
Happening

- 1 การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสของซีมีโอ ครั้งที่ 46 (46th SEAMEO High Officials Meeting: SEAMEO HOM)
โดย เบญจพร มรรยาทอ่อน
กุสุมา นวพันธ์พิมล
- 10 การประชุมรัฐมนตรีศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 9 และการประชุมที่เกี่ยวข้อง
โดย หงษ์ฟ้า วีระนพรัตน์
ดร.สริณณพัชร ธรรมบุศย์
- 14 โครงการประชุมสัมมนา เรื่อง From UNESCO Designated Sites and Networks to ASPnet School Members
โดย อัจจิมา กวีญาณ
จิตรลดา จันทรแฮมม

Perspective

- 20 รายงานสถานะสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างโลก
โดย ชฎารัตน์ สิงห์เดชากุล
สันติภาพเพื่อสันติสุขแห่งมวลมนุษยชาติ
- 27 The Journey of Peace “เส้นทางสู่สันติภาพ” Episode 4 :
“At the Pinnacle of Dream for Peace” ณ ปลายทางแห่งฝันสู่สันติภาพ...
โดย พระนิรัตน์ รมมมุตโตโม

วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมกราคม-มีนาคม 2567

Unesco Courier

- 40 ผู้หญิงพิเศษแห่งศตวรรษของเธอ
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 43 วิกตอเรีย โอแคมโป กับยูเนสโก – ความฝันของผู้มาก่อนกาล
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 46 ของขวัญที่วิกตอเรีย โอแคมโป มอบแด่วัฒนธรรมโลก
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 50 บทบรรณาธิการ
แปลโดย พิศवास ปทุมุตตรังษี
- 51 สิ่งก่อสร้างแห่งอนาคต
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 55 สถาปัตยกรรมพื้นบ้านคืนสู่ความนิยม
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 58 บ้านไม้ไผ่ช่วยบรรเทาผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงในปากีสถาน
แปลโดย จงจิต อนันต์คุศรี
- 61 สวนบนดาดฟ้าในกรุงเวียนนา
แปลโดย พิศवास ปทุมุตตรังษี
- 63 เซนาเม คอฟฟี อักบอจิบู : “เมืองแอฟริกันในทุกวันนี้คือผลผลิตของการฟื้นฟูธรรมชาติ”
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 65 การดัดแปลงอาคารที่มีอยู่ : เพิ่มมูลค่า
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 68 นยาซา อาร์เปอร์-มิซอน : สตรีผู้เปี่ยมไปด้วยความสร้างสรรค์
แปลโดย พิศवास ปทุมุตตรังษี
- 71 การใช้เกลือแก้ปัญหาคอนกรีตในดูไบ
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 73 หวัง ชู่ : “ ‘ระบบ’ สถาปัตยกรรมยังยืนได้พัฒนาจนกลายเป็นขบวนการเคลื่อนไหวแล้ว”
แปลโดย พิศवास ปทุมุตตรังษี

World Heritage Insight

- 75 มรดกโลกข้ามพรมแดนน้ำตกวิกตอเรีย ของประเทศแซมเบียและประเทศซิมบับเว
กรณีตัวอย่างด้านผลกระทบจากการพัฒนาและจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ
โดย สาวิตรี สุวรรณสถิตย์

การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสของซีมีโอ ครั้งที่ 46

(46th SEAMEO High Officials Meeting: SEAMEO HOM)

โดย เบนจพร มรรยาทอ่อน¹
กุสุมา บอพันธ์พิมล²

การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสของซีมีโอ ครั้งที่ 46 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 28-30 พฤศจิกายน 2566 ณ โรงแรมอมารี วอเตอร์เกท กรุงเทพฯ โดยมี พลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานในพิธีเปิดการประชุม นายสุเทพ แก่งสันเทียะ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทย โดยมี นายพิเชฐ โพธิ์ภักดี รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และนางพิมพ์วิรัชย์ เมืองนิล รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สป. และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมการประชุมครั้งนี้ ซึ่งจัดโดยสำนักงานเลขาธิการซีมีโอ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการไทย

พลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประธานในพิธีเปิดการประชุมฯ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2566 ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของการซีมีโอในการยกระดับคุณภาพการศึกษา สร้างความมั่นใจในการเข้าถึงการศึกษาสำหรับทุกคน และขับเคลื่อนการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งความสำเร็จเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นได้จากความร่วมมืออันแข็งแกร่งของประเทศสมาชิกซีมีโอทั้ง 11 ประเทศ และความเชี่ยวชาญของศูนย์ฯ และเครือข่ายระดับภูมิภาค ทั้ง 26 แห่ง โดยได้เน้นย้ำถึงความพร้อมของกระทรวงศึกษาธิการไทย ในการให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมและโครงการสำคัญของสำนักงานเลขาธิการซีมีโอ ศูนย์และเครือข่ายระดับภูมิภาคของซีมีโอ

ประเทศสมาชิกสมทบ และหน่วยงานที่เป็นสมาชิกสมทบ ทั้งนี้ รัฐบาลไทยยังให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษา เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการประกันความเจริญรุ่งเรือง เสถียรภาพ และความยั่งยืนของประเทศ มุ่งเน้นไปที่การให้โอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม การยกระดับทักษะของบุคลากรและแรงงาน การสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้กับนักเรียน การเสริมสร้างศักยภาพของครู ตลอดจนการปลูกฝังหลักคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ในการมุ่งที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย ให้เต็มศักยภาพภายใต้หลักการ “จับมือไว้ แล้วไปด้วยกัน” และ “เรียนดี มีความสุข”

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการ

² ผู้อำนวยการกลุ่มความร่วมมือระดับภูมิภาค

Datuk Dr. Habibah binti Abdul Rahim ผู้อำนวยการสำนักงานเลขาธิการซีมีโอได้กล่าวถึงความสำคัญของการประชุมดังกล่าว ที่เป็นเวทีสำหรับเจ้าหน้าที่ระดับสูงได้ร่วมกันกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมของภูมิภาค และแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก ศูนย์และเครือข่ายระดับภูมิภาคของซีมีโอและหุ้นส่วนความร่วมมือ ก่อนนำเสนอต่อสภารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สภาซีเมค) เพื่อให้ความเห็นชอบและอนุมัติต่อไป

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้มอบรางวัลให้แก่ผู้ชนะเลิศรางวัลต่าง ๆ ขององค์การซีมีโอทั้งสิ้น 3 รางวัล ได้แก่ 1) 2023 SEAMEO-Japan ESD Award 2) 2023 SEAMEO-Australia Education Links Award และ 3) Southeast Asian Waste Hero Award (SEAMEO SEPS)

1. 2023 SEAMEO-Japan ESD Award (หัวข้อ “Promoting Environment Education through Utilizing Renewable Energy”)

- 1) ประเภทโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 250 คน ได้แก่ โรงเรียน Sekolah Kebangsaan Telok Ramunia ประเทศมาเลเซีย
- 2) ประเภทโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 250 คน ได้แก่
 - รางวัลที่ 1 โรงเรียน AL-YA’LU Superior Elementary School ประเทศอินโดนีเซีย
 - รางวัลที่ 2 โรงเรียน SM ST Michael, Penumpang ประเทศมาเลเซีย
 - รางวัลที่ 3 โรงเรียนรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ประเทศไทย

2. 2023 SEAMEO-Australia Education Links Award (หัวข้อ “Fostering Inclusion through Digital Technology”) ผู้ได้รับรางวัล คือ นางสาว Nural Aisyah นักศึกษาปริญญาโทจาก Quantic School of Business and Technology ประเทศอินโดนีเซีย

3. Southeast Asian Waste Hero Awards by SEAMEO SEPS

ระดับโรงเรียน

- 1) โรงเรียนระดับอนุบาล/ประถมศึกษา ได้แก่ โรงเรียน Sekolah Alam Pacitan ประเทศอินโดนีเซีย
- 2) โรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ โรงเรียน St.Patrick’s Secretary School ประเทศมาเลเซีย

ระดับครู

- 1) ครูระดับอนุบาล/ประถมศึกษา ได้แก่ นางสาว Putri Rismantia ประเทศอินโดนีเซีย
- 2) ครูระดับมัธยมศึกษา ได้แก่ นางสาว Divina Gripon Garcia ประเทศฟิลิปปินส์

การประชุมวาระเฉพาะของการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสของซีมีโอ ครั้งที่ 46

วันที่ 28 พฤศจิกายน 2566 โดยมี Dr. Gina O Gonong ปลัดกระทรวงศึกษาธิการฟิลิปปินส์ ทำหน้าที่ประธาน โดยที่ประชุมได้รับทราบการติดตามผลการดำเนินงานตามข้อมติที่ประชุมสมัชชารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ 52 วาระเฉพาะในปี 2566 รายงานการประชุมคณะกรรมการบริหารของซีมีโอ ประจำปี 2566 ข้อเสนอโครงการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของซีมีโอภายใต้ความร่วมมือสหราชอาณาจักร-อาเซียนเกี่ยวกับ Supporting the Advancement of Girls' Education (SAGE) Programme ข้อเสนอการแก้ไขคู่มือการจัดสรรกองทุนด้านการพัฒนาการศึกษาของซีมีโอ (กองทุนรวม) ข้อเสนอกรอบผลลัพธ์การดำเนินงานของซีมีโอ แผนงานประจำปีของสำนักงานเลขาธิการซีมีโอ สำหรับปีงบประมาณ 2566 – 2567 ข้อเสนอของดำเนินงาน 3 ปี ของสำนักงานเลขาธิการซีมีโอ ปีงบประมาณ 2567/2568 – 2569/2570 ข้อเสนอการพิจารณาแก้ไขกฎบัตรของซีมีโอ การแก้ไขกฎระเบียบข้อบังคับของศูนย์ซีมีโอไปโอทโรป และข้อเสนอแผนพัฒนา 5 ปี ระยะที่ 7 ของศูนย์ซีมีโอโอเคเทค นอกจากนี้ ได้มีการพิจารณาเกี่ยวกับข้อเสนอการหมุนเวียนตำแหน่งประธานสมัชชารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สภาซีเมค) ทั้งนี้ ที่ประชุมได้เห็นชอบข้อเสนอตามที่คณะกรรมการบริหารซีมีโอ โดยเพิ่มประเทศกัมพูชา สปป. ลาว เมียนมา และติมอร์-เลสเต ร่วมเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสภาซีเมค และประเทศไทยจะเป็นประธานและเจ้าภาพจัดการประชุมสภาซีเมค ในปี 2572/2573

การประชุม Special Session วันที่ 28 พฤศจิกายน 2566 ที่ประชุมได้รับทราบการดำเนินงานของศูนย์และเครือข่ายระดับภูมิภาคของซีมีโอ จำนวน 3 แห่ง โดยมีโครงการและกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ 1) เลขาธิการซีมีโอ ทโรปเมต เน็ตเวิร์ค นำเสนอสาขาวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับ “One Health Initiative” 2) ผู้อำนวยการศูนย์ซีมีโอสะเต็มเอ็ด นำเสนอสาขาการศึกษาเรื่อง “Regional Synergy: Cultivating a Network for Enhanced Program Effectiveness in Southeast Asia” และ 3) ผู้อำนวยการศูนย์ซีมีโอคิเทปด้านภาษา นำเสนอสาขาวัฒนธรรม หัวข้อ “Mapping South East Asian Readiness to Improve Early Grade Literacy through Mother Tongue-Based Multilingual Education” การดำเนินโครงการและกิจกรรมของทั้ง 3 แห่งจะนำไปสู่ความร่วมมือที่สำคัญของประเทศสมาชิกองค์การซีมีโอต่อไปในอนาคต

การประชุมเต็มคณะของการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสของซีมีโอ ครั้งที่ 46 วันที่ 29 พฤศจิกายน 2566 โดยมี Dr. Gina O Gonong ปลัดกระทรวงศึกษาธิการฟิลิปปินส์ ทำหน้าที่ประธาน

ในระหว่างการประชุมเต็มคณะ ที่ประชุมได้รับทราบเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ข้อตกลงจากที่ประชุมผู้อำนวยการศูนย์ระดับภูมิภาคของซีมีโอ ปี 2566 รวมถึงความก้าวหน้าการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการ Southeast Asia Primary Learning Metrics (SEA-PLM) Programme โครงการ SEAMEO TVET Exchange Programme โครงการส่งเสริมการตรวจสอบ การประเมินผลและศักยภาพการเรียนรู้ของซีมีโอ โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาครูในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การจัดทำแบบสำรวจการดำเนินโครงการของศูนย์ระดับภูมิภาคของซีมีโอ และการจัดทำคู่มือเครือข่ายงานวิจัยด้านนโยบายของศูนย์ระดับภูมิภาคของซีมีโอ เป็นต้น

สำหรับประเด็นสำคัญที่มีการอภิปรายในการประชุมเต็มคณะ ได้แก่

1) รายงานการติดตามผลการศึกษากว่าโลก ปี 2566 [Global Education Monitoring (GEM) Report 2023] เป็นรายงานประจำปีที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งจัดทำและจัดพิมพ์โดยองค์การยูเนสโก ทั้งนี้ คณะทำงานติดตามผลการศึกษากว่าโลก (GEM) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 2545 โดยที่ประชุม World Education Forum ปี 2558 ได้มอบหมายให้คณะทำงาน GEM ติดตามและรายงานความก้าวหน้าด้านการศึกษาตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) รวมทั้งการดำเนินการตามกลยุทธ์ที่ระบุไว้ในกรอบการดำเนินงานด้านการศึกษาปี 2573 สำหรับหัวข้อของปี 2566 คือ เทคโนโลยีและการศึกษา

คณะทำงาน GEM ได้ร่วมมือกับองค์การซีมีโอในการเตรียมการจัดทำรายงานระดับภูมิภาคในปี 2566 ซึ่งเนื้อหา รายงานจะสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์การซีมีโอที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในด้านการเข้าถึงการศึกษาและการศึกษาที่มีคุณภาพและเสมอภาค นอกจากนี้ รายงานดังกล่าวยังสอดคล้องกับประเด็นสำคัญด้านการศึกษาของซีมีโอ ได้แก่ การจัดการอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษา การเตรียมความพร้อมการศึกษาเพื่อเผชิญกับสถานะฉุกเฉิน การปฏิรูประบบการพัฒนาครู และการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2) ความก้าวหน้าหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ “Disability-Inclusive Teaching in Emergencies: DTeEm” และการอภิปรายเกี่ยวกับความยั่งยืนของหลักสูตร โดยหลักสูตร DTeEm เป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานเลขาธิการซีมีโอและสำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก Global Partnership for Education (GPE) ภายใต้โครงการ “Accelerated Funding to Strengthen GPE's Global and Regional Responses to the COVID-19 Pandemic” ซึ่งมีเป้าหมายให้การเรียนรู้ของเด็กพิการมีความต่อเนื่อง DTeEm เป็นแพลตฟอร์มการฝึกอบรมออนไลน์สำหรับครู เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้แก่เด็กชายขอบ โดยเฉพาะเด็กที่มีความพิการ โปรแกรมการฝึกอบรมนี้จะช่วยให้ครูได้มีบทบาทในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและอบรมพัฒนาให้แก่ผู้เรียนที่มีความพิการ โดยแบ่งออกเป็น 4 Module ได้แก่

Module 1

Stress Management and Psychosocial Support

Module 2

Utilisation of Different Assistive Technologies

Module 3

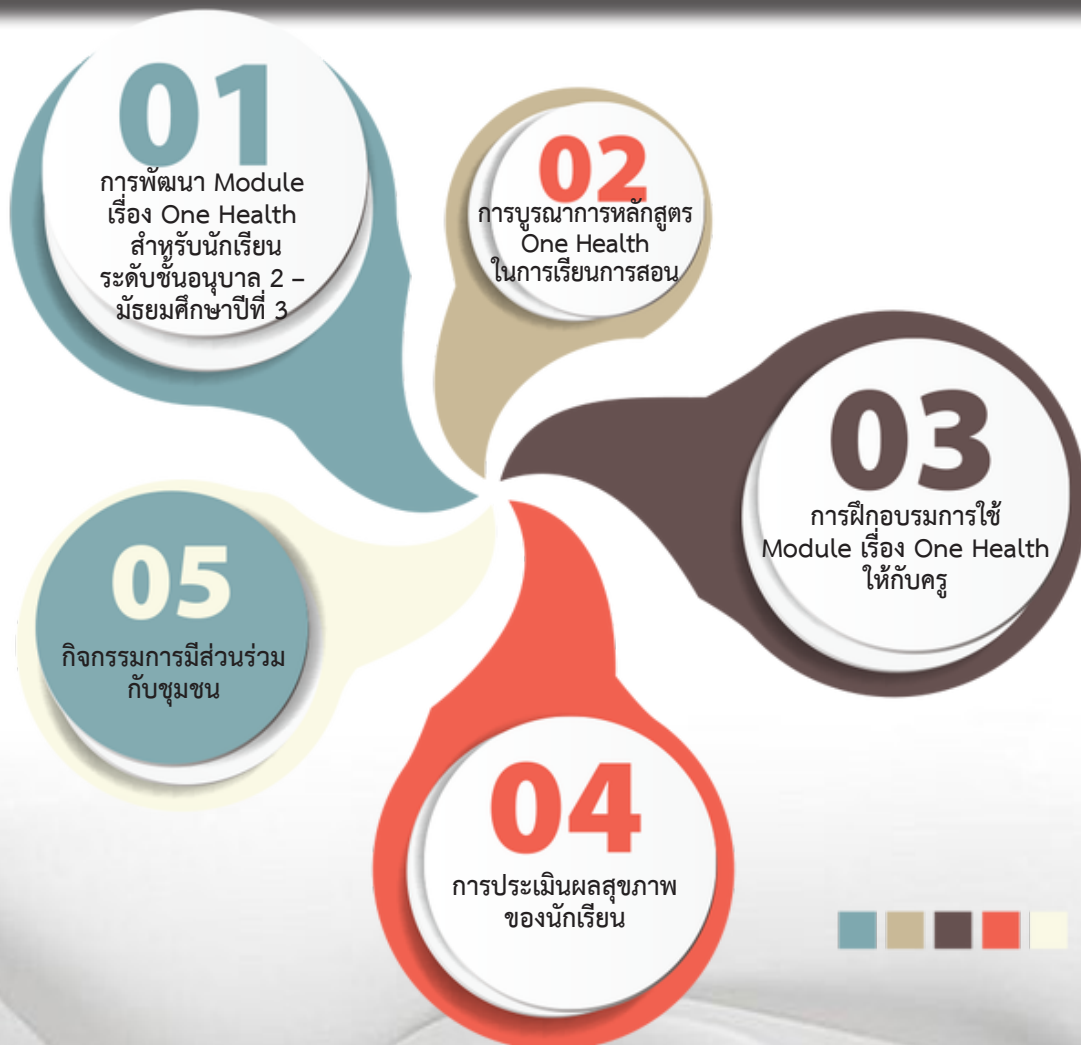
Developing Emergency Response Plan

Module 4

Continuity of Learning

4) การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลเทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งการเรียนแบบเปิดและทางไกลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยศูนย์ซีมีโอซีโมเลคได้ริเริ่มโครงการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา และการเรียนรู้แบบเปิดและทางไกลของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการศึกษาของภูมิภาค ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และช่วยให้นักการศึกษาและผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับยุคดิจิทัล ทั้งนี้ พื้นที่เก็บข้อมูลออนไลน์เป็นแหล่งข้อมูลดิจิทัลซึ่งสามารถจัดระเบียบและเข้าถึงข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ รวมถึงครอบคลุมกรณีศึกษาและข้อมูลการสัมภาษณ์จากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมและความสามารถของแต่ละประเทศในการยอมรับและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการศึกษา และวิธีการเรียนรู้แบบเปิดและทางไกล อนึ่ง แหล่งข้อมูลนี้จะรวบรวมข้อมูลโดยละเอียดเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษาของแต่ละประเทศ และการสำรวจเชิงลึกเกี่ยวกับโอกาสและอุปสรรคต่าง ๆ รวมถึงข้อเสนอแนะสำหรับผู้จัดทำนโยบายด้านการศึกษาและนันทนาการศึกษา

5) การประชุมเชิงปฏิบัติการ หัวข้อ “Mapping Extent of Curricular Integration of One Health Related Concepts in Basic Education in Southeast Asia” โดยซีมีโอทรอปเมต เน็ตเวิร์ค ได้ร่วมมือกับเซฟรอน และ Southeast Asia One Health University Network (SEAOHUN – ซีโอฮุน) ในการดำเนินโครงการนำร่อง “Promoting One Health Education in the School Setting” ในโรงเรียนชายแดนของประเทศไทย โดยองค์ประกอบสำคัญของโครงการ ได้แก่

โดยแผนระยะยาวของซีมีโอทรอปเมต เน็ตเวิร์ค คือ การขยายโครงการนี้ไปยังประเทศสมาชิกซีมีโอ นอกจากนี้ ซีมีโอทรอปเมต เน็ตเวิร์ค ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาค หัวข้อ “Mapping Extent of Curricular Integration of One Health Related Concepts in Basic Education in Southeast Asia” ระหว่างวันที่ 22 – 23 มิถุนายน 2566 ณ โรงแรมปทุมวันปริ้นเซส กรุงเทพฯ โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุม จำนวน 40 คน จากประเทศสมาชิกซีมีโอ 8 ประเทศ องค์การ World Organization for Animal Health สำนักงานยูเนสโก ซีโอฮุน ศูนย์ซีมีโอเรคแคม ศูนย์ซีมีโอเชียรก้า ศูนย์ซีมีโอเซฟส์ ศูนย์ซีมีโอสะเต็มเอ็ด ศูนย์ซีมีโอทรอปเมต มาเลเซีย ศูนย์ซีมีโอทรอปเมต ฟิลิปปินส์ ศูนย์ซีมีโอทรอปเมต ประเทศไทย เซฟรอน และสำนักงานเลขาธิการซีมีโอ

6) การพัฒนาโครงการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นิเวศ และการศึกษา ในการส่งเสริมการศึกษาเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้ ตั้งแต่เดือนกันยายน – ตุลาคม 2566 ศูนย์ซีมีโอได้พัฒนาต้นแบบการศึกษาขึ้น 6 แบบ ซึ่งคาดว่าจะเป็ต้นแบบสำหรับการศึกษาด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ผ่านการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ 1) สวนผึ้งไร้เหล็กไน 2) สวนน้ำ 3) สวนด้านประสาทสัมผัสและการบำบัด 4) การปลูกพืชไร้ดินเชิงเกษตรอัจฉริยะ 5) บ้านเห็ดกินได้ และ 6) มหกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของศูนย์ฯ

7) โครงการระดับภูมิภาคเกี่ยวกับ Status of Building Learning Societies and Proposed Framework for Learning Societies in Southeast Asia ซึ่งในปี 2565 ศูนย์ซีมีโอได้จัดงานสัมมนาในหัวข้อ “บทบาทของสังคมการเรียนรู้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และความก้าวหน้าของการพัฒนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” มีประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 5 ประเทศ เข้าร่วมงานสัมมนา และแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน เพื่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ ในการประชุมสุดยอดเครือข่ายวิจัยนโยบาย ณ เมืองป็นัง ประเทศมาเลเซีย เมื่อเดือนมีนาคม 2566 ศูนย์ซีมีโอได้นำเสนอแผนเพื่อรวบรวมความเชี่ยวชาญจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการศึกษาในเรื่องสังคมแห่งการเรียนรู้ในภูมิภาค ซีอีเอ็มได้กล่าวได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี ต่อมาได้มีการจัดทำข้อเสนอและนำเสนอในการประชุมผู้อำนวยการศูนย์ระดับภูมิภาคของซีมีโอ ปี 2566 ซึ่งที่ประชุมได้อนุมัติข้อเสนอดังกล่าว ทั้งนี้ โครงการข้างต้นประกอบด้วย 2 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาระดับชาติเกี่ยวกับสถานะของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในแต่ละประเทศ และ 2) การสังเคราะห์และวิเคราะห์รายงานระดับชาติทั้งหมดตามกรอบที่พัฒนาโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญของโครงการ ประกอบด้วย ผู้แทนจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และศูนย์ซีมีโอ การดำเนินการดังกล่าว แต่ละประเทศจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาและการจัดทำรายงานระดับชาติ ทั้งนี้ ศูนย์ซีมีโอ และหุ้นส่วนความร่วมมือจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมหรือก่อนดำเนินโครงการ การเขียนแบบสังเคราะห์ และเรื่องอื่น ๆ

8) การสำรวจความเป็นไปได้ในการทำงานร่วมกันระหว่างศูนย์ระดับภูมิภาคของซีมีโอ ผ่านการผสมผสานเทคโนโลยี Metaverse เพื่อสร้างความสำเร็จทางการศึกษา โดยศูนย์ซีมีโอได้ทำด้านวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ Metaverse เป็นเทคโนโลยีล้ำสมัยที่อยู่ระหว่างการพัฒนาาร่วมกันโดยบริษัทและองค์กรที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ เช่น Facebook, Microsoft และ Google เป็นต้น เทคโนโลยีนี้มีศักยภาพในการปฏิวัติด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางดิจิทัล และสร้างประสบการณ์ที่พัฒนาโดยเทคโนโลยีขั้นสูงอย่างไร้ข้อจำกัดด้านพื้นที่ทางกายภาพ และแตกต่างจากเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น Zoom, Skype และ Google Meet นอกจากนี้ Metaverse ยังมีลักษณะเฉพาะที่เรียกว่า “Mirror-World” ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถสร้างพื้นที่เสมือนจริงที่จำลองอาคารหรือสถานที่ในโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างชัดเจน โดยภายในพื้นที่เสมือนเหล่านี้ ผู้ใช้งานสามารถมีส่วนร่วมในลักษณะเสมือนจริงและมีการโต้ตอบ ทั้งกับวัตถุภายในห้องและบุคคล ซึ่งภาคการศึกษาสามารถได้รับประโยชน์อย่างมากจากการใช้เทคโนโลยีนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียนการสอน ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี 2564 ศูนย์ซีมีโอได้ทำด้านวิทยาศาสตร์ได้ร่วมมือกับ Gema Foundation อินโดนีเซียในการดำเนินโครงการฝึกงานนักศึกษาเชิงนวัตกรรม “Padepokan SEAQIS” สำหรับนักเรียนอินโดนีเซีย คำว่า Padepokan มาจากภาษาชวา ซึ่งหมายถึงโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา เพื่อการเรียนรู้และเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ อนึ่ง โครงการฝึกงานนักศึกษาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ ศึกษา และพัฒนาเทคโนโลยี Metaverse รวมถึงการพิจารณาถึงศักยภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ของศูนย์ซีมีโอได้ทำด้านวิทยาศาสตร์ และหุ้นส่วนความร่วมมือของศูนย์ฯ

ทั้งนี้ ในระหว่างการประชุมผู้แทนประเทศสมาชิกซีมีโอแต่ละประเทศได้นำเสนอการดำเนินโครงการและกิจกรรมที่สำคัญภายใต้ประเด็นสำคัญ ด้านการศึกษาของซีมีโอ 7 ประเด็น โดยในส่วนของประเทศไทยได้รายงานการดำเนินโครงการฯ ของไทย ดังนี้

- 1) **การส่งเสริมการจัดการศึกษาและการดูแลเด็กปฐมวัย** ได้แก่ การเปิดตัวเว็บไซต์ปฐมวัยไทยแลนด์ ภายใต้คณะกรรมการนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย ปี 2564 – 2570 ได้แก่ สุขภาพของเด็กปฐมวัย ทักษะของผู้ปกครอง กฎหมาย สิทธิและสวัสดิการของเด็กปฐมวัย ตลอดจนฐานข้อมูลสารสนเทศเด็กปฐมวัย
- 2) **การจัดการอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษา** โดยรัฐบาลไทยได้ขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งจัดให้เรียนฟรี 15 ปี ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับผู้เรียนทุกคน ทั้งนี้ รัฐบาลได้สนับสนุนค่าใช้จ่าย จำนวน 5 รายการ ได้แก่ ค่าจัดการเรียนการสอน ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน และค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นอกจากนี้ ยังได้วางแผนการทยอยเพิ่มอัตราเงินอุดหนุนรายหัว เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของนักเรียน ในปีงบประมาณ 2566 – 2569
- 3) **การเตรียมความพร้อมการศึกษาเพื่อเผชิญกับสภาวะฉุกเฉิน** จากวิกฤตโควิด-19 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำคลังสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน “OBEC Content Center” สำหรับทุกคน เพื่อให้สอดคล้องกับการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัล นอกจากนี้ ได้จัดสรรงบประมาณให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 245 เขต เพื่อใช้ในการสร้างความตระหนักรู้ การประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน
- 4) **การส่งเสริมการศึกษาและฝึกอบรมด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา** โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนและสถาบันด้านอาชีวศึกษา กลุ่มความเป็นเลิศและเชี่ยวชาญเฉพาะ (Excellent Center) จำนวน 170 แห่ง ซึ่งมีศักยภาพในการบริหารงานในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับกลุ่มอาชีพ เพื่อขับเคลื่อนและสนับสนุนศูนย์บริหารเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา จำนวน 25 แห่ง
- 5) **การปฏิรูประบบการพัฒนาครู** ได้แก่ การดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพและความสามารถด้านดิจิทัลให้กับครู จำนวนมากกว่า 80,000 คน โดยอบรมผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียน
- 6) **การเสริมสร้างความร่วมมือด้านการอุดมศึกษาและการวิจัย** โดยส่งเสริมครูในสถาบันอาชีวศึกษา ในการจัดทำงานวิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมให้ครูมีทักษะและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การบูรณาการการจัดการเรียนการสอน รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ (STEM) เพื่อเตรียมพร้อมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
- 7) **การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21** ในปีงบประมาณ 2566 มีการดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ โดยการรวมแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ท้องถิ่นไปสู่หลักสูตรของโรงเรียน การรวบรวมวัสดุการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และการสร้างแพลตฟอร์มสำหรับแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งมีโรงเรียนจำนวน 43 แห่ง เป็นโรงเรียนต้นแบบสำหรับการเรียนรู้ ด้วยการบูรณาการแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น และมีแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นมากกว่า 20,015 แห่ง

**การประชุมครั้งนี้ที่ประชุมได้มีมติให้จัดการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสของซีมีโอ ครั้งที่ 47
ระหว่างวันที่ 26 – 28 พฤศจิกายน 2567 ณ จังหวัดเชียงใหม่**

การนำเสนอและเปิดตัวโครงการ Global Education Monitoring (GEM) Report 2023

เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2566 โดยมีการนำเสนอวิทัศน์สุนทรพจน์ของผู้แทนนักเรียน นักศึกษา และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของประเทศสมาชิกซีมีโอ รวมทั้งวิทัศน์ปาฐกถาพิเศษของ *Her Excellency Sara Z. Duterte* รองประธานาธิบดีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของฟิลิปปินส์ ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานสภารัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สภาซีเมค) คนปัจจุบัน พร้อมทั้งมีการเปิดตัวโครงการ GEM 2023 และการประชุม Policy Dialogue ในหัวข้อ “High-Level Policy Dialogue on Technology in Education” และ “Partners Panel: Placing Teachers and Learners at the Center” โดยเชิญวิทยากรพิเศษจากกระทรวงศึกษาธิการของประเทศสมาชิกซีมีโอ และองค์การระหว่างประเทศที่เป็นหุ้นส่วนความร่วมมือ เข้าร่วมอภิปรายในการประชุมดังกล่าวและมีผู้แทนจากสำนักงานเลขาธิการซีมีโอ และคณะทำงาน GEM เป็นผู้ดำเนินรายการ

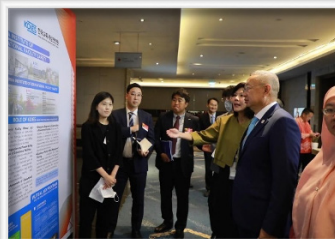
ประเด็นสำคัญจากรายงานการติดตามผลการศึกษาทั่วโลก ปี 2566 (GEM Report 2023) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ 1) ระบบโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และการศึกษาด้านดิจิทัลได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว 2) เทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญลำดับแรกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค 3) เทคโนโลยีสามารถขยายโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ และ 4) อุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากความไม่เสมอภาคทางการศึกษา เช่น นักเรียนที่มีมาจากครอบครัวฐานะร่ำรวยสามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตที่บ้านได้มากกว่านักเรียนที่มีฐานะยากจน จำนวน 8 เท่า ประชากรผู้ใหญ่จำนวน 1 ใน 3 จากประเทศบรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย สามารถส่งอีเมลพร้อมแนบไฟล์ผ่านอุปกรณ์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ครูกัมพูชาประสบปัญหาในการรวบรวมฐานข้อมูลนักเรียนผ่านแบบฟอร์มดิจิทัล ระดับความเครียดที่เพิ่มขึ้นจากการทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในมาเลเซีย ครูระดับประถมศึกษาจากประเทศกัมพูชา สปป. ลาว มาเลเซีย เมียนมา ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม จำนวนเกือบ 1 ใน 3 ขาดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในชั้นเรียน นอกจากนี้ ยังพบว่ามีการลงทุนสร้างการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตให้โรงเรียนในประเทศที่มีรายได้ต่ำ-ปานกลาง มูลค่า 18 พันล้านบาท เป็นต้น

ทั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการไทย ได้กล่าวในวิทัศน์ที่ระบุว่า ปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ “New Normal” ในการจัดการเรียนการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อขับเคลื่อนพื้นฐานนวัตกรรมการใช้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสินทรัพย์ดิจิทัล เพื่อนำประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ภายในปี 2580 และมุ่งมั่นในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่เหมาะสมในการส่งเสริมโอกาสการมีงานทำ และสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในการเป็นพลเมืองโลกได้ โดยนโยบายการศึกษาของไทยมุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ภายใต้หลักการ “จับมือไว้แล้วไปด้วยกัน” และ “เรียนดี มีความสุข” และให้ความสำคัญในการลดภาระของครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งนักเรียนและผู้ปกครอง ซึ่งนักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และมีรายได้ในระหว่างเรียน ในเรื่องการบรรลุเป้าหมายการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการวางแผนที่จะปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีปัจจุบัน และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและแรงงาน นอกจากนี้ ยังมุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างศักยภาพของครูและผู้บริหารเพื่อประกันว่าทุกช่วงอายุนักเรียนทุกคนจะได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตลอดชีวิตและตอบสนองต่อความต้องการในอนาคต นอกจากนี้ ประเทศไทยจะดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิรูประบบดิจิทัลด้านการศึกษาของไทย รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งในระบบการศึกษา ตลอดจนพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในการเรียนรู้สำหรับเด็กทุกคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยอาศัยความร่วมมือในภูมิภาค

การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสของซีมีโอครั้งที่ 46 มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนมากกว่า 150 คน ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และเจ้าหน้าที่อาวุโสระดับสูงจากประเทศสมาชิกซีมีโอ 11 ประเทศ ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา อินโดนีเซีย สปป.ลาว มาเลเซีย เมียนมา ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย ติมอร์-เลสเต และเวียดนาม ผู้แทนประเทศสมาชิกสมทบ หน่วยงานที่เป็นสมาชิกสมทบ ผู้แทนศูนย์และเครือข่ายระดับภูมิภาคของซีมีโอ และเจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการซีมีโอ รวมทั้งหุ้นส่วนความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งนี้ การประชุมดังกล่าวมีกำหนดจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติ เพื่อพัฒนาการศึกษา และกำหนดแนวทางในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อพัฒนาการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Asia-Europe Meeting

การประชุมรัฐมนตรีศึกษาของอาเซียน และการประชุมที่เกี่ยวข้อง ครั้งที่ 9

โดย หงษ์ฟ้า วีระนพรัตน์¹
ดร.สริณณพัชร ธรรมบุศย์²

Asia-Europe Meeting

ทวีปเอเชียและยุโรปมีอาณาเขตติดต่อกัน โดยพื้นที่ของสองทวีปรวมกันมีขนาดใหญ่กว่า 50 ล้านตารางกิโลเมตร และมีประชากรกว่า 5 พันล้านคน ดินแดนสองทวีปนี้มีความแตกต่างกันอย่างมาก ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ผู้คน และวิถีชีวิต ในโลกที่มีความหลากหลายและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและภูมิภาคกลายเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ความร่วมมือพหุภาคีกลายเป็นเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และผลักดันให้ทั้งสองทวีปพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไปด้วยกันอย่างสมดุล

การประชุมเอเชีย-ยุโรป (Asia-Europe Meeting : ASEM) ได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2539 เป็นเวทีระหว่างภูมิภาคเอเชียและยุโรปในการพบปะหารือประเด็นที่ทั้งสองฝ่ายให้ความสนใจ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ ขยายความร่วมมือ และเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน โดยครอบคลุม 3 เสาหลัก ได้แก่ 1) การเมือง 2) เศรษฐกิจ และ 3) สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา ปัจจุบัน ASEM หรืออาเซียน ประกอบด้วย 53 ชาติ ประกอบด้วยประเทศสมาชิกในเอเชียจำนวน 21 ประเทศ ประเทศสมาชิกในยุโรปจำนวน 30 ประเทศ ASEAN และ EU

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการ

² นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการ

เนื่องจากการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในเสาหลักของ ASEM จึงมีการประชุมระดับรัฐมนตรีศึกษาทุก ๆ 2 ปี เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างภูมิภาค นอกจากนี้ ในการดำเนินงานตามกระบวนการของอาเซมด้านการศึกษา (ASEM Education Process) สำนักเลขาธิการด้านการศึกษาของอาเซม (ASEM Education Secretariat : AES) จะเป็นหน่วยงานหลักในการประสานกับประเทศสมาชิกและภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกระบวนการของอาเซมด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบัน สาธารณรัฐอิตาลีเป็นประธาน AES โดยวาระจะสิ้นสุดในปลายปี พ.ศ. 2569

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้ นายกมล รอดคล้าย ประธานคณะทำงานฝ่ายอำนวยการของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทย เดินทางเข้าร่วมการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซม ครั้งที่ 2 (ASEM Education Senior Officials' Meeting: SOM2) และการประชุมรัฐมนตรีศึกษาของอาเซม ครั้งที่ 9 (ASEM Education Ministers' Meeting: ASEMME9) ระหว่างวันที่ 24-26 มกราคม 2567 ณ สาธารณรัฐมอลตา โดยกระทรวงศึกษาธิการ กีฬาเยาวชน วิจัย และนวัตกรรม และสำนักงานการอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษา สาธารณรัฐมอลตา ร่วมกับ AES เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมฯ

การประชุม SOM2 และ ASEMME9 มีหัวข้อหลักการประชุมคือ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Leaving No One Behind)” ซึ่งมุ่งเน้นการหารือเกี่ยวกับการสร้างโอกาสและความครอบคลุมทางการศึกษาให้กับผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินงานในรูปแบบคณะผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้มีการผลักดันการศึกษาในทิศทางเดียวกันจำนวน 4 สาขา ได้แก่

- 1) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและการศึกษา (SDGs and Education)
- 2) การรับรองคุณวุฒิและการเคลื่อนย้ายอย่างสมดุล (Recognition and Balanced Mobility)
- 3) การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาและฝึกอบรมด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา (Lifelong Learning and TVET)
- 4) การปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัล (Digitalization)

Hon. Dr.Clifton Grima รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กิฬา เยาวชน วิจัย และนวัตกรรม สาธารณรัฐมอลตา ได้กล่าวในช่วงพิธีเปิด ASEMME9 โดยเน้นย้ำว่าการศึกษาคือเป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลงสู่การพัฒนาอนาคต และเชื่อมั่นว่า การประชุมครั้งนี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการปฏิบัติที่ดีขึ้น การเข้าใจเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ยังยืนที่มากขึ้น การสร้างวิสัยทัศน์ระหว่างภูมิภาค การพัฒนาด้านการประกันคุณภาพการศึกษาและการรับรองคุณวุฒิ การเคลื่อนย้ายอย่างสมดุล และการเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างสันติภาพ พร้อมทั้งมุ่งหวังให้ประเทศสมาชิกของอาเซียนดำเนินตามเจตนารมณ์ร่วมกันเพื่อบรรลุผลสำเร็จเชิงคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้ และเพิ่มการลงทุนทางการศึกษาให้สอดคล้องต่อความต้องการในปัจจุบัน ตลอดจนการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังที่แท้จริง

ในส่วนของหัวหน้าคณะผู้แทนไทย นายกมล รอดคล้าย ได้กล่าวถ้อยแถลงว่า ประเทศไทยมุ่งส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งหมายถึงการศึกษาและฝึกอบรมด้านเทคนิคและอาชีวศึกษาระหว่างภูมิภาคเอเชียและยุโรป โดยประเทศไทยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่เป็นเครื่องมือในการยกระดับและพัฒนาทักษะของทุนมนุษย์เพื่อให้พร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบาย “เรียนดี มีความสุข (Happy Learning)” มุ่งเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ และทักษะจำเป็นสู่การเป็นพลเมืองโลก ตลอดจนการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา อีกทั้ง ได้มีการดำเนินการที่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาของอาเซียน (ASEM Education Strategy 2030) เพื่อให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีคุณภาพภายในปี พ.ศ. 2573

หัวข้อ "การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาและฝึกอบรมด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา (Lifelong Learning and TVET)"

คลิป
วิดีโอ
การนำเสนอของ
ประเทศไทย

ทั้งนี้ รัฐมนตรีศึกษาตลอดจนผู้แทนรัฐมนตรีศึกษาจากประเทศสมาชิกได้ร่วมกล่าวถ้อยแถลงเพื่อเน้นย้ำการผลักดันการดำเนินงานด้านการศึกษาด้านการศึกษาระหว่างภูมิภาคเอเชีย-ยุโรปต่อไป และได้รับรองข้อสรุปของประธาน (Chair's Conclusion) ซึ่งระบุการดำเนินงานของประเทศสมาชิก ภาคีและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของอาเซียนในช่วงวาระที่ผ่านมา และมีประเด็นสำคัญของการกำหนดเจ้าภาพจัดการประชุม ดังนี้ 1) ประเทศไทย โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสระดับกลางด้านการศึกษาของอาเซียน (ASEM Intermediate Senior Officials Meeting: ISOM) ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2567 2) ประเทศโรมาเนียเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 1 (SOM1) ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2568 และสาธารณรัฐอินเดียเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ระดับเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 2 (SOM2) และการประชุมรัฐมนตรีศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 10 (ASEMME10) ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2569

นอกจากนี้ ผลการดำเนินงานด้านการศึกษาในการประชุมเอเชีย-ยุโรป จะถูกจัดทำขึ้นเป็นรายงานทุก ๆ 2 ปี ตามวาระของการประชุม ระดับรัฐมนตรีศึกษา และในการประชุม SOM2 ณ สาธารณรัฐมอลตา ที่ประชุมได้เห็นชอบรายงานการดำเนินงานการศึกษาของอาเซียน จากกรุงเทพฯ สู่วัลเลตตา (Stocktaking Report from Bangkok to Valetta) ซึ่งรวบรวมกิจกรรมและโครงการที่ประเทศสมาชิกและภาคี ได้ดำเนินการภายหลังการประชุมรัฐมนตรีศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 8 (ASEMME8) ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมฯ ผ่านระบบออนไลน์ เมื่อเดือนธันวาคม 2564

แม้ว่า ASEM Education จะเป็นเพียงเวทีสำหรับการหารือด้านการศึกษาระหว่างภูมิภาคเอเชียและยุโรป เวทีระหว่างภูมิภาคนี้ยังคงเป็นเวทีสำคัญของการกระชับความสัมพันธ์อันดีที่ทั้งสองภูมิภาคได้มีร่วมกันมาอย่างยาวนานเกือบ 30 ปี การหารือด้านการศึกษาในเวทีของอาเซียน จะเป็นการแสดงเจตนารมณ์ที่มีร่วมกันในการพัฒนาการศึกษาในทิศทางที่สอดคล้องกันผ่านการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้แบบเพื่อนสู่เพื่อน ตลอดจนการสร้างสมดุลย์ในการพัฒนาของทั้งสองภูมิภาคร่วมกันต่อไป

References:

ASEM Education. (2024). 2nd Senior Officials' Meeting (SOM2) on 24 January 2024, Malta.

Retrieved from <https://asem-education.org/events/som2-malta>

ASEM Education. (2024). 9th ASEM Education Ministers' Meeting (ASEMME9) on 25-26 January 2024,

Malta. Retrieved from <https://asem-education.org/events/asemme9-malta>

กระทรวงการต่างประเทศ. (2555). การประชุมเอเชีย-ยุโรป (Asia-Europe Meeting – ASEM).

Retrieved from <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc2715e39c306000a35b?cate=5d5bcb4e15e39c30600006872>

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2564). การประชุมรัฐมนตรีศึกษาเอเชีย - ยุโรป ครั้งที่ 8

(ASEM Education Ministers' Meeting: ASEMME8). Retrieved from <https://www.bic.moe.go.th/index.php/news-movement-menu/2460-asemme8-16-12-2564>

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2567). ไทยสนับสนุนยุทธศาสตร์อาเซียนสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ยั่งยืน.

Retrieved from <https://bic.moe.go.th/index.php/news-movement-menu/2965-2024-01-27-06-03-22>

โครงการประชุมสัมมนา เรื่อง

From UNESCO Designated Sites and Networks to ASPnet School Members

โดย อัจจิมา กวีญาณ ¹
จิตรลดา จันทร์แหยม ²

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะสำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและอุทยานธรณีโคราช จัดโครงการประชุมสัมมนา เรื่อง *From UNESCO Designated Sites and Networks to ASPnet School Members* เมื่อวันที่ 14 - 16 ธันวาคม 2566 ณ จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสริมศักยภาพของบุคลากร นักการศึกษา ผู้บริหาร ครู จากโรงเรียนเครือข่ายการศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติ (Associated School Project Network: ASPnet) รวมถึงโรงเรียนอื่น ๆ ตลอดจนสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดต่าง ๆ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มีองค์ความรู้ ทักษะ และมีความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับแหล่งขึ้นทะเบียนและเครือข่ายของยูเนสโก (UNESCO Designated Sites and Networks) และสามารถนำสิ่งที่ได้รับการเข้าร่วมโครงการไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนและสถานศึกษาต่อไป โครงการนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการ Participation Programme ประจำปี ค.ศ. 2022 – 2023 ขององค์การยูเนสโก โครงการนี้ได้รับความสนใจอย่างมากจากผู้บริหาร และนักการศึกษาจากสำนักงานศึกษาธิการภาค และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ตลอดจนผู้บริหารและครูจากโรงเรียนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนกว่า 200 คน

ในวันแรกของการสัมมนา วันพฤหัสบดีที่ 14 ธันวาคม 2566 นางสาวดุริยา อมตวิวัฒน์ ที่ปรึกษาพิเศษด้านความร่วมมือต่างประเทศของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานในพิธีเปิดโครงการประชุม

สัมมนา เรื่อง *From UNESCO Designated Sites and Networks to ASPnet School Members* โดยมี ผศ.ดร.อดิสร เนาวนนท์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผศ.ดร.ประเทือง จินตสกุล ผู้อำนวยการโคราชจีโอพาร์ค และ ผศ.ดร.ณัฐินี ทองดี ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหิน และผู้บริหารจากหน่วยงานซึ่งเป็นภาคีในการดำเนินโครงการเข้าร่วมพิธีเปิดโครงการ

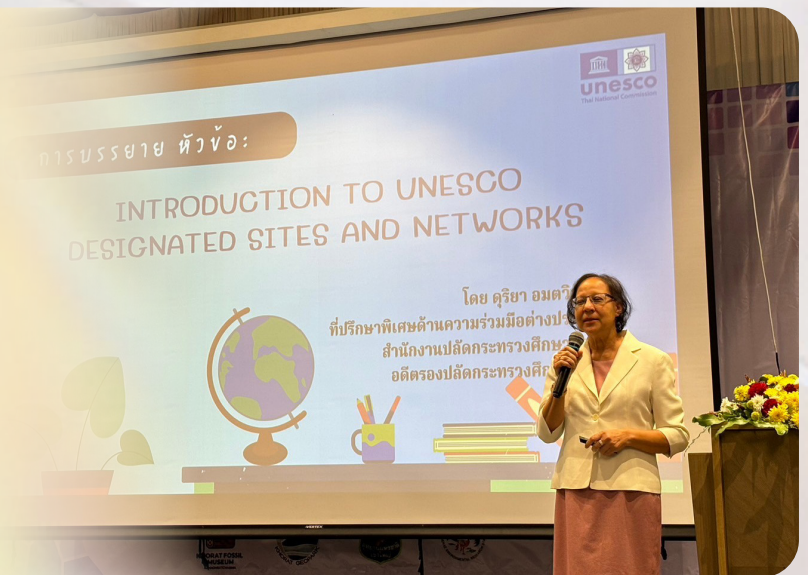

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ ข้าราชการ

² ผู้อำนวยการกลุ่มความร่วมมือกับองค์การยูเนสโก

ภายหลังพิธีเปิด นางสาวศรียา อมตวิวัฒน์ ที่ปรึกษาพิเศษด้านความร่วมมือต่างประเทศของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ บรรยายในหัวข้อ “Introduction to UNESCO Designated Sites and Networks” ซึ่งเป็นการนำเสนอแหล่งขึ้นทะเบียนยูเนสโกและเครือข่ายต่าง ๆ ของประเทศไทยให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจในภาพรวมก่อนที่จะนำไปสู่การบรรยายแบบลงรายละเอียดในเชิงลึกของวิทยากรท่านอื่น ๆ ต่อไป

ในช่วงบ่ายของวันพฤหัสบดีที่ 14 ธันวาคม 2566 ทีมวิทยากรของสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินนำผู้เข้าร่วมโครงการทำกิจกรรมละลายพฤติกรรม (Icebreaking) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการคลายความตึงเครียดและรู้สึกมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเป็นทีม จากนั้น ผศ.ดร.ณัฐินี ทองดี ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหิน บรรยายในหัวข้อ “UNESCO Designated Sites: case study of Thailand” และ ผศ.ดร.ประเทือง จินตสกุล ผู้อำนวยการโคราชจีโอพาร์ค บรรยายในหัวข้อ “UNESCO Designated Sites: case study of Nakhon Ratchasima”

ในช่วงท้ายของรายการ ทีมอาจารย์ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา รับหน้าที่เป็นทีมวิทยากรบรรยายในหัวข้อ “แนวทางการบูรณาการ UNESCO Designated Sites กับการสอนและการพัฒนากิจกรรมการสอน” ซึ่งได้แนะแนวทางการพัฒนาโดยเชื่อมโยงกับนวัตกรรมการเรียนรู้แบบ Community-Based Learning รวมถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสมรรถนะ คุณสมบัติของผู้เรียน และผลลัพธ์ที่ต้องการ เพื่อให้ครูได้นำไปบูรณาการในการเรียนการสอนในโรงเรียนต่อไป

วันศุกร์ที่ 15 ธันวาคม 2566 ตั้งแต่เวลา 08.00 น. ผู้เข้าร่วมโครงการได้ออกเดินทางเพื่อไปศึกษาเรียนรู้แหล่งขึ้นทะเบียนของยูเนสโก โดยแบ่งเป็น 20 กลุ่ม (กลุ่มละ 7-9 คน) และเป็น 2 เส้นทาง ได้แก่ 1) พิพิธภัณฑน์ไม้กลายเป็นหิน และพื้นที่สงวนชีวมณฑลสะแกราช 2) เขาจันทน์งาม และป่าดงพญาเย็นเขาใหญ่

เส้นทางที่ 1 (R-1)

พิพิธภัณฑ์ไม้กลายเป็นหิน: ตั้งอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา อยู่ในกำกับดูแลของสถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินและทรัพยากรธรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นพิพิธภัณฑ์แห่งแรกของประเทศไทยและหนึ่งในเจ็ดแห่งของโลกที่แสดงพรรณไม้ดึกดำบรรพ์ขนาดใหญ่ อายุประมาณ 800,000 – 150 ล้านปี มีส่วนไม้กลายเป็นหินที่จำลองภูมิประเทศของภาคอีสานบริเวณลุ่มน้ำมูล-ชี มีพิพิธภัณฑ์ช้างดึกดำบรรพ์ซึ่งจัดแสดงซากดึกดำบรรพ์ของช้างและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม รวมทั้งฟอสซิลสัตว์นานาชนิด ทั้งนี้ ทั่วโลกมีช้างดึกดำบรรพ์ทั้งหมด 55 สกุล จาก 180 กว่าสายพันธุ์ ส่วนที่จังหวัดนครราชสีมาพบถึง 10 สกุล ปัจจุบันได้สูญพันธุ์ไปหมดแล้ว

ผู้เข้าร่วมโครงการได้เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ และศึกษากิจการกรมเรียนรู้ Class Course Camp นอกจากนี้ยังได้เยี่ยมชมโซนอาคารวิจัยเพื่อศึกษากิจการกรมการเรียนรู้ภาคสนามและการวิจัยในระดับสูงอีกด้วย

พื้นที่สงวนชีวมณฑลสะแกราช: สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช อยู่ภายใต้การดูแลและกำกับของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ตั้งอยู่ในอำเภอปักธงชัย และอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา มีเนื้อที่ทั้งหมด 78.08 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 48,800 ไร่ ในปี 2519 องค์การยูเนสโกภายใต้โครงการมนุษย์และชีวมณฑล (Man and Biosphere: MAB) ได้รับรองให้สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราชเป็นแหล่งสงวนชีวมณฑลแห่งหนึ่งของโลก หน้าที่หลักของสถานีฯ คือ เป็นสถานที่เพื่อการวิจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาป่าเขตร้อน (ป่าดิบแล้งและป่าเต็งรัง) รวมถึงยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับนักท่องเที่ยวผู้รักธรรมชาติอีกด้วย

ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับฟังการบรรยายจากนายสุรชิต แวงโสธรณ์ ผู้อำนวยการสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราช เกี่ยวกับภาพรวมของสถานีวิจัยฯ จากนั้นร่วมกิจกรรมชมไผ่ฟ้าพญาลอซึ่งเป็นนกประจำชาติไทย โดยเจ้าหน้าที่ของสถานีวิจัยฯ จะเลียนเสียงไผ่ฟ้าเพื่อเชิญชวนให้ออกมา

เส้นทางที่ 2 (R-2)

เขาจันทร์งาม: ตั้งอยู่ที่อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในวัดเขาจันทร์งาม หรือเดิมชื่อ วัดเลิศสวัสดิ์ ธรณีวิทยาพื้นที่ของวัดเขาจันทร์งามอยู่ในหมวด หินพระวิหาร ซึ่งเป็นเขาเคลสตาโคราชแนวด้านนอก ทั้งนี้วัดเขาจันทร์งามตั้งอยู่บนด้านลาดเอียง (dip slope) ของเคลสตา หินส่วนใหญ่ประกอบด้วย หินทราย และหินทรายปนกรวด ลักษณะร่องเขามิได้ลึกมาก จุดเด่นของวัดนี้ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ภาพเขียนสีโบราณที่มีอายุกว่า 4,000 ปี บนผาหิน ส่วนมากเป็นภาพคน มีทั้งชาย หญิง และเด็ก รวมถึงมีภาพสัตว์ คาดว่าน่าจะเป็นความต้องการที่จะแสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์หรือพิธีกรรมและได้ทำการบันทึกไว้บนผนังหินนั้น

ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับฟังการบรรยายจากนางสาวอาทิตย์า เจริญรัตน์กฤตยา ประธานกรรมการชุมชนวัดเขาจันทร์งาม เกี่ยวกับความสำคัญของเขาจันทร์งาม และการบูรณาการพื้นที่ระหว่างชุมชน วัด และโรงเรียน นอกจากนี้ยังได้สาธิตการทำผ้ามัดย้อมจากดิน และได้มีการนำผลิตภัณฑ์ของชุมชนมาจำหน่ายด้วย จากนั้นวิทยากรได้พาชมร่องเขาและภาพเขียนสีโบราณ

ป่าดงพญาเย็นเขาใหญ่: เขาใหญ่เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย มีอาณาเขตครอบคลุม 11 อำเภอ ของ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดนครนายก พื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่ ประกอบด้วยพื้นที่คุ้มครอง (Protected Area) หรือพื้นที่อนุรักษ์ ธรรมชาติจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา อุทยานแห่งชาติทับลาน อุทยานแห่งชาติตาพระยา และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ภายใต้ชื่อ “พื้นที่กลุ่มป่าดงพญาเย็น - เขาใหญ่” เมื่อปี 2548

ผู้เข้าร่วมโครงการได้สักการะศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ก่อนขึ้นอุทยานฯ และแวะจุดชมวิว จากนั้นเดินทางไปยังศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อรับฟังการบรรยายจากนางสาวรัชนิ โชคเจริญ ผู้ช่วยหัวหน้าอุทยานแห่งชาติฯ เกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานฯ รวมถึงเส้นทาง/กิจกรรมสำหรับบริการนักท่องเที่ยว หลังจากนั้นแบ่งเป็น 2 กลุ่ม เดินป่าโดยมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้นำทางในเส้นทางน้ำตกกองแก้ว ระยะทาง 1.2 กิโลเมตร ซึ่งเป็นเส้นทางที่สั้นที่สุดลัดเลาะในป่าดิบชื้นสลับกับป่าดิบแล้งที่มีความอุดมสมบูรณ์ ปลายเส้นทางจะพบกับน้ำตกกองแก้ว และก่อนจะเดินทางกลับยังที่พัก ได้แวะชม ความสวยงามของน้ำตกเหวสุวัตอีกด้วย

วันเสาร์ที่ 16 ธันวาคม 2566 ตั้งแต่เวลา 08.30 - 15.30 น. ผู้เข้าร่วมโครงการ ทำกิจกรรมกลุ่มในหัวข้อการสร้างสรรคและบูรณาการ UNESCO Designated Sites กับการสอนและการพัฒนากิจกรรมการสอน โดยนำข้อมูลและองค์ความรู้ ที่ได้รับการศึกษาเรียนรู้แหล่งขึ้นทะเบียนของยูเนสโก มาสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมการสอน ที่มหาวิทยาลัยได้บูรณาการแนวคิดในกลุ่มต่าง ๆ เพื่อแข่งขัน และสกัดออกมา 4 ทีม ได้แก่ 1) Triple Heritage Walk Rally (R 1-1) 2) Young Smart Patrol (R 2-3) 3) Amazing 3 มรดกโลก มรดกเรา (R 2-6) และ 4) ตะลอนดงพงศไพร (R 1-8) ซึ่งทีมที่ 1 ได้รับคะแนนโหวต ความชื่นชอบมากที่สุด ในลำดับสุดท้าย ผศ.ดร.ณัฐินี ทองดี ผู้อำนวยการ สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหิน และนางสาวจิตรลดา จันทรแหยม ผู้อำนวยการ กลุ่มความร่วมมือกับองค์การยูเนสโก สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมโครงการและปิด

โครงการสัมมนาฯ ซึ่งประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมโครงการได้ประเมินผล ความพึงพอใจโครงการโดยรวม โดยผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากเท่ากับร้อยละ 84.7

เรื่อง From UNESCO Designated Sites
and Networks to ASPnet School Members

ระหว่างวันที่ 14 - 16 ธันวาคม พ.ศ. 2566
ณ โรงแรมสยามรินทร์ สภาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินฯ อุทยานธรณีโคราช
พื้นที่สวนชั่วคราวและเกาะเขา เขามรดกโลก อุทยานธรณีโคราช
จังหวัดนครราชสีมา

รายงานสถานะสิ่งปลูกสร้าง และการก่อสร้างโลก

โดย ชฎารัตน์ สิงห์เดชกุล¹

ประเด็นสำคัญ

รายงานสถานะสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างโลก (Global Status Report for Buildings and Construction - Building-GSR) เป็นสิ่งพิมพ์สำคัญของเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้าง (Global Alliance for Buildings and Construction - GlobalABC) ซึ่งโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติเป็นผู้จัดทำขึ้น รายงานฉบับนี้แสดงให้เห็นถึงข้อมูลสรุปความก้าวหน้ารายปีของภาคสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างในระดับโลก และการทบทวนสถานะของนโยบาย การเงิน เทคโนโลยี รวมถึงวิธีแก้ไขปัญหา เพื่อติดตามว่าภาคสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างโลกดำเนินงานได้สอดคล้องกับเป้าหมายของความตกลงปารีสหรือไม่ นอกจากนี้ยังนำเสนอหลักฐานให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อชักชวนผู้กำหนดนโยบายและชุมชนผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างทั้งหมดให้ลงมือปฏิบัติ

ข้อมูลจากรายงานฉบับล่าสุดซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2567 ระบุว่า ภาคอาคารและการก่อสร้างมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ซึ่งคิดเป็นประมาณ 21% ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั่วโลก ในปี พ.ศ. 2565 อาคารต่าง ๆ ก่อให้เกิดความต้องการใช้พลังงานทั่วโลก 34% และการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ที่เกี่ยวข้องกับพลังงานและกระบวนการ 37% ถึงแม้ความเข้มข้นของพลังงานจะลดลง 3.5% แต่ความต้องการพลังงานโดยรวมและการปล่อยก๊าซเรือนกระจกก็เพิ่มขึ้นประมาณ 1% จากปี พ.ศ. 2564

ความคืบหน้าของนโยบายมีความชัดเจน มีการระบุแผนปฏิบัติการด้านสภาพภูมิอากาศ ซึ่งครอบคลุมถึงอาคารและการก่อสร้างในกลไกการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด (Nationally Determined Contributions - NDCs) ที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม มีเพียงไม่กี่ประเทศเท่านั้นที่มีแผนที่สอดคล้องกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการดำเนินงานสุทธิเป็นศูนย์ และกว่า 81 ประเทศมีเกณฑ์มาตรฐานการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน (Building Energy Code - BEC) แต่ทว่าเกณฑ์มาตรฐานเหล่านั้นยังมีความล้าสมัย

การลงทุนในการสร้างการลดคาร์บอนในอาคารมีมูลค่าเกิน 285 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2565 แต่คาดว่าจะลดลงในปี พ.ศ. 2566 สาเหตุหลักมาจากสภาพแวดล้อมการลงทุนที่เอื้ออำนวยน้อยลงเนื่องจากต้นทุนที่สูงขึ้น

ข้อมูลล่าสุดของกลไกการติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภาคสิ่งปลูกสร้างโลก (Global Buildings Climate Tracker - GBCT) ในปี พ.ศ. 2565 แสดงให้เห็นว่าช่องว่างระหว่างสถานะปัจจุบันและเส้นทางการลดคาร์บอนที่ต้องการนั้นมีความสำคัญ

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของอาคารที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์สำหรับอาคารใหม่ภายในปี พ.ศ. 2573 และอาคารที่มีอยู่ในปัจจุบันภายในปี พ.ศ. 2593 จำเป็นต้องมีนโยบายที่เข้มงวดมากขึ้นในการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและจัดการกับการปล่อยก๊าซคาร์บอนจากวัสดุก่อสร้างและการก่อสร้าง

เป้าหมายในปี พ.ศ. 2567 จะต้องเป็นการลดการปล่อยก๊าซที่มีความเป็นรูปธรรม การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของอาคาร การเพิ่มการใช้พลังงานหมุนเวียน และการจัดการกับความแตกต่างในการเข้าถึงที่อยู่อาศัยและพลังงาน

CO₂

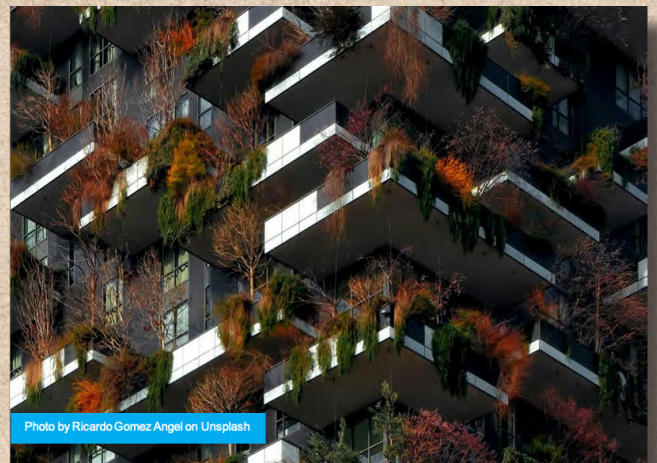
กลไกติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในภาคสิ่งปลูกสร้างโลก (Global Buildings Climate Tracker - GBCT) ชี้ให้เห็นว่าภาคสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างยังคงอยู่ นอกเส้นทางที่จะบรรลุการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ภายในปี พ.ศ. 2593 (ค.ศ. 2050)

กลไกติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภาคสิ่งปลูกสร้างโลกแสดงให้เห็นการฟื้นตัวในเชิงลบของการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในภาคสิ่งปลูกสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 โดยมีความเข้มข้นของการใช้พลังงานมากขึ้นและการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในปริมาณที่สูงขึ้น ช่องว่างระหว่างสถานะการดำเนินงานในความเป็นจริงของภาคสิ่งปลูกสร้างโลกและแผนการดำเนินงานในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่จำเป็นกำลังขยายกว้างออกไป การขาดพัฒนาการในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในเชิงโครงสร้างและเชิงระบบในภาคสิ่งปลูกสร้างทำให้การลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มีความอ่อนไหวต่อปัจจัยภายนอก

วิกฤตการณ์ด้านเศรษฐกิจ พลังงาน ความมั่นคง และสภาพภูมิอากาศ ที่กำลังขยายตัวและส่งผลกระทบซึ่งกันและกันเป็นเรื่องที่ท้าทายและเน้นถึง ความท้าทายที่ต้องมีในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และ พัฒนาความยืดหยุ่นของภาคสิ่งปลูกสร้างโลก

- ในปี พ.ศ. 2564 กิจกรรมการก่อสร้างได้ฟื้นตัวกลับสู่ระดับที่เคยเป็นก่อนเกิดโรคระบาดในเขตเศรษฐกิจสำคัญ ๆ เป็นส่วนใหญ่ พร้อมกับการเกิดสิ่งปลูกสร้างที่ใช้พลังงานมากขึ้น นอกจากนี้ เขตเศรษฐกิจเกิดใหม่ยังเพิ่มการใช้ก๊าซที่ได้จากการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลในสิ่งปลูกสร้างมากขึ้นอีกด้วย
- ภาคสิ่งปลูกสร้างคิดเป็นสัดส่วน 40% ของความต้องการพลังงานของยุโรป โดย 80% ของความต้องการดังกล่าวมาจากเชื้อเพลิงฟอสซิล
- มีความเสี่ยงที่สำคัญหลายประการต่อวิถีการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เนื่องจากความขัดแย้งในยูเครน และยังมีความเสี่ยงที่เพิ่มมากขึ้นไปอีกจากความผันผวนของราคาพลังงานโลก ประกอบกับปัญหาวิกฤตค่าครองชีพที่หลายเขตเศรษฐกิจกำลังประสบอยู่ ตลอดจนผลกระทบของการขึ้นอัตราดอกเบี้ยต่อการลงทุนของรัฐบาล ครีวเรือน และภาคธุรกิจในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในสิ่งปลูกสร้าง
- ผู้นำทางการเมืองและผู้นำองค์กรต้องจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินงานที่สนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และการเปลี่ยนผ่านสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมที่ได้สรรค์สร้างไว้

ในปี พ.ศ. 2564 ภาคสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานและกระบวนการคิดเป็นประมาณ 37% และมากกว่า 34% ของความต้องการพลังงานของโลก

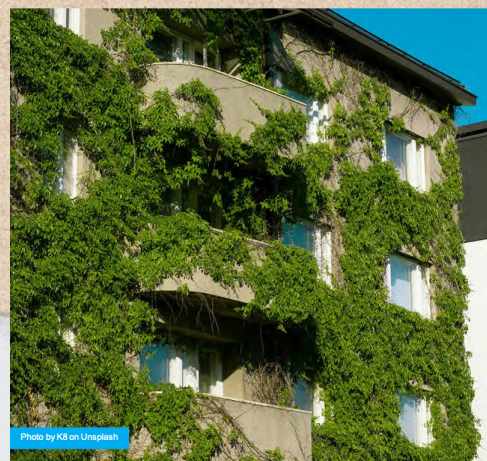
- ในปี พ.ศ. 2564 การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้พลังงานของภาค สิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นถึงจุดสูงสุดเท่าที่เคยมีมาที่ประมาณ 10 GtCO₂ (กิกะตันของคาร์บอนไดออกไซด์) ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นที่เกินระดับของปี พ.ศ. 2563 ประมาณ 5% และเกินจุดสูงสุดก่อนเกิดโรคระบาดของปี พ.ศ. 2562 ประมาณ 2%
- ในปี พ.ศ. 2564 ความต้องการใช้พลังงานในสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นถึงจุดสูงสุดเท่าที่เคยมีมาคือ 135 EJ (Exajoule) ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นประมาณ 4% จากช่วงปี พ.ศ. 2563 และเกินจุดสูงสุดก่อนหน้าในปี พ.ศ. 2562 มากกว่า 3%

ต้องมีความคืบหน้าในการนำเกณฑ์มาตรฐานการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงานและเกณฑ์มาตรฐานอื่น ๆ ที่มีอยู่มาบังคับใช้ในระดับโลกมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ให้เป็นศูนย์

- ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา มีความคืบหน้าไม่มากนักในการนำเกณฑ์มาตรฐานการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงานระดับประเทศมาเริ่มใช้ในประเทศยังไม่ได้นำเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวมาบังคับใช้
- ในปี พ.ศ. 2564 มี 79 ประเทศจาก 196 ประเทศ (40%) ที่มีเกณฑ์มาตรฐานการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงานซึ่งบังคับใช้อย่างน้อยที่สุดกับส่วนหนึ่งของคลังสินค้าสิ่งปลูกสร้าง หรือมีส่วนประกอบหนึ่งที่ใช้เกณฑ์มาตรฐานฯ โดยความสนใจอย่างใดก็ตาม มีเพียง 26% ของประเทศทั่วโลกเท่านั้นที่มีเกณฑ์มาตรฐานฯ บังคับใช้กับภาคสิ่งปลูกสร้างทั้งหมด
- ในปี พ.ศ. 2564 จำนวนใบรับรองสิ่งปลูกสร้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น 19% ทั่วโลกเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2563

ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะดำเนินการเรื่องการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากสิ่งปลูกสร้างมีเพิ่มมากขึ้น แต่กระนั้นก็ต้องสอดคล้องกับการปฏิบัติในด้านนโยบายกฎระเบียบ และการลงทุนที่ต่อเนื่องด้วย

- ในปี พ.ศ. 2564 มี 158 ประเทศได้กำหนดให้สิ่งปลูกสร้างเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนด (Nationally Determined Contributions - NDCs) ซึ่งในจำนวนนี้ 118 ประเทศได้กำหนดประสิทธิภาพในการใช้พลังงานให้เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ อย่างไรก็ตามความปรารถนาอย่างแรงกล้าของการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนดต้องสอดคล้องกับการนำเกณฑ์มาตรฐานการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงานมาใช้ให้มากขึ้น
- ประชากรโลกต่ำกว่า 20% อาศัยอยู่ในประเทศซึ่งกลไกการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนดไม่มีการกล่าวถึงสิ่งปลูกสร้าง หรือมีการกล่าวถึงสิ่งปลูกสร้างอย่างจำกัด

รัฐบาลได้เพิ่มระดับการลงทุน ด้านประสิทธิภาพในการใช้พลังงาน ซึ่งสอดคล้องกับระดับที่จำเป็นสำหรับ การสนับสนุนความตกลงปารีส

- ในปี พ.ศ. 2564 การลงทุนด้านประสิทธิภาพในการใช้พลังงานในอาคารเพิ่มขึ้น 16% จากปี พ.ศ. 2563 อย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้นประมาณ 237 พันล้านเหรียญสหรัฐ อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของการลงทุนดังกล่าวยังต่ำกว่าการลงทุนจากประเทศในยุโรป สหรัฐอเมริกา แคนาดา และญี่ปุ่น
- มูลค่าของภาคการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างในระดับโลกเพิ่มขึ้น 5% คิดเป็นมูลค่ามากกว่า 6.3 ล้านล้านเหรียญสหรัฐในปี พ.ศ. 2564
- การเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพในระดับโลกจะทำให้เกิดแรงกดดันต่อต้นทุนการกู้ยืม แต่ประสิทธิภาพในการใช้พลังงานได้แสดงให้เห็นวิธีบรรเทาความผันผวนของค่าใช้จ่ายด้านพลังงานเช่นเดียวกับการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ของทวีปแอฟริกา มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ ทำให้เกิดความท้าทาย ที่มีลักษณะเฉพาะในทศวรรษต่อ ๆ ไป ที่จะมาถึง อย่างไรก็ตาม ความท้าทาย ด้านที่พหุภาคีของทวีปแอฟริกายังคง สามารถถูกเปลี่ยนเป็นโอกาสสู่ความยั่งยืน และความยืดหยุ่นของสิ่งปลูกสร้าง

- ประมาณ 70% ของสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ของทวีปแอฟริกาจะถูกสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2583
- สิ่งปลูกสร้างในปัจจุบันมีความยืดหยุ่นต่ำเมื่อเทียบกับผลกระทบที่เพิ่มขึ้นของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพลเมืองชาวแอฟริกาจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งอาศัยอยู่ในที่พักอาศัยอย่างไม่เป็นทางการที่แออัด
- ภาคสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างของทวีปแอฟริกามีมูลค่าจำนวน 5.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ และคาดว่าจะเติบโตในอัตราต่อปีแบบทบต้น 6.4% ภายในปี พ.ศ. 2567
- คาดว่าการทำให้บ้านเย็นลงจะเป็นความท้าทายในอนาคตที่สำคัญสำหรับความต้องการพลังงานในที่พักอาศัยในทวีปแอฟริกา : องค์การพลังงานระหว่างประเทศ (International Energy Agency - IEA) คาดการณ์ว่าความต้องการพลังงานสำหรับทำความเย็นในบ้านของชาวแอฟริกาจะเพิ่มขึ้นมากที่สุดภายในปี พ.ศ. 2573
- ทวีปแอฟริกามีแหล่งพลังงานทดแทนที่อุดมสมบูรณ์ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม คิดเป็นเกือบครึ่งหนึ่ง (44.8%) ของศักยภาพทางเทคโนโลยีของพลังงานทดแทนทั้งหมด

ต้องมีการดำเนินการเกี่ยวกับคาร์บอน ที่รวมตัวอยู่ในสิ่งปลูกสร้างโดยทันที เพื่อหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อการลดลงของการปล่อยคาร์บอน ที่ได้จากประสิทธิภาพในการใช้พลังงาน

- ประเมินการว่าวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง (ได้แก่ คอนกรีต เหล็ก อะลูมิเนียม แก้ว และอิฐ) คิดเป็นประมาณ 9% ของการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกี่ยวข้องกับพลังงานทั้งหมด
- ในระดับโลก มีสิ่งเหลือใช้ประมาณ 100 พันล้านตันจากการก่อสร้าง การปรับปรุงโครงสร้างใหม่ และการรื้อถอน โดยประมาณ 35% ของสิ่งเหลือใช้ถูกส่งไปยังหลุมฝังกลบ
- คาดการณ์ว่าการใช้วัตถุดิบจะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าภายในปี พ.ศ. 2603 - โดยเหล็ก คอนกรีต และซีเมนต์เป็นทรัพยากรสำคัญที่ทำให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
- ในประเทศกำลังพัฒนาที่เติบโตเร็ว วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง ถูกกำหนดให้มีสัดส่วนมากกที่สุดในการใช้ทรัพยากร ซึ่งคาดว่า การปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกี่ยวข้องจะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าภายในปี พ.ศ. 2603
- แนวทางวงจรชีวิตที่สมบูรณ์ของการก่อสร้างเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนมากที่สุด

ภาคสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างโลก ต้องทำงานร่วมกันและร่วมมือกับผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียทั้งหมดเพื่อลดการปล่อย คาร์บอนภายในปี พ.ศ. 2593

ภาคสิ่งปลูกสร้างจะยังคงเติบโตเพื่อตอบสนองความต้องการของพลเมืองในการมีที่พักอาศัยและสถานที่ทำงานที่ปลอดภัย แต่การเติบโตดังกล่าวต้องสอดคล้องกับความตกลงปารีส ดังนั้น ผู้กำหนดนโยบายในทุกกระดับต้องดำเนินกลไกและเครื่องมือทางนโยบายที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้สามารถลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ตามที่ต้องการ และบรรลุวัตถุประสงค์ของการเป็นภาคสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างที่ยั่งยืนและมีความยืดหยุ่น ผู้มีอำนาจตัดสินใจในภาคอุตสาหกรรมและภาคการเงินต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในภาคส่วนของตนเอง และหันมาลงทุนด้านนวัตกรรม ผลิตภัณฑ์ และบริการซึ่งจะเร่งให้เกิดกระบวนการลดการปล่อยคาร์บอน การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมจะเป็นสิ่งสำคัญเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น

รายงานสถานะสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างโลกได้ให้ข้อเสนอแนะสำคัญสำหรับผู้มีอำนาจตัดสินใจดังนี้:

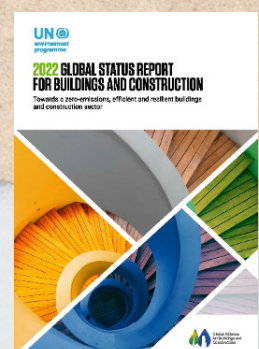
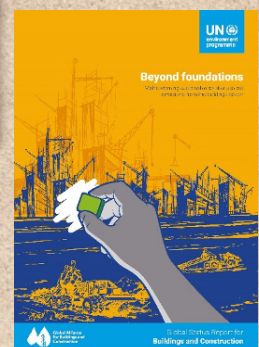
- **สร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศ** เพื่อกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ไปสู่การเป็นภาคสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้างที่ยั่งยืน ปปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เป็นศูนย์ และมีความยืดหยุ่นผ่านแผนงานสิ่งปลูกสร้าง กว่า 30 ประเทศและเขตการปกครองอยู่ในระหว่างจัดทำแผนงานตามกระบวนการและต้นแบบแผนงานของเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้าง
- **รัฐบาลแห่งชาติและรัฐบาลท้องถิ่น** ต้องจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงานเพื่อนำมาบังคับใช้ และกำหนดแผนการดำเนินงานของเกณฑ์มาตรฐานและมาตรฐานของสิ่งปลูกสร้าง เพื่อให้บรรลุการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
- **รัฐบาลและภาคเอกชน** ต้องเพิ่มการลงทุนด้านประสิทธิภาพในการใช้พลังงาน
- **อุตสาหกรรมก่อสร้างและอสังหาริมทรัพย์** ต้องดำเนินกลยุทธ์การปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เป็นศูนย์สำหรับสิ่งปลูกสร้างใหม่และสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่แล้ว
- **อุตสาหกรรมวัสดุสิ่งปลูกสร้างและการก่อสร้าง** ต้องมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ตลอดห่วงโซ่มูลค่าของตน
- **รัฐบาลโดยเฉพาะเมืองต่าง ๆ** จำเป็นต้องดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงไปสู่ “เศรษฐกิจหมุนเวียนการใช้วัสดุ”
- **ประเทศและเขตเศรษฐกิจที่เติบโตเร็ว** ต้องการการลงทุนด้านการพัฒนาขีดความสามารถและห่วงโซ่อุปทานซึ่งส่งเสริมการออกแบบที่ประหยัดการใช้พลังงาน รวมถึงการก่อสร้างที่ปล่อยคาร์บอนต่ำและมีความยั่งยืน

Photo credit: Pedro Miranda

แปลและเรียบเรียงจาก:

- United Nations Environment Programme. Global Status Report for Buildings and Construction: Beyond Foundations: Mainstreaming Sustainable Solutions to Cut Emissions from the Buildings Sector, UNEP, 2024.
- United Nations Environment Programme. 2022 Global Status Report for Buildings and Construction: Towards a Zero emission, Efficient and Resilient Buildings and Construction Sector, UNEP, 2022.

The Journey of Peace

Presented by
Lost in space

PAI

EP.4

At the
Pinnacle of
Dream for
Peace

Peace
Ambassador
Idol

โดย Lost in space

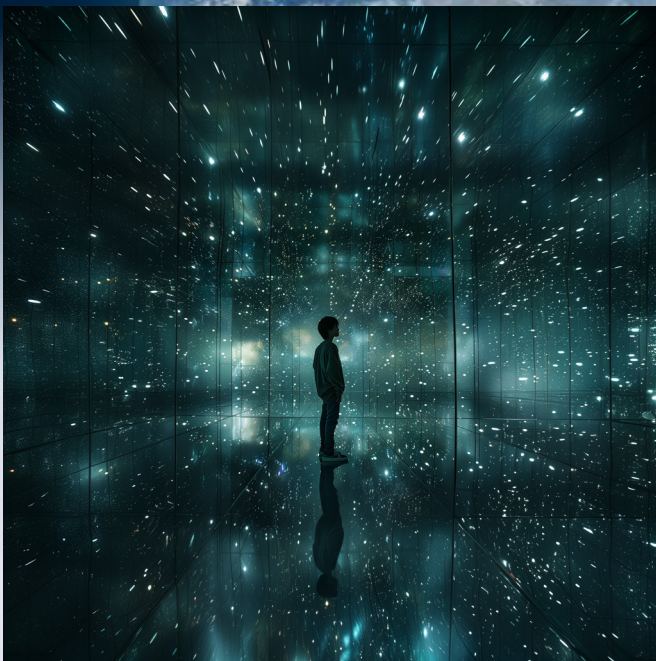
The Journey of Peace

"เส้นทางสู่สันติภาพ" Episode 4:

"At the Pinnacle of Dream for Peace" ณ ปลายทางแห่งฝันสู่สันติภาพ

โดย Lost in space

เสียง ฝึให้กระทบอย่างแผ่วเบา...
รายล้อมด้วยแสงระยิบระยับ
เล็ก ๆ น้อย ๆ บนเส้นทางที่ไม่เคยรู้จัก
นี่คือภาพฝันหรือเรื่องจริงกันแน่...
คำถามนั้นกำลังก้องกังวานในห้วงคำนึง
อย่างไม่รู้จบสิ้น..... ฯลฯ

.....แสงอาทิตย์ยามเช้าส่องผ่านใบไม้สีเขียวอ่อน..... ที่พลั่วไหว
ด้วยกระแสลมบาง ๆ พลันเปล่งประกายระยิบระยับราวกับว่า
จะกระซิบบอกอะไรบางอย่างในรุ่งอรุณแห่งวัน แทรกปนไปกับ
เสียงนกตัวเล็ก ๆ ที่ตื้นขึ้นมาต้อนรับวันใหม่อย่างสดใส หากเพียง
ทอดสายตาดูออกไปให้ไกลสุดเส้นขอบฟ้าเราจะได้พบกับขุนเขา
ขนาดใหญ่ที่หมอบตัวอยู่อย่างสงบนิ่ง กับอากาศที่กำลังเย็นสบาย
ในเดือนกุมภาพันธ์ ช่างเอื้อต่อการเขียนบทความตอนสุดท้ายนี้
ได้อย่างลงตัวเสียเหลือเกิน ประสบการณ์ในช่วงเวลานึงของชีวิต
ค่อย ๆ ถูกเรียบเรียงและถ่ายทอดลงผ่านการผจญภัยของพวกเรา
ผมยังคงคิดถึงมันเสมอเพราะนั่นคือช่วงเวลาพิเศษ
ของพวกเราทุกคน

“ ขอต้อนรับสู่ปัจจัยมบกับการผจญภัยของเหล่ายุทธสันติภาพ
ในตอนสุดท้าย ณ ปลายทางแห่งฝันสู่สันติภาพ...”

สันติภาพ 3 ระดับ: Ideal for the level of Peace

พวกเราเดินทางสู่ปัจจัยมบกับการผจญภัยของเหล่ายุทธสันติภาพ
โดยผลงานมากกว่า 60% จะเป็นผลงานที่ชนะการประกวดในโครงการ
สันติภาพซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของ World Peace Association (WPA)
โดยใช้สโลแกนเดียวกันในทุก ๆ การประกวดคือ

“Embrace different viewpoints, discover inner tranquility
and foster eternal peace.”

“ผสานความเห็นต่าง ค้นพบสันติสุขจากภายใน พัฒนาสู่สันติภาพ
อันยั่งยืน”

คำขวัญของ WPA นั้นเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยน
แนวคิดจากตัวแทนขององค์กรสันติภาพมากมายทั่วทุกมุมโลกกว่า
120 องค์กร จนสามารถสรุปลงเป็นหลักการสำคัญและจัดกลุ่มองค์ความรู้
ด้านสันติภาพแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

- 1. สันติภาพจากการผสานความแตกต่าง:**
เป็นแนวคิดที่เกิดจากการหาทางผสานแนวคิดที่สอดคล้อง
กลมกลืนกัน ยอมรับความหลากหลายและสงวนท่าทีจาก
ความคิดเห็นที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง
- 2. สันติภาพชั่วคราว:** เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้คนทั่วโลก
ได้กลับมาสัมผัสกับสันติสุขที่เกิดขึ้นจากภายในจิตใจของตนเองก่อน
จากนั้นจึงค่อย ๆ ขยายออกไปสู่ผู้คนในแวดลอม และผู้คนทั่ว
ทุกมุมโลก
- 3. สันติภาพถาวร:** เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้คนได้มีโอกาสเรียนรู้
และเข้าถึงความจริงแท้ของสรรพสิ่งเพื่อทลายข้อจำกัดซึ่งเป็น
ตัวกั้นขวางและสร้างความขัดแย้งมากมายบนโลก และหนทาง
นี้เองน่าจะเป็นการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

สันติภาพระดับที่ 1: “ผสานความเห็นต่าง”

เราจะทำอย่างไรเพื่อเชื่อมต่อกับคนที่มีความคิด
อันหลากหลายให้สามารถเชื่อมประสานถึงกันได้
ศิลปะ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจที่สุดเพราะ ศิลปะ
ไม่มีข้อจำกัดเรื่องภาษา ขนชาติ วัฒนธรรม สถานะ
อื่นใดทั้งสิ้น มันคือเครื่องมือที่เหล่าศิลปินใช้สำหรับ
สื่อสารและถ่ายทอดแนวคิดอันทรงพลังที่ถูกซ่อนเร้น
ผ่านผลงานของพวกเขา ผู้เสพงานศิลป์เพียงใช้
จินตนาการและหัวใจสัมผัสสิ่งที่อยู่เบื้องหน้าอย่างลึกซึ้ง
เนื้อความที่ซ่อนอยู่ก็จะพลันปรากฏต่อหัวใจของผู้รับ
อย่างอัศจรรย์.....

พื้นที่การเรียนรู้สันติภาพระดับที่ 1 แบ่งออกเป็นพื้นที่การใช้งานใหญ่ ๆ คือ

- 1. World Peace Exhibition :** พื้นที่สร้างความตระหนักรู้
ว่าทำไมโลกของเราถึงต้องมีสันติภาพโดยเนื้อหาต่าง ๆ ได้ถูก
บันทึกไว้แล้วในบทแรก ๆ เราจะพบว่าผู้ออกแบบพยายาม
ถ่ายทอดเรื่องราว ณ จุดเริ่มต้นของทุกชีวิตในเอกภพที่ล้วน
มีจุดกำเนิดมาจากสิ่งเดียวกัน แต่ด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ ชีวิตทุกชีวิต
จึงพยายามดิ้นรนเอาตัวรอด และสร้างความหายนะให้แก่กันและกัน
ผ่านภาพสงครามและการฆ่าล้างทำลายอย่างไม่จบสิ้น ฯลฯ
- 2. Peace Creative Learning Space :** พื้นที่การเรียนรู้
สันติภาพผ่านรูปแบบของเกม (Gamification) ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถ
สร้างความสนใจในการเรียนรู้ให้กับผู้คนทุกชนชาติได้อย่างแยบยล
การผจญภัยแสนพิเศษบนดวงดาวพลีเดียยังคงประทับแน่น
อยู่ในหัวใจของเรา ความรู้สึกในช่วงเวลานั้นได้หล่อหลอม
ให้กลายเป็นมมในวินาทีที่กำลังถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้นเช่นกัน ฯลฯ
- 3. Peace Park :** พื้นที่การเรียนรู้ผ่านความสงบเงียบของธรรมชาติ
รายล้อมด้วยหมู่ไม้บนนาพันธุ์ที่ถูกจัดวางอย่างงดงามลงตัว ทำให้
ผู้ที่ได้ย่างกรายเข้าไปในพื้นที่แห่งนี้ ล้วนสัมผัสได้ถึงความสุข
จากภายในหัวใจของตนเองอย่างลึกซึ้ง เพราะในทุกจังหวะ
แห่งการย่างก้าวเสมือนอยู่ในห้วงเวลาของการภาวนา ณ สถานที่
ศักดิ์สิทธิ์ที่แสนพิเศษสักแห่งหนึ่งบนโลกเลยก็ว่าได้
- 4. Peace Gallery :** พื้นที่การเรียนรู้สันติภาพผ่านงานศิลปะ

จริง ๆ ผมอยากเขียนเรื่องราวของ Peace Gallery นี้ออกมาเป็นอีกหนึ่ง Episode แต่ด้วยข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ทำให้ผมขอเล่าประสบการณ์นำตื่นตาของโซนนี้โดยย่อ ๆ แล้วกันนะครับ Peace Gallery ถูกจัดวางให้เชื่อมต่อกับโถงกลาง เช่นเดียวกับ Game Center ซึ่งด้านล่างคือสวนสันติภาพขนาดใหญ่

อุโมงค์ทางเชื่อมดำมืดมีคล้าย ๆ จะดูดกลืนทุกสรรพสิ่งลงไปในความมืดมิดเพียงชั่วขณะเมื่อสายตาปรับตัวเข้ากับความมืดก็ค่อย ๆ เปิดเผยให้เห็นดวงดาวระยิบระยับและแสงเรือง ๆ คล้ายราวกับความฝัน เบื้องหน้าคือกรอบรูปบานยักษ์แนวตั้ง ที่เสมือนจะพาเราไปพบบางสิ่งบางอย่างในอีกโลกหนึ่ง ในอุโมงค์นั้นก็ดูแปลกตาพอตัวแล้ว แต่สิ่งที่เห็นหลังกรอบรูปบานใหญ่เป็นอะไรที่ Amazing ยิ่งกว่า เพราะมันคือท่าเรือขนาดใหญ่ยักษ์มีฉากคล้ายฉากภาพยนตร์ที่หลุดออกมาจากหนัง Fantasy ของ Hollywood เลยทีเดียว ณ จุดที่พวกเรายืนอยู่คือแท่นเชื่อมทิศขนาดใหญ่สีทองเส้นผ่านศูนย์กลางกว่า 6 เมตร ที่ปลายเข็มชี้ไปที่คำว่า Imagination to World Peace เสมือนเป็นจุดเริ่มต้นของการเดินทางในโลกแห่งความฝันและจินตนาการที่ไม่รู้จักจบสิ้น เพียงชั่วขณะสั้น ๆ ที่ย่างกรายเข้ามาราวกับว่าพวกเราได้หลุดเข้าไปในอุโมงค์ของ Alice in Wonderland แล้วจู่ ๆ ก็มาโผล่ที่ท่าเรือของโลกเหนือจินตนาการอันไร้ขอบเขต ผมอยากให้ทุกคนได้เห็นภาพแบบเดียวกับที่ผมเห็นจริง ๆ เรือยักษ์ลำใหญ่สีทองเหลืองอร่ามที่ถูกประกอบขึ้นจากฟันทองขนาดเล็กใหญ่ และกลไกสลับซับซ้อนนับล้าน ๆ ชิ้นเต็มไปหมด เปลือกนอกหุ้มห่อด้วยผิวกระจกใสทำให้มองเห็นห้องเครื่องได้อย่างชัดเจน ภายในคือชื่อของเหล่าศิลปินมากมายจากทั่วทุกมุมโลกที่ถูกสลักลงบนกลไกทุกชิ้นราวกับจะสื่อว่าเรือลำนี้จะถูกขับเคลื่อนด้วยจินตนาการที่ไม่มีวันหยุดหมุนของพวกเราคราบน้ำตาของเรื่อนั้นตกแต่งประดับประดาได้อย่างวิจิตรอลังการ

มีอักษรนูนต่ำจารึกชื่อคล้ายเป็นเกียรติสูงสุดแก่สองพี่น้องตระกูลไรท์ มนุษย์ที่คิดค้นเทคโนโลยีการบินผ่านความฝันและจินตนาการสุดล้ำเลิศได้เป็นกลุ่มแรก ๆ ของโลก บนยอดเสาของกระโดงเรือคือเทพีอัสตราเอีย (Astraea) เทพีแห่งความยุติธรรมและสันติภาพ ตำแหน่งกราบซ้ายและขวาของเรือคือปีกสีขาวขนาดมหึมาที่กำลังสยายออกมาราวกับกำลังจะโบยบินขึ้นสู่ท้องฟ้า ประดับประดาด้วยชิ้นส่วนที่คล้ายขนนกขนาดต่าง ๆ ลดหลั่นกันไปรวมทั้งหมด 4 ปีก ท้ายเรือเป็นหอสังเกตการณ์ที่ซ้อนชั้นกันสูงละลิ่ว บนยอดสุดประดับด้วยธง World Peace สีขาวทองเด่นตระหง่านมาแต่ไกล ผู้คนหลากหลายเชื้อชาติกำลังเดินชมอยู่บนเรือลำยักษ์กันอย่างอัศจรรย์ใจ ไม่แพ้พวกเราที่ยกกล้องถ่ายรูปไว้ชัตเตอร์กันอย่างไม่ลืมหูลืมตา ลำเรือถูกจัดวางเสมือนกำลังจะลอยล่องไปบนท้องฟ้าอันกว้างใหญ่ไพศาล เหนือมหาสมุทรแห่งจินตนาการและความฝันอย่างไม่รู้จบสิ้น และนั่นคือภาพที่ผมเห็นเบื้องหน้าและพอจะถ่ายทอดออกมาได้บ้างเพียงน้อยนิดจากสิ่งที่ได้สัมผัสและเห็น ภาพจริงที่ปรากฏนั้นยากเกินกว่าจะอธิบายได้หมดสิ้น มันดูกำลังระหว่างโลกจริงและโลกแห่งความฝัน จินตนาการอันเลอเลิศของผู้คนที่ช่วยกันรังสรรค์พื้นที่แห่งนี้คงพุ่มเทกันอย่างอุตสาหะยาวนานนับปี เพื่อให้ทุกปรากฏการณ์ที่รับรู้ผ่านอายตนะเป็นเสมือนชุมพลแห่งแรงบันดาลใจที่จะสิ่งสถิตในกันบึงแห่งความรู้สึกของผู้คนจากทั่วทุกมุมโลก โดยสะท้อนผ่านงานออกแบบราวกับหลุดไปสู่โลกแห่งอุดมคติของพวกเขาเค้าเป็นแน่แท้

งานศิลปะมากมายนับพันชิ้น ถูกจัดเรียงได้อย่างลงตัวอย่างงดงาม ทั้งภาพจิตรกรรม งานประติมากรรม ศิลปะการจัดวาง งานสื่อผสม การแสดง บทกวีหลากหลายภาษา รวมถึงบทเพลงอันงดงามไพเราะถูกจัดสรรอย่างเหมาะสมในตำแหน่งของตนเอง เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดแรงบันดาลใจแห่งสันติภาพสู่ผู้คนมากมายหลายล้านชีวิตที่จะได้เข้ามาสัมผัสงานศิลปะของพวกเขา เพียงหวังว่าผลงานชิ้นเล็ก ๆ จากเหล่าศิลปินทั่วทุกมุมโลกจะพอประวิงเวลาให้สันติภาพดำรงอยู่ได้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้

และแน่นอนครับผลงานภาพวาดชิ้นเอกของน้องปณณ และภาพยนตร์สั้นของคุณแชมป์ได้ถูกจัดแสดงในพื้นที่แห่งนี้เช่นกันซึ่งถูกจัดอยู่ในหมวดผลงานชนะเลิศการประกวดระดับเยาวชน ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์สันติภาพ Youth Ambassador for Peace of Mankind ซึ่งเราจะได้พบเห็นผลงานของเยาวชนทั่วโลกหลายร้อยชิ้นที่ได้แข่งขันในโครงการอย่างจุใจ ผมเชื่อเลยว่าสถานที่แห่งนี้คงสร้างรอยยิ้มและแรงบันดาลใจให้ทุกคนที่เหยียบย่างเข้ามาได้ไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะเจ้าปณณของเราที่อายุน้อยกว่าใคร ๆ ไม่เว้นแม้แต่พระเจ้า และทุกคนในคณะล้วนตื่นตาตื่นใจกับพื้นที่ภายในโซนนี้อย่างมากเหลือเกิน คุณแชมป์กับผมปลีกไปชมหมวดภาพยนตร์และดนตรีในละแวกใกล้ ๆ ในจุดนั้นมีทั้งพื้นที่การแสดงละคร และดนตรีอยู่ไม่ไกลนัก ทุกจุด ทุกหย่อมดูละลานตาไปหมด จนรู้สึกว่าการที่มานั่งชมไม่เพียงพอเอาเสียเลย ผมว่าหากจะดูให้ครบทุกจุดคงใช้เวลาอย่างน้อย 3 วันเห็นจะได้ จริง ๆ ยังมีอีกหลายอย่างที่ผมอยากจะทำมาเล่าไม่ว่าจะเป็นผลงานของศิลปินระดับโลก และผลงานที่น่าสนใจอีกมากมายหลายชิ้น ฯลฯ แต่ถ้าจะเล่าทั้งหมดเห็นก็คงเกินกว่าโควตาหน้ากระดาษอย่างแน่นอน

ทุกคนในคณะฯ ได้สิทธิ์ในการเดินชมอย่างอิสระ และใช้เวลาเต็มที่ในทุกวินาทีอย่างคุ้มค่าที่สุด เรือบินยักษ์สีทองบริเวณทางเข้าคือจุดนัดหมายตามเวลาที่กำหนด จนเมื่อสมาชิกทุกคนมาพร้อมหน้าครบทุกคนแล้ว พี่ผึ้งหัวหน้าแก๊ง PAI ของเราก็พาเดินไปยังทางออกเพื่อเคลื่อนที่สู่โซนถัดไป

สันติภาพระดับที่ 2: "ค้นพบสันติสุขจากภายใน"

เราเคลื่อนตัวกลับมาที่โถงกลาง (Peace Hall) อีกครั้ง เดินขึ้นบันไดเวียนอัตโนมัติไปสู่พื้นที่ในโซนถัดไปเพื่อเรียนรู้สันติภาพระดับที่ 2 คือการกลับมาอยู่กับสันติภาพที่สามารถแบ่งปันได้จากภายในใจของตน ช่วงหนึ่งก็ทวนนึกถึงบางจังหวะบางตอนที่เสถียรธรรมสถาน และปราสาทแห่งดิลลิช สถานที่สองแห่งที่ทำให้ผมได้สัมผัสกับสันติสุขจากภายในเป็นครั้งแรก มันเป็นเวลาอันอบอุ่น และแสนสงบสุข เพียงแค่การได้ชิลล์ดัดหญ้า หรือทำเรื่องอะไรง่าย ๆ อย่างการเก็บผลแอปเปิ้ลไปให้เจ้าหมาตัวน้อย ๆ ได้ชิม ช่วงเวลาที่ได้สัมผัสกับไออุ่นซึ่งเปี่ยมล้นด้วยเมตตาของคุณแม่คณิน ธรรมะอันลุ่มลึกของหลวงพ่อดำนาจ หรือแม้แต่ช่วงเวลาที่ได้สัมผัสกับการฝึกสติแบบง่าย ๆ กับพวกหลวงพี่มันคือเวลาที่พิเศษอีกตอนหนึ่งที่แม้จะนึกถึงสักกี่ครั้งก็ยังเหมือนกับว่าหัวใจของผมได้เดินทางย้อนเวลากลับไป ณ ช่วงเวลานั้นอยู่เสมอ แม้ขณะที่กำลังถ่ายทอดบทความอยู่ตอนนี้ หัวใจดวงน้อยของผมก็ยังคงเปี่ยมสุข และสงบเช่นทุกครั้งที่เคยเป็นมา

Transition Space : พื้นที่รอยต่อระหว่าง สันติภาพระดับที่ 1 และ 2 มีอยู่ 2 ส่วนคือ

1. Peace Community Space

จัดเป็นพื้นที่การแลกเปลี่ยนแบ่งปันแนวคิดด้านสันติภาพขนาดย่อม ๆ ที่กระจายตัวอยู่ระหว่างรอยต่อของพื้นที่การเรียนรู้สันติภาพระดับที่ 1 และ 2 สำหรับโซนนี้สถาปนิกได้ออกแบบให้เป็นพื้นที่ที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งานสูง (Flexible Space) ซึ่งรองรับการทำกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย สามารถปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ในการประชุม หรือพบปะสังสรรค์ได้อย่างไม่จำกัด สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ประสงค์จะใช้งานสามารถติดต่อกับฝ่ายบริการสถานที่ของ WPA ได้เลย ซึ่งเงื่อนไขและข้อกำหนดต่าง ๆ มีทั้งแบบให้บริการฟรีและแบบเสียค่าใช้จ่าย โดยพื้นที่ส่วนหนึ่งจะถูกกันไว้สำหรับเป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดให้ทุกคนได้ใช้บริการ เพื่อแลกเปลี่ยนแบ่งปันแนวคิดด้านสันติภาพอย่างอิสระ แต่ยังคงอยู่ภายใต้แนวคิดที่หลีกเลี่ยงการนำประเด็นความขัดแย้งเข้ามาสู่วงสนทนา เช่น แนวคิดทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา ความนิยมจำเพาะกลุ่มที่ฝักใฝ่ความรุนแรง ฯลฯ

เบื้องหลังของการขับเคลื่อน WPA

หากพูดถึงประเด็นเหล่านี้ ผู้อ่านอาจจะสงสัยว่าทำไมมีระบบควบคุมอย่างไร? เพราะจริง ๆ ประเด็นต่าง ๆ ที่หยิบยกขึ้นมาล้วนเป็นเรื่องที่อ่อนไหว และควบคุมได้ค่อนข้างยาก แต่ด้วยความอัจฉริยะของผู้ออกแบบ WPA กลไกการปกป้องดูแล ตรวจสอบ และพัฒนา ได้ถูกวางไว้อย่างแยบยลผ่านกลไกของปัญญาประดิษฐ์สุดชาญฉลาด AI ได้ทำหน้าที่ขับเคลื่อนอยู่เบื้องหลังองค์กร คอยตรวจสอบทุกความเคลื่อนไหวและเป็นไปภายใน WPA รวมไปถึงพื้นที่ทุกส่วนภายในพิพิธภัณฑ์

คำถามคืออะไรทำให้ WPA เลือกใช้บริการเครื่องจักรมากกว่ามนุษย์นั้นอาจเพราะประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติได้บอกเล่าถึงหายนะมากมายซึ่งเกิดขึ้นบนโลกทั้งหมดล้วนแต่เกิดจากความไม่คงเส้นคงวาของจิตใจ มนุษย์มาตลอดหลายพันปีทั้งสิ้น สิ่งนี้เป็นข้อประจักษ์ชัดโดยมีต้องสงสัยทำให้ผู้ออกแบบ WPA นำเสนอแนวคิดอันท้าทายนี้ท่ามกลางที่ประชุม เพราะเขาเชื่อว่าจักรกลมีความเที่ยงตรง และไร้ซึ่งอคติมากกว่ามนุษย์ การส่งมอบสันติภาพด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จึงเป็นทางเลือกที่น่าจะช่วยให้สันติภาพดำรงมั่นได้มากกว่าจิตใจที่แปรปรวนของพวกเราแน่นอนว่าเมื่ออ่านมาถึงจุดนี้หลายคนอาจจะรู้สึกค้านกับแนวคิดสุดโต่งแบบนี้ แต่ถ้าเราลองพิจารณาอย่างถี่ถ้วนก็จะพบว่าทุกอย่างล้วนเป็นจริงตามที่กล่าวมาทั้งสิ้น แต่ไม่ต้องห่วงนะครับ WPA ไม่ได้หวังพึ่งแต่จักรกล AI เพียงอย่างเดียว พวกเขาออกแบบระบบการจัดการที่มีมนุษย์ร่วมอยู่ด้วย เพื่อทำหน้าที่เพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่องของกันและกัน จักรกลอาจจะมีความแม่นยำเที่ยงตรงในหลักการ และไร้ซึ่งอคติ แต่พวกมันอาจไม่มีหัวใจ และความรู้สึกได้เหมือนมนุษย์ ความประณีตประนอม และปัญหาบางอย่างยังคงต้องใช้มนุษย์ในการจัดการ และสิ่งนี้ก็ได้ออกมาเป็นจุดประสานระหว่างสันติภาพของมนุษย์ และจักรกลในโลกยุคปัจจุบันไปโดยปริยาย

2. Peace Conference Hall

หอประชุมเพื่อสันติภาพ ยังคงเป็นพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนแบ่งปันแนวคิดด้านสันติภาพ ซึ่งจัดแบ่งออกเป็นหอประชุมย่อย ๆ อีก 3 ขนาด เพื่อความเหมาะสมแก่การใช้งาน และอีกเพียงไม่ถึง 15 นาที การประชุมใหญ่ของภาคีสันติภาพจากทั่วทุกมุมโลกกำลังจะเกิดขึ้น ทางเลื่อนได้ส่งพวกเรา มาจนถึงโถงกลางชั้นที่ 2 ผู้คนมากมายซึ่งเป็นตัวแทนจากนานาประเทศ กำลังทยอยเดินเข้าประตูบานใหญ่ของหอประชุมฯ สิ่งที่น่าสนใจได้ชัดคือระบบการรักษาความปลอดภัยในโซนนี้มีมากกว่าเดิมเป็นเท่าตัว นั่นหมายความว่าบุคคลสำคัญระดับโลกจำนวนไม่น้อยต้องเดินทางมายังที่นี่เช่นกัน เด็กหนุ่ม และหญิงสาวน้อยตาสีฟ้าเขียวกลุ่มใหญ่ตัวแทนยุวทูตสันติภาพในเขตสหภาพยุโรป กำลังทำหน้าที่เจ้าบ้านยินดีต้อนรับเหล่ายุวทูตา จากทั่วทุกมุมโลกบริเวณด้านหน้าทางเข้าหอประชุมฯ พวกเขาส่งรอยยิ้ม และสายตาดูอย่างเป็นมิตร กล่าวต้อนรับคณะของพวกเราด้วยภาษาไทย โชครับภาษาไทย!! นั่นหมายความว่ายุวทูตา ทุกคนผ่านการฝึกฝนและเตรียมความพร้อมสำหรับวันนี้มาอย่างดี พวกเขาจะคอยสังเกตสัญลักษณ์ประจำชาติบริเวณไหล่ขวา และกล่าวต้อนรับด้วยภาษาของประเทศนั้น ๆ พร้อมทั้งยื่นอาร์มสันติภาพโลกติดที่แขนซ้ายให้กับพวกเราทุกคน พวกเราริบบอกมือไหว้ขอบคุณและยื่นเข็มกลัดสันติภาพสีขาวประจำประเทศไทย ติดที่อกซ้ายของพวกเค้าเช่นกัน (นี่ต้องแอบขอบคุณพวกหลวงพี่นะที่ไม่ประมาท ให้เราชนเข็มกลัดที่ระลึกเอาไว้ติดไม้ติดมือมาคอยแจกให้กับผู้คนทีพบปะตลอดทริป) ตอนนี้อีกซ้ายของยุวทูตา สหภาพยุโรปมีเหรียญติดเต็มไปหมดคล้าย ๆ จะเป็นนายพลไปซะแล้ว พวกเขาส่งยิ้มและสายตาที่คล้ายจะขอบคุณปลดกนิด ๆ ให้กับเรา เจ้าปัญญา อเล และคุณแซมป็นี่ยิ้มแก้มบานกันใหญ่อดไม่ได้ที่จะขอถ่ายเซลฟี่กับเพื่อนนานาชาติอย่างไม่เหน็ดเหนื่อยทีเดียว

พื้นที่โซนต่าง ๆ ในหอประชุมแห่งสันติภาพ (Peace Auditorium)

สมาชิกจากนานาประเทศเข้าสู่หอประชุมกันอย่างแน่นขนัด ด้านหน้าเวทีประดับด้วยธงชาติจากทุกประเทศกว่า 160 ผืน ฉากหลังของเวทีคือโลโก้สันติภาพโลกขนาดใหญ่ซึ่งหล่อจากเงินบริสุทธิ์ 100% ตั้งตระหง่านเหนือม่านสีน้ำเงินเข้ม บริเวณกึ่งกลางเวทีเป็นตำแหน่งสำหรับกล่าวปาฐกถา ปีกซ้ายถูกยกขึ้นสูงเป็นพิเศษซ้อนกันหลายชั้นคือที่นั่งของเหล่านักดนตรีประจำวงออร์เคสตราและนักร้องประสานเสียงที่มีมากมายกว่า 300 ชีวิตซึ่งเป็นตัวแทนของยุวชนจากทั่วทุกมุมโลก ส่วนปีกขวาของเวทีได้เปิดพื้นที่ว่างทิ้งไว้เพื่อให้เราได้ใช้สำหรับการแสดงสักอย่างหนึ่ง

พื้นที่โซน A หน้าสุดเป็นที่นั่งของคณะกรรมการภาคีสันติภาพโลก เหล่าตัวแทนจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐฯ และเอกชน ทั้งกลุ่มผู้สนับสนุนเงินทุนให้กับ WPA รวมจนถึงกลุ่มสถาบันกษัตริย์และนักออกแบบตัวแทนจากนานาประเทศที่ร่วมกันสร้างพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ทุกชีวิตที่สำคัญกับการให้กำเนิด WPA ล้วนนั่งอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้ทั้งสิ้น

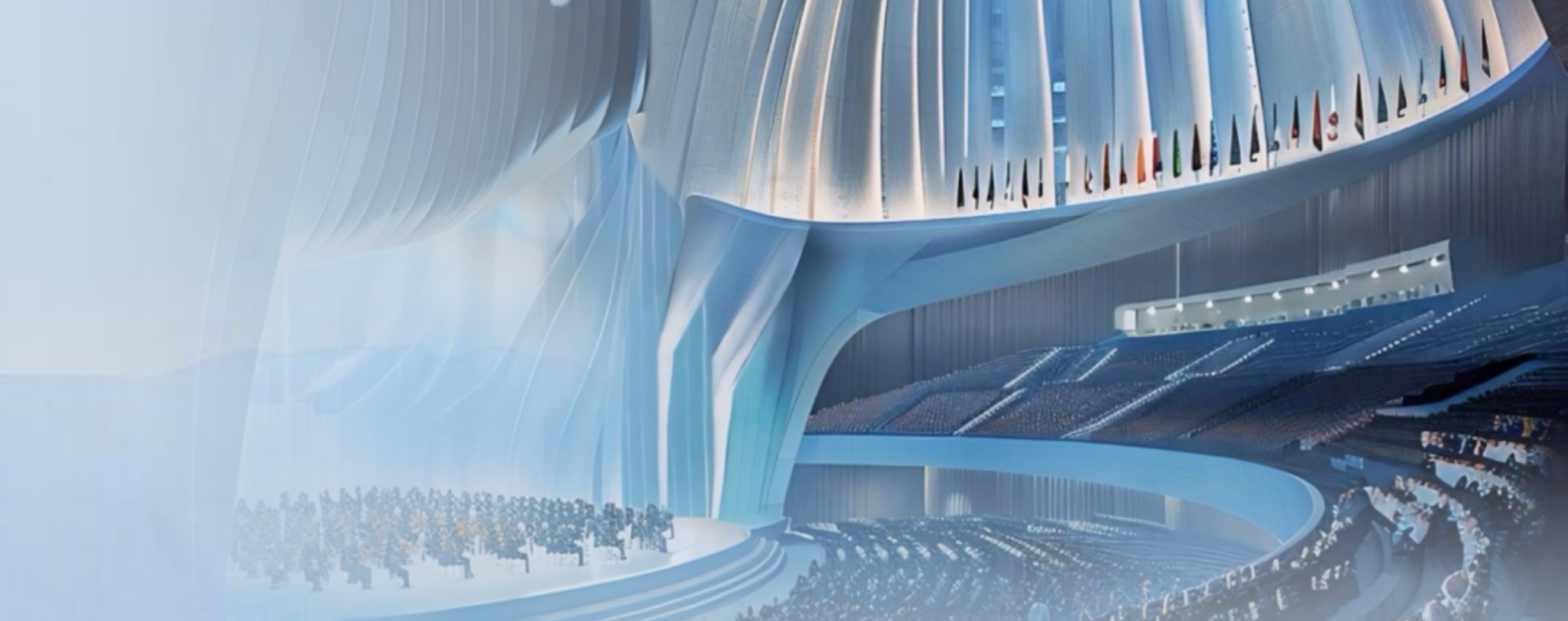
พื้นที่โซน B บริเวณส่วนกลางเป็นที่นั่งโศกนาฏของบุคคลในแวดวงวิชาการ และบุคคลทั่วไปที่ได้รับเชิญเป็นพิเศษเพื่อมาร่วมในงานครั้งนี้ เป็นการเฉพาะ เช่น นักสิทธิมนุษยชน นักอนุรักษ์ และนักวิชาการที่มีความสนใจและทำงานด้านสันติภาพ รวมจนถึงคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วโลก เป็นต้น

พื้นที่โซน C จะสูงจากโซนแรกขึ้นมา 1 ชั้นเป็นพื้นที่ของเหล่าคณะทูตานุทูตของแต่ละประเทศ

พื้นที่โซน D ซึ่งล้อมรอบคณะทูตา คือที่นั่งสำหรับเหล่ายุวชนที่ได้รับคัดเลือกให้ทำหน้าที่เป็นยุวทูตสันติภาพจาก 160 ประเทศทั่วโลก โดยตำแหน่งที่นั่งจะเรียงตามอักษรนำหน้าของแต่ละประเทศเริ่มตั้งแต่ A-Z ซึ่งในระหว่างรอพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ แก๊ง PAI ของเราก็ไม่ทำตัวให้เปล่าประโยชน์ทุกคนใช้เวลาช่วงนี้ทำความรู้จักกับเพื่อน ๆ ประเทศอื่น ๆ อย่างไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยใด ๆ ทำให้เราได้ Contact เพื่อน ๆ มาอย่างล้นหลาม เมื่อว่าวันนี้อยู่ยุวทูตา ตัวเล็ก ๆ อย่างพวกเราในฐานะ Global Citizen คือพลเมืองของโลกใบนี้จะได้ตอบแทนอะไรให้กับเพื่อนร่วมโลกบ้างไม่มากนักน้อย

พื้นที่โซน VIP เป็นพื้นที่ชั้น 3 ซึ่งอยู่บริเวณบนสุดตรงกึ่งกลางของหอประชุม เป็นที่นั่งสำหรับบุคคลสำคัญที่ได้รับเชิญเป็นเกียรติยิ่งในงานครั้งนี้ พื้นที่ดังกล่าวจะมีการอารักขาเข้มงวดมากเป็นพิเศษหลายชั้นหนึ่งในบุคคลสำคัญที่เห็นได้อย่างชัดเจนจากระยะไกลทางปีกขวา คือท่านทะไลลามะผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวทิเบต ซึ่งได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนฝ่ายพุทธศาสนา นั่งคู่กับพระสันตะปาปาองค์ปัจจุบันตัวแทนฝ่ายคริสต์จักร และแวดล้อมด้วยผู้นำทางจิตวิญญาณของศาสนาอื่น ๆ มากมาย ตรงกลางคือประธานภาคีสันติภาพโลกของ WPA นั่งคู่กับผู้แทนข้าหลวงใหญ่ประจำองค์การสหประชาชาติคนปัจจุบัน คู่กันกับประธานาธิบดีของประเทศเยอรมนี โดยที่ปีกซ้ายทั้งหมดเป็นเหล่าผู้นำและตัวแทนจากประเทศสมาชิกต่าง ๆ ที่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการก่อตั้ง World Peace Association หากเขียนขึ้นไปสูงอีกสักนิดมีที่นั่งเฉพาะในปีกซ้ายและขวาเป็นพระบรมวงศานุวงศ์จากประเทศต่าง ๆ ที่มาร่วมในงานนี้ด้วยเช่นกัน

ดูแล้วนี่ไม่ใช่งานเล็ก ๆ แล้วหละครับ เพราะมีบุคคลสำคัญมากมายที่มาร่วมงานนี้อย่างล้นหลาม ซึ่งในรายการมีการแสดงของเหล่าดาราดาวและศิลปินระดับโลกจำนวนไม่น้อยที่เข้าร่วมในพิธีเปิดครั้งนี้ด้วย เข้าใจว่าพวกเขาจะอยู่ในห้องเตรียมตัวบริเวณ Back Stage เป็นหลัก เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการแสดง ส่วนสื่อมวลชนนั้นมีพื้นที่จำเพาะที่จัดไว้ให้กระจายอยู่ทั่วทั้งงาน การถ่ายทอดสดทั้งหมดจะดำเนินการโดย WPA และเชื่อมต่อสัญญาณออกไปยังสื่อมวลชนและเครือข่ายภาคีสันติภาพทั่วโลก

พิธีเปิด World Peace Museum อย่างเป็นทางการ

เริ่มต้นเปิดงานอย่างยิ่งใหญ่ด้วยการแสดงแสงสีเสียงประกอบบทเพลงบรรเลงสดไพเราะ ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศสูงสุดจากงานประกวด Musical of World Peace ในระดับนานาชาติที่มีผู้คนร่วมการประกวดมากมายจากทั่วทุกมุมโลก ภายใต้บทเพลง The Whisper from the Mother of Humanity ถ่ายทอดผ่านท่วงทำนองอันงดงามจับใจ โดยสมาชิวง Peace Philharmonic Orchestra เสียงเครื่องดนตรีที่สอดประสานไปกับเสียงร้องอันไพเราะของเหล่านักประสานเสียง ทำให้ผมและผองเพื่อนอดกลั้นน้ำตาแห่งความซาบซึ้งเอาไว้มิได้อยู่

บทประพันธ์เพลงอันงดงามเริ่มต้นด้วยท่วงทำนองราวเสียงกระซิบจากความมืด ที่ค่อย ๆ เคลื่อนตัวผ่านความสงบเย็นในบรรยากาศของขุนเขาออกมาอย่างช้า ๆ แล้วค่อย ๆ แทรกประสานกับเสียงอื่น ๆ อย่างแผ่วเบา.....คล้ายเสียงของสายน้ำ.....ที่กำลังกระซิบผ่านก้อนหินที่ละก้อน ที่ละก้อน..... ผสานกับเสียงของสายลมที่ปนอยู่กับแสงรุ่ง.....ซึ่งทอดประกายในยามที่น้ำค้างได้กระทบกับเปลวแดดอ่อน ๆ บทกวีอันไพเราะไร้ซึ่งข้อความ..... ค่อย ๆ ก้องกังวาลจากพื้นภัพ ลอยละล่องขึ้นไปสัมผัสกับหมู่ตาราจักรอันกว้างใหญ่ไพศาลนับล้าน ๆ กระทั่งค่อย ๆ มลายหายไป.....อย่างไร้ขอบเขต นี่คือการแสดงจากธรรมชาติที่ตั้งก้อง.....แต่เจียบสงบอย่างไม่เคยได้เปลี่ยน ท่วงทำนองแห่งดนตรี.....ค่อย ๆ แผ่วเบาลงอย่างช้า ๆ ดูกาลเวลาบนโลกได้หยุดหมุนไปชั่วขณะ..... ความรู้สึกที่เหมือนทุกอย่างได้เคลื่อนผ่านไปอย่างยาวนานแสนนานเกินจะกะเนคล้ายต้องมนต์สะกดบางอย่าง แต่หัวใจมิได้หลับไหล มันกลับตื่นขึ้นโผนอย่างอิสระเสรี..... เพียงครู่หนึ่งเท่านั้น.....หัวใจของพวกเราทั้งหมดที่นิ่งอยู่ก็ได้หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน.....ยาวนานชั่วระยะเวลาหนึ่ง จนเมื่อเสียงกระซิบแห่งท่วงทำนองจางหายสนิท..... ความเงียบก็ค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นเสียงปรบมือที่ตั้งก้องจากทั่วสารทิศ การยืนปรบมืออย่างให้เกียรติแด่บทเพลงอันงดงามซึ่งประพันธ์โดยศีกวีผู้มีหัวใจบริสุทธิ์ยิ่ง ผ่านการแสดงอันละเมียดอ่อนช้อยและซับซ้อนด้วยเครื่องดนตรีราวกับว่าพวกมันมีชีวิต นี่คือการแสดงในพิธีเปิดอันเยี่ยมยอดที่สุดที่เคยได้สัมผัสครั้งหนึ่งในชีวิตของพวกเราทุกคน และนี่คือบทเพลงแห่งสันติภาพอย่างแท้จริง..... เสียงปรบมืออันยาวนานยังคงดังก้องทั่วหอประชุมเพื่อสันติภาพแห่งนี้ ราวกับว่าเสียงนั้นคือถ้อยแถลงจากพวกเราที่กำลังตะโกนบอกโลกใบนี้ว่า “ได้โปรดหยุดเสียทีกับความขัดแย้งและการทำลายล้าง พวกเราเพียงแต่ต้องการสันติภาพเท่านั้น.....” นั่นคือสิ่งที่กำลังดังก้องอยู่ในหัวใจของพวกเราทุกคน

สันเสียงปรบมือคือคำกล่าวต้อนรับอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดีเพื่อสันติภาพโลก และตามมาด้วยการกล่าวสุนทรพจน์อันซาบซึ้งใจยิ่งของเหล่าผู้นำคนสำคัญของโลก

“พวกเราทุกคนคือบุตรแห่งพระเจ้าที่ทำหน้าที่สานต่อสันติสุขบนโลกมนุษย์ฯ เป็นผู้ปรารถนาซึ่งพร้อมที่จะประจักษ์ชัดถึงข้อจำกัดที่พ้นจากการให้เราได้ซึ่งเสรีฯ และนี่คือเวลาที่สำคัญที่สุดที่เราจะเฝ้าหาสันติเพื่อสร้างความปรองดองในหมู่มนุษยชาติ ก้าวพ้นความขัดแย้งและสมานความร่วมมือด้วยหัวใจแห่งไมตรีฯ สันติสุขจะคงสถาพรแก่ทุกชีวิตเสมอ..... ไม่ว่าโลกจะผันแปรไปสักเท่าใดสันติสุขก็จะคงอยู่ในหัวใจของทุกชีวิตไปตลอดกาล.....ฯลฯ” การกล่าวสุนทรพจน์อันหลากหลายผสานท่วงทำนองของดนตรีและการแสดงอันน่าตื่นตาตื่นใจ สร้างความบันเทิงใจให้พวกเราอย่างน่าอัศจรรย์ ราวกับว่า ณ ที่แห่งนี้ทุกชนชาติล้วนเป็นพี่น้องร่วมโลกกันทั้งสิ้น เราทุกคนคือประชากรโลก ที่ต้องรับผิดชอบกับทุกการกระทำของตนเอง สันติภาพจะคงอยู่กับมนุษยชาติได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับพลังที่ประสานเป็นเสียงเดียวกันของเราทุกคน ถึงผมจะตระหนักชัดว่าความสลับซับซ้อนของการเมืองบนโลกทุนนิยมจะมีบทบาทสำคัญกว่าอุดมคติก็ตามที และมันอาจจะดูกลางเลือนในห้วงเวลาเช่นนี้ แต่ ณ ที่แห่งนี้ผมเห็นสันติภาพที่กำลังเบ่งบานอย่างงดงามที่สุดแห่งหนึ่งบนโลก และนี่แหละครับคือเรื่องราวสันติภาพเล็ก ๆ ของพวกเราทุกคน

สิ้นสุดการแสดงและเสียงปรบมืออันก้องให้กับเหล่าศิลปินและนักดนตรี ก็ถึงเวลาที่พวกเราจะได้เดินชมพิพิธภัณฑ์กันต่อ อยากบอกว่าในงาน เราได้เพื่อนมาอีกเพียบเลยครับ คือจริง ๆ หลังออกมาจากห้องประชุม เรายังมีโอกาสได้แบ่งปันประสบการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับสันติภาพ ให้เพื่อน ๆ ในระดับนานาชาติได้ฟังอยู่พอสมควร เป็น Session เล็ก ๆ ที่ทางพิพิธภัณฑ์จัดขึ้นสำหรับคณะยุวทูตสันติภาพ ซึ่งใช้พื้นที่ในส่วน ของ Peace Community Space เป็นหลัก หากจะต้องเล่าทั้งหมด ผมว่า 10 หน้าก็คงจะไม่พอแน่ ๆ

พื้นที่การเรียนรู้สันติภาพระดับที่ 2 : ศูนย์รวม แพล่งเรียนรู้ทางจิตวิญญาณของโลก

Inner Peace Training Center

หากจะเปรียบให้เห็นภาพชัด ๆ พื้นที่โซนนี้ก็จะเหมือน Hub ที่เป็น แหล่งรวบรวมองค์กรทางจิตวิญญาณมากมายบนโลก เพื่อร่วมแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดและแบ่งปันประสบการณ์เพื่อสัมผัสกับสันติภาพจากภายใน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดในการสร้างสันติภาพให้ปรากฏขึ้นบนโลก โดยเริ่มต้นจากการสร้างสันติสุขจากภายในตนเองก่อน และค่อย ๆ ขยาย สันติภาพนั้นออกไปสู่ผู้อื่น

ดังนั้นที่แห่งนี้จึงจัดได้ว่าเป็นโอเอซิสทางจิตวิญญาณที่สำคัญแห่งหนึ่ง บนโลกเลยทีเดียว เพราะการจะหาศูนย์รวมแหล่งเรียนรู้สันติภาพภายใน ซึ่งมีความหลากหลายมากมายขนาดนี้ไม่ได้เกิดขึ้นง่าย ๆ เลย ทั้งหมดคือ ความร่วมมือขององค์กรชั้นนำต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลกที่ยินดีจะมาร่วมกัน แบ่งปันองค์ความรู้ด้านสันติภาพสู่ Inner Peace Training Center แห่งนี้ อาทิเช่น Search Inside Yourself, Mindful Leadership, Thrive, ฯลฯ แน่นอนว่าที่นี่ให้อิสระในการเรียนรู้โดยไม่จำกัดความเชื่อทางศาสนาเลย ไม่ว่าคุณจะมาจากชาติไหน ศาสนาใด หากเต็มใจที่จะเรียนรู้พื้นที่แห่งนี้ ก็พร้อมต้อนรับเสมอ

ซึ่งทุกหลักสูตรที่ได้รับคัดเลือกจะต้องผ่านการตรวจสอบมาตรฐาน การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของ WPA ก่อนถึงจะสามารถ บรรจุหลักสูตรนั้นใน Peace Training Center ได้ โดยระบบการจัดการ ของ AI จะวางรูปแบบการเรียนรู้โดยมุ่งไปใน 2 เรื่องคือการสร้าง ความสงบสุขจากภายใน (การฝึกสมาธิ) และการประจักษ์ความจริง ของธรรมชาติ (การพัฒนาปัญญา) โดยแบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 3 ระดับใหญ่ ๆ คือ 1. ระดับเบื้องต้น 2. ระดับกลาง 3. ระดับสูง โดยในแต่ละระดับ จะแบ่งออกเป็นระดับย่อย ๆ อีกซึ่งขึ้นอยู่กับการออกแบบของหลักสูตรนั้น ๆ ซึ่งทุกท่านสามารถเรียนรู้ได้จากทั่วทุกมุมโลกผ่านระบบออนไลน์ และการเข้าเรียนด้วยตนเองที่ศูนย์ฝึกฯ แห่งนี้ โดย WPA ก็มีนโยบาย ที่จะกระจายศูนย์ฝึกลักษณะเดียวกันในสาขาอื่น ๆ ทั่วโลก ซึ่งผู้ผ่านการอบรมที่ได้รับการประเมินผลโดยมาตรฐานกลางของ WPA จะได้รับรองการจบหลักสูตรนั้น ๆ และแน่นอนว่ามาตรฐานระบบการเรียน ทั้งหมดล้วนถูกประเมินและตรวจสอบอย่างเคร่งครัดด้วยปัญญาประดิษฐ์ ที่ WPA ได้สร้างขึ้นมาอย่างพิถีพิถัน เพื่อทำหน้าที่รักษาองค์ความรู้ แห่งสันติภาพ และส่งต่อไปให้กับคนอีก Generation อย่างรอบคอบที่สุด

Inner Peace Training Center มีหลักสูตรให้เลือกเยอะมาก ๆ หลายคน อาจสับสนและเลือกไม่ถูกว่าจะเริ่มต้นตรงไหนก่อนดี สำหรับปัญหานี้ ไม่ต้องห่วงเลยนะครับ เพราะว่าทางศูนย์ฯ จะมี Application ที่จะช่วย ยุติปัญหานี้ได้ โดยเมื่อผู้เรียนลงทะเบียนในระบบแล้ว App จะให้กรอก ข้อมูลส่วนตัวและความสนใจของเราในหลาย ๆ มิติ จากนั้นจึงนำเอา ข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อคัดสรรหลักสูตรให้ใกล้เคียงความสนใจ ของเรามากที่สุด หลังการทำแบบทดสอบ ออก ปุณฺณ และคุณแซมบี้ ได้หลักสูตรที่ใกล้เคียงกันคือการใช้จินตนาการ ศิลปะและดนตรี เป็นการเรียนรู้สันติภาพภายในผ่านเทคโนโลยีล้ำสมัยที่เลือกใช้ ช่องทางการเรียนรู้ทางตาและหูบวกกับจินตนาการซึ่งผสานการใช้เทคโนโลยี การวัดคลื่นความถี่ของสมองเข้าด้วยกัน คนอื่น ๆ ก็ลองเข้า Program Search Inside Yourself บ้าง การฝึกแบบวิถี Zen บ้าง การฝึกเล่น เครื่องดนตรีบ้างแต่สำหรับผมแล้วการฝึกสมาธิของธิเบตนี้แหละ ที่น่าจะตรงจริตที่สุด ผมอาจจะดูเป็นคนหัวก้าวหน้านะ แต่ถ้าพูดถึง การเรียนรู้ทางจิตวิญญาณแล้วละก็ ผมค่อนข้างเป็นอนุรักษนิยมสุด ๆ เพราะส่วนตัวผมมีความสนใจในแนวทางการฝึกฝนสมาธิแบบเคร่งครัด ของเหล่าลามะในพระพุทธศาสนานิกายวัชรยานมาตั้งแต่เด็ก ๆ ผมพบกับ ความสนใจทางประวัติศาสตร์ทำให้เห็นรากเหง้าอันเก่าแก่ของพระพุทธศาสนา ในอิเบตที่ยังคงทรงเสน่ห์ตราตรึงใจปัจจุบัน พวกเรามีเวลาอย่างเต็มที่ สำหรับโซนนี้ 60 นาที ก่อนจะเคลื่อนที่ไปยังโซนสุดท้ายของพิพิธภัณฑ์

สันติภาพระดับที่ 3: “การพัฒนาปัญญาสู่สันติภาพอันยั่งยืน”

จุดนัดพบคือโถงกลางหน้าลิฟต์ที่มีหน้าตาคล้ายเกลียวของ DNA สี่ร่าง ซึ่งจะพาเราขึ้นไปยังชั้นสุดท้ายของอาคารเพื่อเรียนรู้สันติภาพในระดับสูงสุด “ระดับสูงสุด?” ใช่ครับมันคือคำถามก้อนใหญ่มากที่สุดสำหรับผม มันเป็นไปได้จริง ๆ หรือที่สถานที่แห่งนี้จะนำเราไปสู่การประจักษ์ความจริงแท้เพื่อปลดปล่อยพันธนาการทั้งหมดของเรา และเปิดเผยให้เห็นสันติภาพอันยั่งยืนอย่างแท้จริง? เอาตามตรงผมไม่ค่อยเชื่อครับ ผมพอเข้าใจพื้นที่เรียนรู้สันติภาพระดับที่ 1 และระดับที่ 2 เพราะเราได้สัมผัสผลเชิงประจักษ์ เห็นได้ง่ายที่สุดคือสีหน้าแววตาของทุกคนจะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ เมื่อผ่านการเรียนรู้ในแต่ละโซน

สันติภาพระดับที่ 1 ผมเห็นรอยยิ้ม เสียงหัวเราะ ความซาบซึ้ง ความประทับใจ รวมจนไปถึงแรงบันดาลใจที่เอ่อล้นผ่านแววตา ท่าทาง และสีหน้าซึ่งผ่านเรื่องราวมากมายที่ได้สัมผัส

สันติภาพระดับที่ 2 ผมเห็นแววตาที่ราบเรียบ และใบหน้าอันสงบนิ่ง มีเพียงรอยยิ้มเล็ก ๆ ที่เจืออยู่มุมปากเพียงเบา ๆ และอากัปกิริยาภาษากายที่ดูสงบเย็นมากเป็นพิเศษในทุกคน

แต่สำหรับสันติภาพระดับที่ 3 ซึ่งเป็นระดับสูงสุด ผมจินตนาการภาพที่จะเห็นไม่ออกเลยแม้แต่น้อย เวลานี้มีแต่เพียงคำถามมากมายร้อยแปดวนเวียนอยู่ในหัวเต็มไปหมด ซึ่งต่างกับเมื่อ 10 นาทีก่อนที่เดินออกจาก Peace Training Center มันช่างต่างกันราวฟ้ากับเหว... ผมเปรียบเทียบไม่ผิดหรอกครับ มันเป็นแบบนั้นจริง ๆ ในขณะที่ตกลงสู่ห้วงความคิดเพียงชั่วแวบเดียว!! เสียงหลวงพ่อบำนาจก็ดังก้องเข้ามาให้หัว “สันติภาพชั่วคราว” ชั่วขณะนั้นทำให้ผมหยุดคิด และไตร่ตรองสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น ณ ปัจจุบันอย่างมีสติ

สันติภาพในโซนที่ 2 ที่เราฝึกฝนคือสันติภาพชั่วคราวจริง ๆ กระบวนการฝึกฝนภายในศูนย์ทำให้เราสัมผัสสันติภาพชั่วคราวที่เกิดจากความสงบเหนือสิ่งวุ่นวายทางจิตใจต่าง ๆ ด้วยสมาธิหรือปัญญาที่ประจักษ์ความจริง แต่สภาพสันติสุขนั้นยังไม่ใช่ว่าสิ่งที่เสถียร พวกเราต้องฝึกฝน เรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนกว่าจะประจักษ์ความจริงอย่างท่องแท้เพื่อเข้าถึงสันติภาพอันแท้จริงที่ไม่กลับกำเริบเป็นอื่นได้อีก ขณะนั้นทุกความคิดที่วนอยู่ในหัวก็ดับลงไปชั่วขณะหนึ่ง..... ลมหายใจกลับมาเต้นชด ความรู้สึกของร่างกายปรากฏขึ้นให้สัมผัสได้อีกครั้ง ชั่วขณะสันติสุขก็กลับคืนสู่ใจอย่างไม่ต้องพยายาม มันเป็นความคุ้นเคยใหม่ที่เริ่มแทรกเข้ามาในชีวิตของเราอยู่ตลอดเวลา บ่อยขึ้น ถิ่นขึ้น จนใกล้จะกลายเป็นความปรกติของชีวิตไปซะแล้ว.....

Oneness : “หนึ่งเดียวกัน”

ลิฟต์กระจกวิ่งผ่านเกลียว DNA จากชั้นล่างสู่ชั้นบนสุด.....

ประตูของลิฟต์เปิดให้เห็นซุ้มประตูทางเข้าขนาดยักษ์ที่มียอดแหลมแบบ Gothic ดูคล้ายจะเชื้อเชิญพวกเราให้เข้าไปสู่วิหารศักดิ์สิทธิ์สักแห่งทางเดินลาดยาวทอดไปสู่โถงขนาดใหญ่ห้อมล้อมด้วยหินอ่อนสีขาวยาวล้อมด้วยเสาขนาดใหญ่ทรงคลาสสิกประดับเรียงกันอย่างงดงามคอยทำหน้าที่ค้ำหลังคาโดมสูงชันขึ้นไปกว่า 20 เมตรเหนือศีรษะ พื้นที่ว่างตรงกลางโถงคือประติมากรรม 3 มิติที่ถูกสร้างขึ้นจาก Hologram ผลงานอันวิจิตรบรรจงเผยให้เห็นภาพหญิงสาวหน้างามล่องลอยอยู่เหนืออากาศ มือทั้งสองประคองโอบอุ้มลูกโลกใบใหญ่ราวกับเธอกำลังตั้งครมร์ บนใบหน้าอันยิ้มแย้มซึ่งเจือด้วยสายตาแห่งความกรุณาอย่างที่สุด แผ่นหลังคือปีกขนาดใหญ่ที่ดูคล้ายเมฆหมอกของกลุ่มดาวจักรนักร้อย ๆ โอบล้อมด้วยดาวประกายพสุทธ์จำนวนนับไม่ถ้วนระยิบระยับสีรุ้งคล้ายกับคริสตัลที่กระทบกับแสงแดดของดวงอาทิตย์

เรายืนตลิ่งในความงามวิจิตรของผลงานศิลปะชิ้นนี้ไม่ต่างกับคนอื่น ๆ ที่ยืนอยู่ก่อน “มนุษย์ทุกคนบนโลกล้วนมีมารดาคนเดียวกัน” นั่นคือสิ่งที่ศิลปินคงอยากบอกข้อความนี้แก่เราทุกคน “Our Mother” คือผลงาน Master Piece ชิ้นเอกที่ควรค่าแก่การจัดแสดงบนพื้นที่เรียนรู้สันติภาพระดับสูงสุดแห่งนี้จริง ๆ

The Wisdom Hall โถงแห่งปัญญาทำหน้าที่เชื่อมต่อไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ในโซนที่ 3 คือ

1. Library of Peace หอสมุดแห่งสันติภาพ เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้สันติภาพมากมายบนโลก ที่บันทึกไว้ในระบบดิจิทัลผ่านเทคโนโลยี และนวัตกรรมล้ำสมัยที่จะมอบประสบการณ์การเรียนรู้สันติภาพได้อย่างไม่มีข้อจำกัด หากนึกภาพไม่ออกก็ลองนึกถึงห้องสมุดของ Hogwarts ในเวอร์ชันโมเดิร์นล้ำยุคที่ดูมีความ Vintage หน่อย ๆ ก็ได้ครับ จุดที่เป็นไฮไลต์ที่สุดคงไม่พ้นพื้นที่สืบค้นข้อมูล ลงจินตนาการถึง Mr. Stark จาก IRONMAN ที่กำลังจับโน้ตหิบบน Interface 3 มิติกลางอากาศและยืนคุยกับ Jarvis ปัญญาประดิษฐ์ของเขาอารมณ์มันจะประมาณนั้นครับ พื้นที่จุดสืบค้นจะเป็นเหมือนห้องทรงกลมกระจกที่เก็บเสียง ดังนั้นจะพูด จะคุยอะไร จะทำอะไรไม่ต้องกลัวว่าจะรบกวนคนรอบ ๆ ข้างเลยครับ นอกจากห้องสืบค้นที่เป็นรูปแบบการแสดงผลภาพผ่าน Hologram แล้ว ก็ยังมีพื้นที่สืบค้นจุดอื่น ๆ ที่สามารถเข้าไปใช้งานเพื่อเชื่อมต่อกับอุปกรณ์สวมใส่ส่วนตัว อย่าง Vision Pro หรือ Device รูปแบบอื่น ๆ ผ่านระบบไร้สายได้อย่างง่ายดาย ซึ่งแน่นอนว่าหากคุณไม่ได้เดินทางมาที่นี่ด้วยตนเอง ก็สามารถเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์ส่วนตัวจากที่บ้านได้อย่างสบาย ๆ เท่าที่ตามข้อมูลล่าสุด WPA กำลังระดมทุนก้อนใหญ่กว่า 16,000 ล้านเหรียญเพื่อเริ่มต้น Peace Verse Project สร้างพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ในแบบเสมือนจริงเพื่อให้ผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกเข้าถึงแหล่งเรียนรู้สันติภาพได้อย่างง่ายดายมากยิ่งขึ้น โปรเจกต์นี้ค่อนข้างเป็นงานช้างมาก ๆ เพราะองค์ประกอบทั้งหมดที่สร้างขึ้นใน Peace Verse จะต้องได้รับการออกแบบอย่างพิถีพิถันที่สุดซึ่งยังคงตอบโจทย์ของการสร้างสันติภาพในโลกได้อีกด้วย แน่นอนว่าหากคุณต้องการดูงานประกวดหรือผลงานของเหล่าผู้ทูลสันติภาพทั่วโลกก็สามารถเข้าไปสัมผัสบรรยากาศช่วงนั้นได้อย่างเสมือนจริงเลยละครับ

2. Peace Innovation Hall หากเดินออกมาจากหอสมุดเราจะพบกับหอนวัตกรรมเพื่อสันติภาพ ให้นึกถึงโดมยักษ์สีขาวเงาแวบบรรยากาศคล้ายอยู่บนอวกาศอะไรประมาณนั้นครับ บนนี้เราจะได้พบกับเทคโนโลยีสุดล้ำสมัยซึ่งได้รับการคิดค้นและสร้างขึ้นเพื่อใช้ขับเคลื่อนงานสันติภาพระดับโลกมากมายหลายชิ้น ทั้งเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ตัวอย่าง Application ที่ได้เริ่มทดลองใช้แล้ว ห้องปล่อยอวกาศที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้ใช้งานได้สัมผัสกับความสงบสุขชั่วระยะเวลาหนึ่ง และยังมีนวัตกรรมอีกมากมายอยู่เต็มไปหมด

แต่ที่ผมสนใจที่สุดเห็นจะเป็นอุปกรณ์ที่ชื่อว่า Meta Link เป็นแคปซูลที่ใหญ่พอให้เราเข้าไปนอนในเครื่องนั้นได้แบบสบาย ๆ คำโปรยที่อธิบายบอกว่า นี่เป็นนวัตกรรมสุดล้ำที่จะมอบประสบการณ์เฉพาะพิเศษเพื่อเรียนรู้สันติภาพผ่านการเชื่อมต่ออุปกรณ์เข้ากับสมองและระบบประสาทต่าง ๆ ภายใต้ง่ายโดยตรง คงเป็นเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำไปกว่า VR ไปหลายเท่าตัว เพราะมันคือการเชื่อมประสบการณ์ตรงเข้ากับสมองเลยโดยไม่ผ่านอุปกรณ์สวมใส่อื่นใดทั้งสิ้น โอเดียนี่คล้าย ๆ การดูเรื่อง Sword Art Online ที่ตัวพระเอกกับนางเอกเข้าไปติดอยู่ในเกมแล้วต้องฝ่าฟันอุปสรรคนานนับปีกว่าจะออกมาได้ เอาจริง ๆ พอดคิด ๆ ไปก็ดูน่ากลัวอยู่นะครับ แต่เพื่อให้หายสงสัย ต้องลองครับถึงจะรู้ว่าสมคำอู๋มัย

(ผ่านไป 10 นาที)เอาจริง ๆ แบบไม่ต้องอวยเลยครับ ผมรู้สึกโคตรผิดหวังกับคำโฆษณาเกินจริง Meta Link นวัตกรรมที่ไม่มีอะไรพิเศษไปกว่าแสงสวย ๆ คลื่นเสียงแปลก ๆ และความรู้สึกผ่อนคลาย ไม่มีอะไรพิเศษใด ๆ ทั้งสิ้น ความรู้สึกตอนนี้เหมือนโดนแก๊ง Call center โทรมารัดเงินแบบเนียน ๆ คือเสียเวลาจริง ๆ ครับ อันนี้ขอ Review แบบ Uncensored เลยนะครับ คนอื่นที่ไปจะได้ไม่ต้องเสียเวลากับเจ้า Meta Link ตัวนี้อีกครับ

3. Hall of Fame เพียงสัมผัสไปที่รายชื่อก็จะปรากฏประวัติและความสำคัญของบุคคลหรือองค์กรนั้น ๆ ที่มีส่วนร่วมในการก่อร่างสถานที่แห่งนี้ Nelson Mandela, Nippon Foundation, Q. Elizabeth II, Pope Francis, Dalailama, Bill & Melinda Gate, Aumnart Klanprachar, ผมรู้สึกคุ้น ๆ สะดุดตากับชื่อสุดท้ายนี้มากเป็นพิเศษเลยลองแตะไปที่รายชื่อแต่สิ่งที่ดูแปลกไปจากทุก ๆ คนคือ ณ ปลายห้องเผยให้เห็นกรอบรูปสีทองขนาดใหญ่ยักษ์ยาวกว่า 12 เมตร รูปลักษณะภายในกรอบภาพนั้นค่อย ๆ เปลี่ยนสีสัน และรูปทรงไปเรื่อย ๆ ดูแปลกตา เดียวกลายเป็นหยดน้ำ..... เดียวกลายเป็นสายลม.....เดียวกลายเป็นก้อนหิน.....เดียวกลายเป็นแสงสว่างหลากสี.....ผมค่อย ๆ เดินเข้าไปใกล้ ๆ และจ้องมองภาพนี้อยู่นาน..... จนกระทั่งภาพนั้นค่อย ๆ หมุนตัวแล้วก่อรูปของจักรวาลซึ่งรายล้อมด้วยหมู่เมฆและขุนเขา.....ฉายภาพท้องฟ้าสีรุ้งที่แยกเป็นชั้น ๆ และเคลื่อนไหวอย่างช้า ๆ ราวกับมีชีวิต.....จากนั้นจึงหมุนเป็นเกลียวมันดลบทแทรกผ่านแสงระยิบระยับ ประจุผลึกแก้วอันวิจิตร.....ภาพไกลสุดตานั่นคือฉากภูเขาอันเจียบบสูง ดูลึกลับหน้าค้นหา ซ้อนกันไปมาอย่างงดงามในรายละเอียดเล็ก ๆ คือต้นไม้ขนาดมหึมาที่เรียงรายอย่างบรรจงวิจิตร ขยับไหวไปตามกระแสแห่งลมราวกับผืนป่าที่กำลังรายร่าอย่างมีชีวิต..... คล้ายจะกระซิบบอกอะไรบางอย่าง..... ด้านขวาคือแสงรุ้งที่ซ้อนทับกันเป็นชั้น ๆ จนปรากฏคล้ายภาพใบหน้าของบุคคลที่กำลังมองลงมาจากท้องฟ้าด้วยสายตาที่เปี่ยมล้นความเมตตาคล้าย ๆ กับพระพักตร์ของพระพุทธเจ้า ภายใต้แววตาคู่นั้นช่างดูลึกลับราวกับภาพจักรวาลที่กำลังหมุนไปอย่างไม่จบสิ้น เพียงมองลึกลงไปเรื่อย ๆ แววดาตงนั้นคล้ายจะดึงผมเข้าไปสู่อีกมิติหนึ่งที่ไม่คุ้นเคย..... เพียงครู่เดียวฝ่ามือก็ค่อย ๆ เอื้อมเข้าไปสัมผัสยังภาพเบื้องหน้า.....

แสงสว่างและดวงดาวระยิบระยับค่อย ๆ เคลื่อนฉายออกมาจากภาพแล้วโอบล้อมตัวผมไว้อย่างช้า ๆ ประหนึ่งจะเชื้อเชิญให้เข้าไปยังจักรวาลอันกว้างใหญ่ที่ผมไม่เคยรู้จัก ขาสองข้างก้าวไปยังเบื้องหน้าโดยไม่ผ่านความนึกคิดใด ๆ ทั้งสิ้น ก้าวที่สอง... ก้าวที่สาม...

ทุกสัมผัสที่รู้สึกดูเกินเลยไปกว่าความจริงที่ปรากฏ ราวกับว่าทุกอนุในร่างกายของผมค่อย ๆ หลอมรวมกับแสงสว่างของภาพนั้น มันดูแปลกประหลาด สิ่งที่เกิดขึ้นมันคืออะไรกันแน่ เพียงไม่ทันจะหยุดคิดทุกอย่างที่ปรากฏก็ผสมกลืนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน.....

อนุภาคแห่งสีสันจุดเล็กจุดน้อยนับล้าน ๆ เปลี่ยนขนาดไปมาผสมกลืนแล้วแตกกระจายออกอย่างไร้ระเบียบ ผมไม่รู้วาลิ่งที่เรียกว่า “ผม” ปรากฏอยู่ ณ แห่งไหนใดในตอนนี้ จุดสีค่อย ๆ เปลี่ยนกลายเป็นดั่งดั่งในฝักอ่อน และเพียงแว็บเดียวก็เผลอเป็นผีเสื้อโบยบินดอมดมดอกไม้ในทุ่งอันกว้างใหญ่สุดตา เกสรนับล้าน ๆ พุ้งกระจายไปในอากาศ.....กลายเป็นละอองผีเสื้อมากมายพุ่งใหญ่เกินกว่าจะนับได้ ที่เผลอบินด้วยความไวราวกับกระแสนลมในยามเปลี่ยนฤดูกาล.....ไม่ทันไรนักก็รวมตัวเป็นทิวแถวที่กำลังวิ่งเล่นอยู่ในพนาไพรที่สวยงามหลากหลายสีสันที่ดูเหนือจินตนาการแล้วหยุดลิ้มรสหอมหวานของสายธารที่ฉ่ำเย็น.....ทิวแถวน้อยหายวับไปรวมกับสายน้ำแล้วไหลผ่านก้อนหินมากมายหลากหลายรูปทรง ทีละก้อน ๆ ไหลเคลื่อนไหวไปราวกับว่าทุก ๆ สัมผัสได้เชื่อมโยงกันกลายเป็นหนึ่งเดียวกับมหาสมุทรอันกว้างใหญ่.....ชั่วเวลาเดียวก็ล่องลอยกลายเป็นไอหมอกขึ้นไปบนท้องฟ้า ส่องแสงประกายระยิบระยับรวมตัวกันเป็นหมู่เมฆหลากสี แวบเดียวก็ปรายลงมาเป็นละอองฝนลอยคว้างคว้างในอากาศ จนซึมหายไปในความว่างเปล่าของท้องฟ้า เพียงไม่ทันไรก็ค่อย ๆ แดกตัวกลายเป็นละอองเล็ก ๆ แล้วผันเปลี่ยนเป็นแสงรุ้งทอดตัวอยู่ชั่วขณะ..... แสบเดียวก็กลั่นตัวเป็นอนุภาคแสงขนาดจิ๋วนับไม่ถ้วนที่รวมตัวกันเป็นก้อนกลมแล้วแตกกระจายออกไปกลายเป็นเอกภพอันกว้างใหญ่ไร้ขอบเขต..... จากนั้นจึงหลอมรวมทุกสรรพสิ่งในจักรวาลเป็นเนื้อเดียวกัน.....ไม่หลงเหลือดวงดาวหรือสิ่งใด.....ยิ่งใหญ่และไร้ซึ่งขอบเขตจำกัด.....

.
.....
..... เพียงชั่วขณะอิสรภาพอันแท้จริงได้พลันปรากฏ
.....

“ ไม่มีสิ่งใดที่เกิดขึ้น นอกจากความแปรผันอย่างไม่จบสิ้น
ไม่มีสิ่งใดดำรงอยู่ นอกจากความแตกสลายอย่างไม่มีแก่นสาร
ไม่มีสิ่งใด ๆ เลยที่ดับไป นอกเหนือไปจากความจริงแท้ที่แสดงอยู่ในขณะนี้

.....จากนี้นับอนันต์.....โลกและสรรพสิ่งจะเป็นเช่นนี้ไปตลอดกาลนาน.....
.....จักไม่หลงเหลือสิ่งใดที่คงอยู่ได้ นอกเสียความจริงเช่นนี้เท่านั้น.....
แล้วแสงสว่างสีขาวก็ฉายวาบ.....กลืนทุกสิ่งเข้าไปอย่างไร้ที่ติ

เพิ่มกาลเวลาแห่งชีวิตได้หยุดหมุนไปชั่วขณะ.....
แล้วแสงสว่างก็ค่อย ๆ จางลงอย่างช้า ๆ เบื้องหน้าค่อย ๆ ฉายปรากฏ
จนเผยให้เห็นต้นไม้ใหญ่ ใบสีเหลืองทอง
ที่กำลังไหวไปกับสายลมเอื่อย ๆ ณ ที่นั้นมีใครสักคนกำลังนั่งอยู่ภายใต้
ร่มไม้ นั่น ใครสักคนที่ไม่อาจมองเห็นใบหน้าได้อย่างชัดเจน เพียงสัมผัสได้
ถึงแสงสว่าง ๆ อันอบอุ่นที่เรืองรองอยู่โดยรอบ.....

“ใครกัน.....?” ความรู้สึกเหมือนผมกำลังเฝ้าถามแต่มิได้ปริปาก
ออกไป

“เราคือผลรวมแห่งจักรวาลที่มีอาจคาดคะเน คือความจริง
ที่มีอาจปรากฏและดับสลาย ณ กาลเวลาและสถานที่ซึ่งมีอาจล่วงถึงได้
และเราก็คือเธอเช่นกัน..... ฯลฯ”

คล้ายเวลากำลังเคลื่อนตัวไปอย่างช้า ๆ เหมือนผมได้พูดคุย
กับใครสักคนที่แสนพิเศษ
อิสราภาพและสันติสุขค่อย ๆ ถักทอห่อหุ้มล้อมห้วงเวลานี้อย่างกลมกล่อม
เป็นช่วงเวลาที่น่าอัศจรรย์ที่สุดในชีวิตของคนคนหนึ่งนับตั้งแต่ได้เกิดมา
ลิ้มรสชาติโลก จนได้มาสัมผัสกับความจริงอันลึกซึ้งเช่นนี้
ผมภาวนาให้กาลเวลานี้ได้ทอดออกไปให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
.....หรือหากนี่จะเป็นความฝันละก็.....มันคงเป็นฝันที่ผมไม่ยาก
จะตื่นขึ้นอีกเลยตลอดกาล.....

“ไปกันเถอะ.....ได้เวลาแล้วนะ” เสียงที่คุ้นเคย แว่วมาจากที่ไหนสักแห่ง “พวกเราต้องกลับกันแล้วนะ.....ไปกันเถอะ” มันยังไม่ใช่ตอนนี้เสียงความรู้สึกของผมก็อยู่ภายใน

ผมยังคงไม่อยากกลับไป “กลับกันเถอะนะ.....ได้เวลาแล้ว.....” ภาพที่แสนสงบ เบื้องหน้าค่อย ๆ เลื่อนรางหายไปทีละน้อย..... ทีละน้อย..... ร่างกายค่อย ๆ สัมผัสได้ถึงความอ่อนนุ่มที่ห่อหุ้มเรือนร่างทั้งหมดไว้ มืออุ่น ๆ ที่ผมรู้จัก สัมผัสถูกตัวเบา ๆ “ไปกันเถอะ.....กลับได้แล้วนะ.....พวกเราเองนะครับ” “ได้เวลากลับกันแล้วนะ” นั่นคือเสียงที่ผมคุ้นเคยเป็นเสียงของอรุณ 1 ใน 4 ยุวทูตสันติภาพ อรุณ เอล ปูญญ์ และแซมบี้ ทั้ง 4 คนยืนล้อมผมอยู่ ผมลืมตาอย่างช้า ๆ และยิ้มมองพวกเขาทั้ง 4 คนอย่างคุ้นเคย Meta Link ไม่ใช่เครื่องมือกระจกมองกองก้อยอย่างที่คิดเลยนะครับ มันทำให้ผมได้รู้จักกับอะไรมากกว่าที่นึกถึง.....

คงได้เวลาที่ผมต้องกลับแล้วครับ นี่คงเป็นเวลาสุดท้ายที่ผมต้องบอกเล่า เหล่ายุวทูตสันติภาพทั้ง 4 คน การผจญภัยของพวกเขาช่างงดงาม สดใส และน่าอัศจรรย์ใจที่สุดในช่วงเวลานี้ที่ผมได้พบกับพวกเขา และมันคงถึงเวลาที่ผมจะต้องตื่นขึ้นมาเพื่อเริ่มต้นวันใหม่อีกครั้ง อย่างเข้มแข็ง และยอมรับความจริงที่ว่า

“โลกนี้ไม่ได้มีดินแดนอุดมคติที่แสงงดงามเหมือนดังนิยายขายฝัน ที่ถูกเขียนขึ้นมาเรื่องนี้”

เรายังคงต้องใช้ชีวิตในโลกอันแท้จริง ที่ยังคงเต็มไปด้วยความขัดแย้ง และไร้ซึ่งความเห็นอกเห็นใจ

สันติภาพมิได้มาอย่างง่ายดายเหมือนจินตนาการที่นึกคิด ถึงแม้พิพิธภัณฑสถานภาพโลกจะมีได้มีอยู่จริง World Peace Association และเครือข่ายภาคีสันติภาพโลกเป็นเพียงเรื่องแต่งขึ้นมาเท่านั้น เกมและการผจญภัย ก็เป็นแค่เพียงภาพฝันของเด็กน้อยคนหนึ่ง ที่หวังให้สันติภาพได้ฉายแสงบนโลกที่เต็มไปด้วยความสับสนโศกนี้ ไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านไปนานสักเพียงใดก็ตาม สักวันหนึ่งสิ่งเหล่านี้ก็อาจเกิดขึ้นได้ที่ไหนสักแห่งบนโลก และผมยังคงเชื่อมั่นเสมอว่า สันติภาพจะสามารถปรากฏขึ้นในหัวใจของทุกชีวิตได้เสมอ.....

“แล้วสำหรับพวกคุณล่ะ อยากให้โลกของเราเป็นแบบไหน?”

โลกที่ไร้ซึ่งความหวัง และเต็มไปด้วยความขัดแย้ง หรือโลกในจินตนาการที่ทุกชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ คำตอบทั้งหมดล้วนเกิดขึ้นได้เพียงแค่คุณเลือก?

“ ขอส่งมอบบทความนี้แด่ทุกชีวิต
ที่ปรารถนาให้โลกได้พบกับสันติภาพอย่างแท้จริง ”

ขอขอบคุณเรื่องราวการผจญภัยผ่านจินตนาการ
ของเหล่ายุวทูตสันติภาพตัวน้อย ๆ ทุกคน และ
ขอขอบคุณทุกสรรพกำลังที่สรรค์สร้างสันติภาพ
อันงดงามเช่นนี้ให้เกิดขึ้นบนโลกของเราทุกคน
“บทสรุปแห่งการเดินทางของสันติภาพ”

The End of The Journey of Peace

Presented by : Lost in space

ผู้หญิงพิเศษ แห่งศตวรรษของเธอ

ผู้เขียน
เออร์เนสต์ มอนเตควิน

ภัณฑารักษ์ห้องสมุดและห้องเก็บเอกสารสำคัญ
ที่วิลลาโอแคมโป

แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

วิกตอเรีย โอแคมโป เป็นนักเคลื่อนไหวทางสังคม และเป็นผู้อุปถัมภ์ศิลปะ
 อีกทั้งยังเป็นนักสิทธิสตรีผู้มาก่อนกาล ตลอดจนเป็นบุคคลสำคัญในแวดวง
วัฒนธรรม แต่งานซึ่งเธอทำอย่างไม่รู้เหน็ดเหนื่อยในนามของเหล่านักเขียน
ที่เธอรู้จักและตีพิมพ์ผลงานลงในนิตยสาร Sur ที่เธอจัดทำขึ้นเอง ที่ส่งผล
ให้เธอได้รับการจารึกไว้ในประวัติศาสตร์

ภาพถ่ายวิกตอเรีย โอแคมโป โดยสตูดิโอ Reutlinger ที่ปารีส ปี 1913

นักเขียนความเรียงไฟแรงบรรณาธิการ
นิตยสารวัฒนธรรมลาตินอเมริกา
ฉบับสำคัญของศตวรรษที่ 20
ผู้บุกเบิกแนวคิดด้านสิทธิสตรี
ผู้ริเริ่มสถาปตยกรรมสมัยใหม่ในเมืองริโอเดลาปลาตา
ผู้ปกป้องดนตรีและภาพยนตร์แนวก้าวหน้า ผู้สนใจ
เรื่องนิเวศวิทยาก่อนยุคสมัยตัวเอง และปฏิบัติ
ตลอดกาลของลัทธิเผด็จการ - วิกตอเรีย โอแคมโป
เป็นทั้งหมดที่กล่าวมานี้

การที่เธอสามารถผสมผสานรวมชีวิตมากมายหลาย
ด้านเอาไว้ในตัวคนเดียวอาจอธิบายได้ว่าเหตุใด
ผู้คนร่วมยุคสมัยเดียวกันกับเธอจึงมีน้อยคนนัก
ที่จะรู้ถึงคุณลักษณะอันรุ่มรวยอยู่ในตัวเธอ บัดนี้
หลังจากวิกตอเรียถึงแก่กรรมไปเกือบครึ่งศตวรรษแล้ว
เราจึงมองสตรีผู้นี้ได้ในแบบที่เธอเป็นเธอจริง ๆ
นั่นคือผู้หญิงสมัยใหม่คนแรกสุดของดินแดน
ลาตินอเมริกา เธอเป็นคนชอบถกเถียงโต้แย้ง
อย่างที่สุด ยืนหยัดมั่นคงอย่างยิ่ง และเอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่อย่างที่สุดด้วยเช่นกัน ตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่
เธอได้เปิดมุมมองใหม่ ๆ ให้แก่ผู้หญิง และใช้มรดก
ส่วนตัวสร้างคุณประโยชน์ไว้ให้แก่วัฒนธรรม
อาร์เจนตินามากยิ่งกว่าสถาบันภาครัฐหรือ
เอกชนใด ๆ ในยุคนั้น

พันธกิจที่วิกตอเรียกำหนดไว้ให้ตัวเองนั้นข้ามพ้น
พรมแดนทางภูมิศาสตร์หรือกระทั่งภาษาศาสตร์
กล่าวคือด้านหนึ่ง เธอทำให้โลกรู้จักอาร์เจนตินา
(เช่นนำผลงานของบอร์เกสไปเผยแพร่ในต่างแดน)
พร้อมกันนั้นก็ได้ชักนำโลกภายนอกมาสู่ประเทศ
ของตัวเธอด้วย ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจเลยที่ ฌาคส์
ลากอง นักจิตวิเคราะห์ชาวฝรั่งเศสซึ่งเธอเคย
พบเจอในกรุงปารีสเมื่อปี 1929 ได้มอบเอกสาร
งานวิชาการของเขาเองให้เธอเล่มหนึ่งหลังจากนั้น
หลายสิบปี โดยเขียนมอบไว้ว่า “แต่วิกตอเรีย
ผู้หญิงพิเศษของศตวรรษนี้”

วิกตอเรีย โอแคมโป เมื่อประมาณปี 1936

ลัทธิแนวคิดใหม่ ๆ

มโนทัศน์เรื่องความทันสมัยของวิกตอเรียไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธขนบดั้งเดิม หากแต่เธอต้องการฟื้นฟูชีวิตที่มั่นคงขึ้นมาใหม่ อดีตซึ่งเธอรับรู้ได้เข้มข้นน้อยไปกว่ากาลเวลาปัจจุบันที่เธอใช้ชีวิตอยู่ วิกตอเรียเกิดที่กรุงบัวโนสไอเรสเมื่อวันที่ 7 เมษายน 1890 เป็นบุตรสาวคนแรกใน 6 คนของมานูเอล ซิลวโน โอแคมโป วิศวกรและสถาปนิกผู้มีจิตใจเมตตาเพื่อนมนุษย์ กับราโมนา อากีร์เรผู้รักเสียงดนตรีและชื่นชอบการทำสวน ทั้งคู่มาจากครอบครัวสายเลือดผสมครีโอลซึ่งตลอดศตวรรษที่ 19 ได้มีส่วนในการต่อสู้เพื่อเอกราชและการสร้างชาติอาร์เจนตินา

บุตรสาวคนโตของทั้งสองสืบทอดนิสัยใส่ใจเรื่องที่เป็นคุณประโยชน์ต่อสาธารณชนโดยเห็นว่าเป็นทั้งหน้าที่พลเมืองและความจำเป็นสำคัญที่จะต้องกระทำ สมาชิกครอบครัวนี้ไม่ปฏิเสธอิทธิพลจากประสบการณ์แบบอเมริกันหรือจากบรรพบุรุษหลากหลายในสายสกุลที่ตนสืบทอดมา

อันที่จริงวิกตอเรีย โอแคมโปเคยเฝ้าในคำกล่าวตอบรับตำแหน่งในอักษรศาสตร์บัณฑิตยสภา (Academy of Letters) ของอาร์เจนตินา ในปี 1977 ว่า ในสถานะสตรีผู้หนึ่ง เธอได้รับอิทธิพลมากมายจากเวอร์จิเนีย วูล์ฟ แต่ก็ได้รับมาเช่นกันจากต้นตระกูลครั้งโบราณกาลคนหนึ่งทางฝั่งมารดา คือชาวแก้วรานีพื้นเมืองซึ่งเป็นบุตรสาวนอกสมรสของชาวสเปนชื่อโดมิงโก เด อิราลา

เช่นเดียวกับเด็กหญิงส่วนใหญ่ในสถานภาพสังคมเยี่ยงเธอ วิกตอเรีย โอแคมโปกับน้องสาวได้เล่าเรียนกับครูส่วนตัวชาวอังกฤษและฝรั่งเศส สภาพครอบครัวซึ่งความคิดจิตใจเปิดกว้างเป็นสากลนิยมและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมเช่นนี้ยังปลูกฝังขนบจรรยาบรรณของศตวรรษที่ 19 เอาไว้ในตัวพวกเธอด้วย ช่วงที่ครอบครัวนี้ไปพำนักอยู่เป็นเวลานานที่กรุงปารีสในยุคโลกสวยงามของฝรั่งเศส (Belle Epoque) ยิ่งตอกย้ำประสบการณ์ซึ่งก่อตัวในวัยแรกรุ่นของเธอ ด้วยนิสัยชอบอ่านชอบสำรวจแนวคิดใหม่ ๆ และเรียนรู้ด้วยตัวเอง

ความเรียงที่วิกตอเรีย โอแคมโปเขียนเกี่ยวกับเอมิลี บรอนเต นักเขียนนิยายชาวอังกฤษสมัยศตวรรษที่ 19 สำนักพิมพ์ Sur จัดพิมพ์ในปี 1938

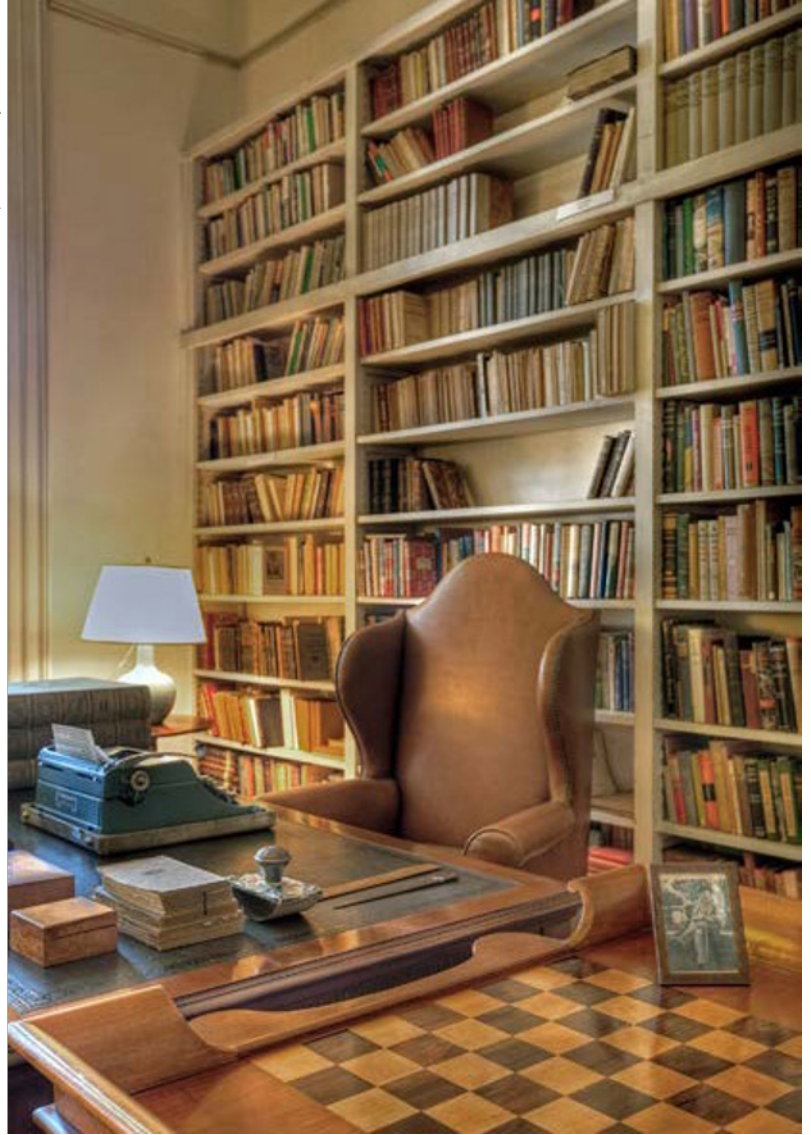
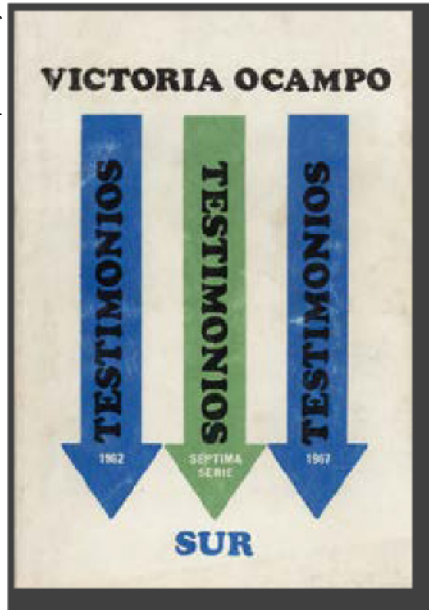
โดยแทบจะเรียกได้ว่าปิดบังไม่ให้บิดามารดาล่วงรู้ (เช่น กรณีที่เกิดขึ้นว่าเธอสนใจอ่านผลงานของ ออสการ์ ไวลด์ ทำให้ทางบ้านเกิดเหตุการณ์วุ่นวายกันเล็กน้อย) เธอจึงเริ่มเรียกร้องพื้นที่อิสระเป็นส่วนตัว เพื่อเป็น “พื้นที่ของตัวเอง” ซึ่งสร้างขึ้นในแบบฉบับที่สะท้อนตัวตนของเธอ

อิสระและความทันสมัย

หลายปีต่อมา ในปี 1912 ความล้มเหลวจากชีวิตสมรสกับหลุยส์ เบอร์นาร์โด เด เอสตราดา ทนายความและอาจารย์สอนกฎหมาย เนื่องจาก “นิสัยเข้ากันไม่ได้” ทำให้เธอผูกใจเจ็บแค้นที่สุดแล้วประสบการณ์นี้เสริมส่งให้เธอปักใจมั่นว่าจะเป็นผู้หญิงหัวคิดอิสระซึ่งมองว่าความทันสมัยคือมิติของการดำรงชีวิต ตั้งแต่วรรณกรรมไปจนถึงการออกแบบภายใน ดนตรี ภาพถ่าย แนวคิดสตรีนิยม ภาพยนตร์ แฟชั่น และสถาปัตยกรรม ไม่มีศิลปะหรือการเคลื่อนไหวแขนงใดที่วิกตอเรีย โอแคมโปไม่เฝ้าค้นคว้าเพื่อผสมผสานเอาไว้ในชีวิตของตัวเธอซึ่งได้กลายมาเป็นภาพรวมงานศิลปะนับแต่ทศวรรษ 1920 เรื่อยมา

บทความด้านวรรณกรรมชิ้นแรก ๆ ที่เธอเขียนส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านในสังคมอันเข้มงวดของบัวโนสไอเรส พฤติกรรมท้าทายของเธอก็เช่นกัน อาทิ การขบถรถยนต์หรือสวมใส่กางเกงไปในที่สาธารณะ ปี 1929 เธอว่าจ้างให้ก่อสร้างอาคารแนวสถาปัตยกรรมเหตุผลนิยม (Rationalist) ขึ้นเป็นแห่งแรกในกรุงบัวโนสไอเรส

ปกหนังสือชุด Testimonios เล่มที่เจ็ด งานชุด
สิบเล่มซึ่งรวบรวมบทความและคอลัมน์ที่วิกตอเรีย
โอแคมโปเขียนไว้ ตีพิมพ์ระหว่างปี 1935 ถึง 1977

โต๊ะทำงานของวิกตอเรีย โอแคมโป

โดยได้รับแรงบันดาลใจจากเลอกรูบูซีเยร์ สถาปนิกชาวสวิส-ฝรั่งเศส และผู้สร้างให้อย่างไม่ผู้เต็มใจนักคืออาเลฮานโดร บัสติญญ ผู้นิยมนานแนวนีโอคลาสสิก ทว่าอาคารนี้ก็กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ของอาร์เจนตินาในทันที

นอกจากนั้นเรายังได้รับมรดกอื่น ๆ จากเธอ ซึ่งก็เกิดเดี่ยวทำทนายไม่แพ้กันสำหรับสังคมบัวโนสไอเรสที่อยู่ภายใต้การครอบงำในยุคนั้น ที่กล่าวนี้รวมถึงการฉายภาพยนตร์เรื่อง Un chien andalou (An Andalusian Dog) ของหลุยส์ บูนเอล ผู้กำกับชาวสเปน หลังประสบปัญหาการถ่ายทำในปารีสเพียง 1 ปี และการที่เมืองริโอเดลาพลาตา มีเฟอร์ดินานด์สโตลล์บาวเฮาส์ให้เห็นเป็นครั้งแรก เช่น แก้วที่ออกแบบโดยมาร์เซล บรูเออร์ หนึ่งในบรรดาผู้สร้างงานแนวโมเดิร์นนิสต์ แก้วชุดนี้ยังคงอยู่ที่วิลลาโอแคมโป ภาพลักษณ์นักสู้สมัยใหม่ของวิกตอเรียสะท้อนให้เห็นในรูปถ่ายที่ช่างภาพชื่อแมนเรย์มอบให้เธอในกรุงปารีสเมื่อปี 1929 เธอใส่สูทของชาแนลซึ่งสวมใส่สบายคล่องตัว เพราะมันช่วยปลดปล่อยเรือนร่างสตรีให้เป็นอิสระจากเสื้อผ้าอาภรณ์ยุคนั้นที่รัดรึงเน้นความสวยงาม

Sur ผลงานชิ้นเอกของเธอ

บทตอนเหล่านี้ในชีวิตของเธอคงจะเป็นเพียงเรื่องราวเล็กน้อยไม่สลักสำคัญอะไร ถ้าหากศรัทธาท่วมท้นในความทันสมัยดังกล่าวของเธอ จะไม่ได้ถูกปรับเปลี่ยนจนกลายเป็นนิตยสารด้านวัฒนธรรม ซึ่งมีหน้าปกเป็นรูปลูกศรชี้ไกลลงใต้ทางใต้ของทวีปอเมริกาสมตามชื่อ Sur (บน)

นับจากปี 1931 เป็นต้นมา วิกตอเรีย โอแคมโปได้ทุ่มเททุกพลังงาน วิสัยทัศน์ และทรัพย์สินของเธอเองให้แก่โครงการนี้และสำนักพิมพ์ที่เธอตั้งขึ้นในปี 1933 หลายคนยังถือว่า Sur คือผลงานชิ้นเอกของเธอ ในแง่หนึ่งมันก็คือ “พื้นที่ของตัวเอง” ซึ่งขยับขยายอย่างต่อเนื่องเพื่อเปิดรับสิ่งที่ตัวเองและผู้ร่วมโครงการเห็นว่าเป็นศิลปะและวรรณกรรมอันยอดเยี่ยมในยุคสมัยของตน

นิตยสารเล่มนี้ยังสะท้อนความขัดแย้งและความไม่ลงรอยอันน่าสลดใจของศตวรรษที่ 20 ด้วย นิตยสาร Sur และตัวบรรณาธิการเองมีภูมิศรัทธาเป็นปัจจัยชี้ นำ โดยสนับสนุนเหตุผลของฝ่ายสาธารณรัฐระหว่างสงครามกลางเมืองในสเปน ประณามและต่อต้านลัทธิฟาสซิสต์และระบอบโซเวียตรวมถึงการข่มเหงหรือเลือกปฏิบัติในทางการเมือง ศาสนา หรือเชื้อชาติ

ตัววิกตอเรีย โอแคมโปเองต้องสูญเสียบางสิ่งบางอย่างเพื่อแลกกับความเชื่อมั่นแรงกล้าของเธอ คือในปี 1953 เธอถูกระบุว่าเป็นศัตรูต่อต้านนายพลเปรอนผู้ซึ่งเธอเห็นว่าสืบทอดระบอบเผด็จการของยุโรป จึงถูกจับกุมคุมขังไว้ 1 เดือนด้วยเหตุผลทางการเมือง แต่กรณีนี้ก็มีได้ทำให้เธอหยุดสรรเสริญ

การรับรองกฎหมายให้บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิ์เท่าเทียมกับบุตรที่บิดามารดาสมรสถูกต้อง ซึ่งประกาศใช้โดยรัฐบาลชุดเดียวกับที่จำคุกเธอเมื่อ 1 ปีก่อนหน้านั้น

นิตยสาร Sur ทั้ง 328 ฉบับเป็นหนทางหนึ่งซึ่งจะทำความเข้าใจเธอได้ รวมทั้งการอ่านหนังสือชุด Testimonios 10 เล่มที่ตีพิมพ์ระหว่างปี 1935 ถึง 1977 หนังสือชุดนี้รวบรวมบทความและคอลัมน์ของเธอ ซึ่งเขียนโดยสตรีผู้หาญกล้าท้าทายในการพูดความจริงและแทนตัวด้วยสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง เราจึงกล่าวได้ไม่เกินเลยความเป็นจริงว่างานเขียนที่มีชีวิตชีวาเหล่านี้เผยให้เห็นตัวตนของนักเขียนสตรีคนสำคัญที่สุดคนหนึ่งของอาร์เจนตินา อีกทั้งความเรียงที่เรียบง่ายแต่ส่งเสียงท้อถวนของเธอยังเป็นประจักษ์พยานยืนยันถึงความสนใจใฝ่รู้อันแรงกล้าซึ่งเจ้าตัวใช้โอบรับความหลากหลายของโลก ทั้งความสูงวัยและความผิดหวังอันไม่อาจเลี่ยงที่แทรกอยู่ในชีวิตเกือบ 90 ปีของเธอ (วิกตอเรียถึงแก่กรรมที่วิลลาโอแคมโปเมื่อวันที่ 27 มกราคม 1979) ไม่เคยทำให้ความสนใจใฝ่รู้นี้หม่นมัวลงได้เลย ■

วิกตอเรีย โอแคมโป กับยูเนสโก – ความฝัน ของผู้มาก่อนกาล

มีหลายสิ่งที่มาบรรจบรวมกันระหว่างความนึกคิดของนักเขียนผู้นี้
กับธรรมเนียมขององค์การยูเนสโก คือเรื่องราวของความโง่เขลาอันใกล้

ด้วยวัยเด็กซึ่งเติบโตขึ้นมาในช่วงปลายศตวรรษ
ที่ 19 ผสานกับชีวิตยาวนานอันชุ่มโชกอยู่
ช่วงเวลาแห่งความยากลำบากของศตวรรษที่ 20
วิกตอเรีย โอแคมโป จึงมีส่วนร่วมในความเปลี่ยนแปลง
ทั่วโลกด้านการเมืองและความเสมอภาคทางเพศ
ส่วนใหญ่อยู่ในสถานะผู้สังเกตการณ์ที่เฝ้าดู
อย่างสะท้อนอารมณ์ แต่บ่อยครั้งก็อยู่ในสถานะ
ผู้สนับสนุน

เธอเกิดในครอบครัวมั่งคั่ง เป็นพี่คนโตของ
บุตรสาวทั้ง 6 คน ตลอดชีวิตเธอทุ่มเทอุทิศตน
ให้งานทางวัฒนธรรม ประการแรกผ่านงานเขียน
ของตัวเองซึ่งหลัก ๆ รวบรวมไว้ในหนังสือชุด
Testimonios และประการที่สองโดยการเผยแพร่
งานวรรณกรรม อันสืบเนื่องจากการก่อตั้งนิตยสาร
Sur ในปี 1931 นับจากปี 1933 เป็นต้นมา เธอฝึก
กำลังกับสำนักพิมพ์ชื่อเดียวกัน สร้างสะพาน
อันกว้างขวางและมั่นคงเพื่อเอื้ออำนวยเชื่อมโยง
ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนด้านวรรณกรรมระหว่าง
ทวีปต่าง ๆ

เราจะได้ทราบด้วยว่าวิกตอเรียเป็นชาวลาตินอเมริกาเพียงคนเดียวที่เข้าร่วม
ฟังการพิจารณาคดีนูเรมเบิร์ก เมื่อปี 1946 ซึ่งเกี่ยวข้องกับสงครามโลกครั้งที่ 2
การที่เธอได้ไปร่วมอยู่ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์นี้ทำให้เกิดงานเขียนอันเป็น
แบบอย่างบันทึกเรื่องสำคัญในอดีต คือเรื่อง Impresiones de Nuremberg
ซึ่งตีพิมพ์ไว้ในเล่มที่ 4 ของหนังสือชุด Testimonios

สำนักทางศิลปะสมัยวอร์ซอ

ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงสำนักทางศิลปะสมัยวอร์ซอของวิกตอเรียคือ เธอช่วยจัดหา
วีซ่าให้แก่ช่างภาพหญิงชื่อ ฌีแซล ฟร็อยนซ์ (ซึ่งก่อนหน้านี้ถูกปฏิเสธเพราะ
ช่างภาพรายนี้เป็นคนยิว) รวมทั้งส่งเงินไปช่วยให้ฌีแซลหลบหนีออกจากฝรั่งเศส
ที่ถูกเยอรมนียึดครองในปี 1940 ส่วนกรณีฮอว์กีย์ หลุยส์ บอร์เกส ซึ่งวิกตอเรีย
มีความสัมพันธ์ด้วยอย่างใกล้ชิดจะราบรื่นนั้น เธอยังช่วยชำระค่าผ่าตัดให้
หลายคราวเพื่อบรรเทาปัญหาสายตาของนักเขียนผู้นี้ และแอบจ่ายค่าบรรยาย
บางครั้งของเขาคำโดยไม่ออกนาม

© MEC, Fonds MCC, Dist. RMN-Grand Palais / Giséle Freund

รูปถ่ายวิกตอเรีย โอแคมโป โดยฌีแซล ฟร็อยนซ์
ช่างภาพหญิงชาวฝรั่งเศสเชื้อสายเยอรมัน ที่กรุงปารีส ปี 1939

นิตยสาร Sur
เป็นเวทีรองรับ
การแลกเปลี่ยน
ระหว่างนักเขียน
และศิลปินนักสร้างสรรค์
คนสำคัญ ๆ
ในศตวรรษที่ 20

วิกตอเรียมีความโดดเด่นตรงความสนใจใฝ่รู้มากมายในหลายหลากสาขา
รวมถึงดนตรี แนวคิด และวรรณกรรมในมิติที่กว้างไกลที่สุด สำหรับเธอแล้ว
การเดินทางมิได้เป็นเพียงรายชื่อเมืองและทิวทัศน์ซึ่งเธอเก็บกลับมาบอกเล่าต่อ
อันที่จริงเธอเคยกล่าวเอาไว้ในหลายวาระว่า “การเดินทางทำให้ตัวตนของฉัน
ดำรงคงอยู่” ความสำเร็จของสำนักพิมพ์และนิตยสารวัฒนธรรม Sur (1931-1970)
ที่เธอจัดทำขึ้นเป็นที่รู้จักดี กล่าวได้ว่า Sur ทำหน้าที่เป็นเวทีแท้จริงซึ่งรองรับ
สนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบรรดานักเขียนและศิลปิน
นักสร้างสรรค์คนสำคัญ ๆ ในยุคนั้น แล้วตั้งแต่แรกวิกตอเรียก็เป็นผู้ปกป้อง
เสรีภาพและสิทธิมนุษยชนอย่างไม่รู้เหน็ดเหนื่อย

มรดกที่หาสิ่งอื่นใดมาเปรียบมิได้

เมื่อปี 1946 วิกตอเรียเกิดความสนใจในการก่อตั้งองค์กรใหม่เอี่ยมขององค์การสหประชาชาติ คือยูเนสโก ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงปารีส เนื่องจากจูเลียน ฮักซ์ลีย์ เพื่อนสนิทของเธอเป็นผู้อำนวยการใหญ่คนแรกของยูเนสโก พันธกิจขององค์กรนี้ดึงดูดใจให้เธอตัดสินใจ 6 ปี ก่อนถึงแก่กรรมในปี 1973 ว่าจะยกมรดกเป็นอสังหาริมทรัพย์ 2 แห่ง คือวิลลาวิกตอเรียในเมืองมาร์ เดลปลาตา กับวิลลาโอแคมโป ในย่านเบคการ์, ซานอิชโตร แถบซานเมิงบัวโนสไอเรส ให้แก่องค์กรที่สร้างขึ้นใหม่ดังกล่าว นับเป็นความคิดริเริ่มอันพิเศษเฉพาะในประวัติศาสตร์ขององค์การสหประชาชาติ

การทำเช่นนี้อาจเป็นเรื่องชวนประหลาดใจ ทว่าบทนำในธรรมนูญของยูเนสโกนั้นกล่าวอ้างความจำเป็นในการสร้างสันติขึ้นภายในจิตใจผู้คนทั้งหญิงชาย ไม่มีใครเคยนำหลักการนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติมากยิ่งไปกว่าพี่สาวคนโตของพี่น้องสกุลโอแคมโป ผู้ซึ่งเปิดบ้านต้อนรับปัญญาชนมากหน้าหลายตา ทั้งปราชญ์นาถ ฐานกร, เกรแฮม กรีน และอัลแบร์ กามูว์ เธอทำให้ผลงานของเพื่อนร่วมชาติหลายรายได้เป็นที่รู้จัก เช่น กวีอาเลฮันดรา ปิซาร์ริก รวมทั้งนักประพันธ์ต่างชาติอย่าง อองรี มิโซซ์, อังเดร มาลโรซ์, อัลแบร์ กามูว์, เฮนรี มิลเลอร์ และวลาดิมีร์ นาโบคอฟ

นอกจากนี้เธอยังมีความคิดจะมอบหมายเรื่องแปลผลงานของนักประพันธ์ต่างชาติเหล่านั้นให้เหล่านักเขียนใกล้ชิดตัวเธอทำด้วย อาทิ ฮอร์เก้ หลุยส์ บอร์เกส, กิเยร์โม เด ตอร์เร, ลีโอปอลโด มาเรซาล, มาเรีย โรซา ลิดา และเปโดร เฮอร์นิกซ อูเรญา

นับตั้งแต่กลายเป็นทรัพย์สินของยูเนสโก วิลลาดังกล่าวประสบความเสื่อมทรุดหลายคราว รวมถึงอัคคีภัยครั้งหนึ่งและการโจรกรรมส่วนหนึ่งของชุดบรรณานุกรม อย่างไรก็ตามปัจจุบันทางองค์กรกำลังดำเนินการเผยแพร่ให้วิกตอเรีย โอแคมโป เป็นที่รู้จักมากขึ้น พร้อมเก็บรักษาความทรงจำที่ตัวเธอและอาคันตุกะลือนามหลายรายทิ้งไว้เมื่อครั้งที่พวกเขาเคยมายังวิลลาที่ซานอิชโตร วิลลา โอแคมโป

ฟลอเรนเซีย อับบาเต นักเขียนชาวอาร์เจนตินากล่าวแสดงความคิดเห็นในการประชุมซึ่งยูเนสโกจัดเมื่อปี 2018 โดยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการสนทนาวิสาสะ ณ วิลลาโอแคมโป (Villa Ocampo Dialogues)

ซึ่งถูกปรับเปลี่ยนเป็นสถานที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ ความเสมอภาคทางเพศ และปกป้องมรดกทางวัฒนธรรม ยังบอกเล่าเรื่องราวของตัวเองไม่จบ จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันมากมายระหว่างปรัชญาของยูเนสโกกับความคิดของตัวผู้อุปถัมภ์ดั้งเดิมทั้งหลาย

ตามที่วิกตอเรียเองเคยเขียนไว้ว่า “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ ย่อมจะส่งผลกระทบหากมีการเคารพนับถือในคุณลักษณะของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม ฉันเชื่อว่าเป็นหลักการของยูเนสโกและก็ของตัวเองด้วย” การที่จะรักษาไฟฝันของผู้มาก่อนกาลให้ยังคงลุกโชนอยู่ต่อไปได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับเราผู้อ่านและผู้เลื่อมใสในตัววิกตอเรีย โอแคมโป ■

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ ย่อมจะส่งผลกระทบหากมีการเคารพนับถือในคุณลักษณะของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม

นิทรรศการฟิลมีรา จัดที่วิลลาโอแคมโป เมื่อปี 2016 เป็นส่วนหนึ่งของโครงการรณรงค์ #Unite4Heritage ซึ่งยูเนสโกเริ่มจัดทำเพื่อรับมือกับความเสียหายที่เป็นผลพวงของการกระทำต่อมรดกทางวัฒนธรรมของซีเรีย

สมาคมมิตรวิลลาโอแคมโป คืออะไร ?

ผู้เขียน
มาร์ตา อัลวาราช โมลินดี
ประธานสมาคม

สมาคมมิตรวิลลาโอแคมโป (Association of the Friends of Villa Ocampo) หรือ AVO ตั้งขึ้นเมื่อปี 2006 เพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งยูเนสโกจัดขึ้นที่วิลลาโอแคมโปผ่านความร่วมมือกับสำนักงานยูเนสโกในเมืองมอนเตวิเดโอ นอกจากนี้ทางสมาคมยังจัดกิจกรรมของตนเองเพื่อส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักของสาธารณชนและรวบรวมเงินทุนเพื่อสนับสนุนสมาคมและการดูแลรักษาวิลลาดังกล่าว

ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา สมาคมนี้จัดงานคอนเสิร์ตขึ้นกว่า 40 ครั้ง โดยเฉพาะคอนเสิร์ตดนตรีแจ๊ส ดนตรีพื้นบ้านอาร์เจนตินา และแทงโก้ เมื่อปี 2022 บรูโน ลีโอนาร์โด เกลเบอร์ นักเปียโนชาวอาร์เจนตินาคนสำคัญ ได้บรรเลงเปียโนหลังที่วิกตอเรียเล่นเป็นประจำ ซึ่งอิกอร์ สตราวินสกีก็เคยเล่นเช่นกัน

มีการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการแสดงโอเปร่าโดยจัดสอน 4 ครั้งแล้วปิดท้ายด้วยงานคอนเสิร์ต พร้อมกันนี้ก็เป็นวาระเปิดแสดงนิทรรศการ “Invitation to travel” ซึ่งสำรวจสัมพันธ์ทางระหว่างวิกตอเรีย โอแคมโปกับบัตนตรี

นอกจากนี้ยังมีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านวรรณกรรมเป็นภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสด้วย โดยร่วมกับมหาวิทยาลัยชื่อดังหลายแห่ง เช่นในปี 2022 จัดอภิปรายเรื่องผลงานของมาร์เซล พรูสต์ ในวาระครบรอบหนึ่งร้อยปีมรณกาลของเขา ร่วมกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะลาตินอเมริกันแห่งบัวโนสไอเรส

นับตั้งแต่ปี 2019 สมาคมยังได้จัดงานเลี้ยงดินเนอร์เพื่อระดมทุนหลายหน เงินทุนที่รวบรวมได้ในปี 2023 จะใช้สนับสนุนการบูรณะหลายส่วนของตัวอาคาร ซึ่งเริ่มดำเนินการกับห้องนอนของมานูเอล โอแคมโป บิดาของวิกตอเรียแล้ว งานถัดจากนี้ไปได้แก่ห้องอื่น ๆ และร้านค้าเล็ก ๆ ของทางวิลลา ซึ่งปัจจุบันทางสมาคมดูแลจัดการอยู่

▲ งานคอนเสิร์ตซึ่งจัด ณ วิลลาโอแคมโป ในวาระวันดนตรีแจ๊สสากล (International Jazz Day) เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2016

ของขวัญ ที่วิกตอเรีย โอแคมโป มอบแด่วัฒนธรรมโลก

เมื่อวันที่ 15 มกราคม 1973 คุณวิกตอเรีย โอแคมโปกับคุณเอนเจลิกา โอแคมโป น้องสาวของเธอ ได้บริจาคอาคารและที่ดินส่วนหนึ่งให้แก่ยูเนสโก ซึ่งรวมวิลลาโอแคมโปอันกว้างใหญ่ที่ย่านซานฮิซโดร กรุงบัวโนสไอเรส เพื่อให้สอดคล้องกับความประสงค์ของวิกตอเรีย โอแคมโปผู้บริจาค ทางยูเนสโกจะใช้วิลลาแห่งนี้เพื่อ “ส่งเสริม ค้นคว้า ทดลอง และพัฒนา กิจกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม วรรณกรรม ศิลปะ และการสื่อสาร ทางสังคม ซึ่งมุ่งปรับปรุงคุณภาพของชีวิตมนุษย์...” คฤหาสน์หลังดังกล่าว เหมาะสมเป็นพิเศษสำหรับจะใช้เป็น “สตูดิโอถาวร หรือสำหรับโครงการวิจัย ทดลอง หรือผลิตรายการที่เกี่ยวกับภาพยนตร์ โทรทัศน์ ละคร ดนตรี และวรรณกรรม ตลอดจนการแปล หรือการแสดงออกและสื่อสาร ในรูปแบบใหม่ รวมถึงประเภทและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ของการสร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรมและการศึกษาด้านศิลปะ”

ผู้ร่วมรายการสัมภาษณ์ว่าด้วยการสนทนาวิสาสะระหว่างวัฒนธรรมงานแรกซึ่งยูเนสโกจัดขึ้นที่วิลลาโอแคมโปเมื่อปี 1977

คงเป็นเรื่องง่ายที่เดียวที่จะมองชีวิตและผลงานของวิกตอเรีย โอแคมโปว่าเป็นประสบการณ์ทางสติปัญญาอันน่าตื่นเต้นของทายาทมรดกมั่งคั่ง ผู้หลงรักงานวรรณกรรม ทว่าการมองเช่นนี้ไม่เพียงจะไม่ยุติธรรมอย่างยิ่งต่อสตรีผู้เคยต่อสู้กับศึกหลายด้านและกล้ารับความเสี่ยงมากมาย แต่ยังเพิกเฉยละเลยความสำเร็จอันแพกพิเศษของเธอในฐานะผู้บุกเบิกการสนับสนุนให้วัฒนธรรมต่าง ๆ ได้มีโอกาสเสวนาวิสาสะกัน

วิกตอเรีย โอแคมโปเกิดเมื่อปลายศตวรรษก่อนในครอบครัวซึ่งมีประวัติเชื่อมโยงแนบแน่นกับประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐอาร์เจนตินาเอง เธอเพลิดเพลินกับวัยเยาว์อันสุขสันต์และการศึกษาแบบสากลของชนชั้นอภิสิทธิ์ในยุคนั้น และคงเดียวกับหลายคนซึ่งฐานะมั่งมีเหมือนเธอก็คงพอใจกับความเป็นอยู่หรูหราสุขสบายเช่นนั้น อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมาเส้นทางชีวิตของเธอกลับแตกต่างออกไปจากเดิม

ความเฉลียวฉลาดเกินวัย มีความคิดจิตใจเอื้อเพื่อแผ่ซึ่งกระตุ้นให้เธอลงมือทำ มีพลังไม่รู้เหน็ดเหนื่อย กระหายไฟรู้ไม่เคยอิม กล้ารับบททดสอบ มีพรสวรรค์ไร้ที่เปรียบในการชักนำมิตรสหายมาพบปะรวมตัวและนำพาคนเหล่านั้นผ่านความขัดแย้งคุณสมบัติทั้งหลายเหล่านี้ชี้ชะตาให้วิกตอเรีย โอแคมโปใช้ชีวิตอันสร้างสรรค์และมุ่งมั่น

ทั้งหมดเริ่มต้นขึ้นในปี 1924 เมื่อเธอเชื้อเชิญรพินทรนาถ ฐากูร ซึ่งยึดเวลาพำนักในอาร์เจนตินาด้วยเหตุผลด้านสุขภาพ ไปยังบ้านของครอบครัวเธอที่ซานอิชิดอร์ ใกล้กรุงบัวโนสไอเรส การวิสาสะครั้งนี้ นอกจากจะทำให้วิกตอเรียได้รู้จักผลงานของนักประพันธ์ชาวอินเดียผู้ยิ่งใหญ่และเสน่ห์ของวัฒนธรรมอินเดียแล้ว ยังทำให้เธอค้นพบหน้าที่ในชีวิตของตนเอง อันได้แก่การให้ความสำคัญให้กำลังใจ ช่วยเหลือ และแนะนำให้บรรดานักเขียน ศิลปิน และนักสร้างสรรค์ทุกประเภทได้รู้จักกัน นับตั้งแต่นั้นมา วิกตอเรีย โอแคมโปก็ดำเนินภารกิจของเธอให้บรรลุตามจังหวะก้าวอย่างจวนเจียนเหมือนจะทำให้เจ้าตัวลืมหันกลับ

วิกตอเรียทำงานอยู่ในบ้านสองหลังซึ่งหลอมรวมกลายเป็นตัวเธอ นั่นคือบ้านอิฐหินที่ซานอิชิดอร์ และนิตยสารปริทัศน์วรรณกรรม Sur ซึ่งจิตวิญญาณของงานที่เธอสร้างสรรค์อาศัยอยู่

ในบ้านหลังแรก เธอได้รับรองบุคคลสำคัญ ๆ หลายรายของศตวรรษนี้ อาทิ โฮเซ ออร์เตกา อีแกลเซเต, อิกอร์ สตราวินสกี, วอลเตอร์ โกรปิอุส, เลอ คอร์บูซีเยร์, ปีแอร์ ดริเยอ ลาโรแชล, ปาโบล เนรูดา, ฌาคส์ มาริแตง, เออร์เนสต์ แอนเซอร์เมต, อาลแบร์ กามูว์, อังเดร มาโลร์, เซนต์-จอห์น เพรส,

จูลส์ ซูแปร์วิลล์, เกรแฮม กรีน, โรเจอร์ เคลลัวส์, อินทรา คานธี, อองเดร ร็อบบ์-กริเยต์ และมิเชล บูตอร์ กล่าวได้ไม่จบสิ้นถึงรายนามผู้เยี่ยมเยือนเด่น ๆ ซึ่งเรายังคงรู้สึกได้ถึงร่องรอยปรากฏภายในเคหาสน์ มั่งคั่งสมบูรณ์อันกลายมาเป็นวิหารแห่งวัฒนธรรมนี้

กล่าวสำหรับนิตยสาร Sur ซึ่งวิกตอเรีย โอแคมโปมุ่งมั่นจัดทำนับแต่ก่อตั้งขึ้นในปี 1931 ก็คงไม่มีนิตยสารปริทัศน์วรรณกรรมเล่มอื่นใดประชันได้เรื่องความกล้าหาญ มองการณ์ไกล และฉลาดคิดสรร

ระหว่างที่ผ่านไปเยือนเคหาสน์โอแคมโปเมื่อปี 1976 ในฤดูใบไม้ร่วงของอาร์เจนตินา อันเบิกบานชวนให้หวานรัลถึง ได้กลิ่นใบไม้แห้งระคนกับกลิ่นของบรรดาดอกไม้ที่บ้านตามหลังเพื่อน ๆ วิกตอเรียอดหนังสือรวมบทวิจารณ์ครบชุดที่เธอเขียนเอาไว้ ผมหยิบเล่มแรกมาพลิกดูคร่าว ๆ แล้วก็พบลายเซ็นของอาเลโฆ กาเปเนติเยร์ อยู่ในเล่มแรกนั้น การตีพิมพ์ผลงานของนักเขียนนิยายอัจฉริยะผู้นี้เมื่อ 46 ปีก่อนต้องอาศัยสายตาที่เฉียบแหลมมากทีเดียว

เมื่อจัดทำดัชนีรวบรวมวิเคราะห์นิตยสาร Sur เสริมสมบูรณ์ ก็จะเห็นชัดจากแง่ผู้ร่วมเสนองาน* ตัวเรื่องที่วิจารณ์ ตลอดจนความเฝ้านทางปัญญา และความใจกว้างซึ่งนิตยสารฉบับนี้แสดงให้เห็น ตลอดมาว่า Sur คือสถาบันของความร่วมมือ ทางสติปัญญาระหว่างนานาชาติ

นิตยสารเล่มหลัง ๆ เล่มหนึ่งที่ปรากฏโฉม เมื่อปลายปี 1976 ว่าด้วยการแปลซึ่งเป็นด้านสำคัญ ในการประสานสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมแต่ถูก ถูกรบกวนข้าม ปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากการแปลได้รับการ วิเคราะห์ในรูปแบบที่วิพากษ์วิจารณ์ โอเคมโป ขึ้นชื่อว่าสันติ คือแม่นยำ ทำหาย และใช้จินตนาการ สร้างสรรค์

แม้ได้ทำทั้งหมดนี้ แต่ชีวิตของวิกตอเรีย โอเคมโป ก็ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการดูแลเคหสถานและ งานปริทัศน์วรรณกรรม ตัวเธอเองยังเป็นนักเขียนด้วย รวมทั้งเป็นพลเมืองซึ่งบางครั้งความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ส่งให้เธอต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ เธอเคยเป็นประธานกองทุนศิลปะแห่งชาติ ของอาร์เจนตินาอยู่หลายปี นักเดินทางผู้ไม่ย่อท้อ อย่างเธอเพียรติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา สติปัญญาใหม่ล่าสุดอยู่เสมอ

วิกตอเรียมีบุคลิกเข้มแข็งมากเกินกว่าจะหลบหลีก ความขัดแย้ง บุคคลที่มีปัญญาความสามารถขนาดเธอ ย่อมต้องการความนับถือ แต่คนเช่นนี้มักยั่วให้เกิด แรงตอบโต้อย่างหนักแน่นกัน หากก็ค่อนข้างคุ้มค่า ที่จะได้แย้งคำวิพากษ์วิจารณ์ตัวเธอเพื่อแสดง ให้เห็นว่ามันหักล้างได้ง่ายเพียงใด

แม้บางครั้งเธอจะถูกติเตียนว่านิยมชาติอื่น ภาษาอื่นมากเกินไป และแม้จะเป็นความจริงที่เธอ ได้ลงมือทำมากมายเพื่อนำเอาศิลปะและวรรณกรรม จากประเทศอื่น ๆ มายังอาร์เจนตินา แต่ก็ไม่มีใคร เป็นชาวอาร์เจนตินาแรงกล้ายิ่งไปกว่าเธอ

เอเตียนเบล นักเขียนชาวฝรั่งเศส เขียนถึงเธอไว้ เมื่อปี 1962 โดยมีได้สรรเสริญเกินความเป็นจริง แต่อย่างใดว่า “เธอผู้ซึ่งตลอด 30 ปีได้ใช้ทรัพย์สิน ส่วนใหญ่ของตนเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน ของบรรดานักเขียนที่เธอเห็นคุณค่า ไม่ว่างานนั้น จะขายได้หรือไม่ และไม่ว่าจะเป็นนักเขียน ชาวอเมริกัน ชาวอาร์เจนตินา หรือว่าชาวยุโรป เธอผู้ซึ่งตลอด 30 ปีทำตรงกันข้ามกับเหตุผล ทางธุรกิจทั้งหลาย ได้มอบงานวิจารณ์วรรณกรรม ขึ้นเยี่ยมให้แก่โลกเป็นภาษาสเปน ใครหนอช่างคิดได้ ว่าเธอผู้นี้ไม่รับใช้ประเทศชาติของตน”

© The UNESCO Villa Ocampo Observatory

นิตยสาร Sur ฉบับแรกในปี 1931 กับฉบับที่ 129

นิตยสาร Sur ฉบับพิเศษ (ปี 1950) ที่พิมพ์ปัญญาสากลด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งแปลเป็นภาษาสเปน

คงไม่มีนิตยสารปริทัศน์ วรรณกรรมเล่มอื่นใด ประชันนิตยสาร Sur ได้ ในแง่ความกล้าหาญ เข้าวอกเข้ใจ และฉลาดคิดsss

การที่วิกตอเรียพากเพียรส่งเสริมให้เบอร์เกส, ซาบาโต และนักเขียนชาวอาร์เจนตินาคนอื่น ๆ อีกหลายคน มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในนานาชาติ ย่อมพิสูจน์ได้ถึงความผูกพันลึกซึ้งกับแผ่นดิน ซึ่งเธอได้กระทำภารกิจมากมายเพื่อเชิดชูอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรม

นอกจากนั้นเธอยังถูกวิจารณ์ด้วยว่าชื่นชอบ วัฒนธรรมยุโรปมากกว่า แต่รพินทรนาถ ฐากูร, เนห์รู และนักเขียนชาวญี่ปุ่นหลายรายต่างยอมรับว่าตน เป็นหนี้บุญคุณเธอ และอ็อคตาเวีย ปาซ ก็กล่าวไว้ ว่าชาติลาตินอเมริกาทั้งมวลก็ล้วนเป็นหนี้บุญคุณ เธอเช่นกัน อัลเฟรด เมโตรซ์ นักชาติพันธุ์วิทยา เคยตั้งข้อสังเกตว่าวิกตอเรีย โอเคมโป “ถือว่าตนเอง เป็นคนอเมริกันด้วยในแง่ภูมิศาสตร์ของค่านัน เธอชอบค้นหาแก่นสารที่พบร่วมกันในงาน วรรณกรรมของโลกใหม่และแยกมันให้แตกต่าง จากงานวรรณกรรมของยุโรป”

แล้วเราจะมองข้ามไปว่าเธอเป็นเพียงคนรัก หนังสือได้ไหม? ย่อมไม่ได้แน่ เพราะเธอกระทำ มากมายหลายสิ่งเพื่ออุปถัมภ์ค้ำชูอย่างเธอ คอร์บูซิเยร์ และนักดนตรีอย่างแอนเชอร์เมตและสตราวินสกี อีกทั้งนิตยสาร Sur ก็แสดงความสนใจ ในด้านสังคมศาสตร์อย่างต่อเนื่อง

ส่วนด้านที่ใครอาจจะอยากคิดว่าขุ่นขื่นสูงอย่างเธอ ย่อมดำเนินชีวิตให้รุ่งโรจน์ได้ง่ายนั้น ข้อเท็จจริง ก็คือไม่ใช่เรื่องง่ายแต่อย่างใดเลยสำหรับวิกตอเรีย โอเคมโป ที่จะสนับสนุนให้สตรีในอาร์เจนตินา มีอิสระมีสิทธิมีเสียงดังที่เธอทำในทศวรรษ 1930 ไม่เพียงด้วยถ้อยคำแต่เป็นการลงมือทำจริงจัง และต่อมาก็ต้องเอาทั้งสมบัติส่วนตัวและอิสรภาพ ของเธอไปเสี่ยงกับความคิดที่เธอเชื่อมั่น กล่าวโดยสรุป คือเธอชำระค่าอภิสิทธิ์ของตนโดยกล้าเสี่ยงอย่างไม่ หยุตยั้งและโดยการยอมเปิดเผยตัวเองให้เป็นเป้า ของความเข้าใจผิดหรือแม้แต่การถูกดูหมิ่นดูแคลน

ประการสุดท้าย หลายคนอาจประสพสงสัยกล่าวว่า ปัจจุบันชื่อเสียงด้านต่าง ๆ ของวิกตอเรีย โอเคมโป ออกจะล้าสมัย และโลกก้าวหน้าต่อไปยังงานเขียน แนวใหม่แบบอื่นแล้ว ทว่าเธอก็ได้เคยช่วยและยังคง ช่วยเหลือนักเขียนหนุ่มสาวอยู่ต่อไป

*ครอบคลุม ลอร์กา จอยซ์, คาซันต์ซากี, ฟอสก์เนอร์, ซาฟรอน, ทยอนบี, ไฮเดกเกอร์, ปิรานเดลโล, กาบริลา และ โรมัส มานนี

แนวคิดอันสูงส่งของการสนทนาวิสาสะทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นรากฐานพันธกิจของยูเนสโกนั้นดำรงอยู่เพียบพร้อมในตัววิกตอเรีย โอแคมโป

เธอเปิดใจรับความคิดเห็นใหม่ ๆ ไม่ว่าจะมาจากที่ใดเสมอ จึงยอมไม่ใช่คนประเภทเดียวกับที่โรเจอร์-คอลลาร์ด นักปรัชญาและนักการเมืองชาวฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 19 ผู้เคยยอมรับไว้อย่างเศร้าใจว่า “คนอายุเท่าผมไม่มีใครอ่านงานใหม่กันแล้ว อ่านซ้ำแต่งานเก่า ๆ”

วิกตอเรียกระตือรือร้นกับฝีมือและความคิดอ่านใหม่ ๆ เสมอและเปื้อนหน่วยโวลในสิ่งใดที่ทำให้รู้สึกถึงการยึดมั่นตายตัว เช่นเดียวกับบอร์เกส, ซาบาโต และคอร์ตาซาร์ เธอปรารถนาจะรับรู้และสนใจทำความเข้าใจในเนื้อแท้ของสิ่งต่าง ๆ ภายใตเปลือกนอกโดยไม่ยอมเชื่อตามภาพที่เห็นผิวเผิน

การถูกเธอชักใช้ยอมไม่ใช่เรื่องที่จะทำให้สงบได้เลย เธอท้าทาย โต้เถียง หักล้างคู่สนทนาจนกระทั่งเธอค้นพบความจริง แล้วจากนั้นก็เห็นเธอ “ยื่นมือออกไป พร้อมที่จะจับมือกับอีกฝ่าย” ตามที่อ็อคตาวิโอ ปาซ เขียนเอาไว้

สายสัมพันธ์ของวิกตอเรีย โอแคมโปกับยูเนสโกนั้นย้อนกลับไปถึงยุคแรกๆ คงน่าประหลาดใจแท้ ๆ ถ้าหากนักบุกเบิกสร้างความร่วมมือทางปัญญาในระดับนานาชาติประเทศอย่างตัวเธอจะไม่แสดงความสนใจในสถาบันซึ่งมีจุดประสงค์จะจัดวางพื้นฐานมั่นคงถาวรสำหรับความร่วมมือเช่นนั้น ครั้งที่จูเลียน อักซัสลีย์เยือนกรุงบัวโนสไอเรสและเชิญยูเนสโกให้วิกตอเรีย โอแคมโปฟัง ถ้อยคำของเขาคงต้องสร้างความประทับใจลึกซึ้ง เพราะหลายปีต่อมาเธอได้ทำพันธกรรมมอบคุณหาสนสองหลังที่ซานอิซิโดรและมาร เดลพลาตา ให้แก่องค์กรนี้ โดยวาดหวังว่างานซึ่งเธอทำไว้นั้นจะได้รับการสืบสานต่อไป

เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ ยูเนสโกจึงวางแผนงานในอนาคตโดยประสานใกล้ชิดกับผู้บริจาครายนี้ ดังเห็นได้ชัดจากชีวิตของวิกตอเรีย โอแคมโป ว่าความก้าวหน้าในด้านวัฒนธรรมมักขึ้นอยู่กับ การริเริ่มส่วนบุคคลของคนจำนวนน้อย ผสานกับความอาจหาญอย่างมีวิสัยทัศน์ของไม่กี่คนที่มิพรสวรรค์ทางความคิดสร้างสรรค์ และการกระทำของผู้คนอย่างตัวเธอเองซึ่งมีความสามารถเป็นพิเศษในการบันทาลให้เกิดสิ่งต่าง ๆ สร้างความต้องการประสานเชื่อมต่อ และชักนำให้ผู้มีความสามารถสูง ๆ ข้ามพ้นข้อจำกัดของตนเอง

หากเมื่อมีบุคคลริเริ่มไว้อย่างอาจหาญเช่นนี้ก็ย่อมขึ้นอยู่กับชุมชนนั้น ๆ ที่จะรับช่วงต่อจากบุคคลดังกล่าวและตั้งใจรักษาสืบเนื่องไปโดยไม่ทำลายพลังแรกเริ่มใด ๆ

แนวคิดอันสูงส่งของการสนทนาวิสาสะทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นรากฐานพันธกิจของยูเนสโกนั้นดำรงอยู่เพียบพร้อมในตัววิกตอเรีย โอแคมโป ยูเนสโกจะรำลึกถึงชาตุแทอันทรงคุณค่ายิ่งยวดของบุคคลคนนี้อาไว้โดยการสืบสานงานของเธอต่อไป และยกย่องให้เธอเป็นบุคคลต้นแบบซึ่งเอาเยี่ยงอย่างได้ในทุกสถานที่และทุกกาลเวลา โดยในส่วนนั้นขอสรรเสริญการผจญภัยของชีวิตอันไม่จีรังด้วยคำกล่าวซึ่งเปี่ยมล้นความรู้สึกรักของกวีเซนต์-จอห์น เพรสส์ไว้ดังนี้

“มีคน ‘จริง’ ซึ่งโดยเนื้อแท้ ในตัวตนทำให้เราเชื่อมั่นในตัวพวกเขา กล่าวได้ว่าวิกตอเรีย โอแคมโปดำเนินชีวิตของเธอดุจดั่งไม้ใหญ่ต้นสำคัญของแผ่นดินเกิด หรือเนื่องจากต้นไม้ถูกผูกติดกับราก ก็อาจเปรียบให้ชัดขึ้นได้ว่าเสมือนแม่น้ำริโอ เดลพลาตาอันภูมิฐาน ซึ่งส่งอิทธิพลต่อตัวเธอตลอดวัยเด็ก วัยรุ่น จนถึงยามเป็นสตรีเต็มภาคภูมิ และซึ่งจังหวะชีพจรของมันก็ยังคงกังวานผ่านชีวิตของเธอ แม่น้ำสายนี้ยังคงไว้ซึ่งเส้นทางอันทรงพลัง

และยังคงไหลไปบรรจบพบกับบรรดาแม่น้ำอื่นที่ท้องทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเป็นกระแสน้ำกว้างไกลแห่งห้วงสมุทรซึ่งพัดพาให้มันซัดสาดไปยังชายฝั่งอื่น ๆ

“วิกตอเรียที่รัก คุณเป็นพลังแกร่งกล้า เปิดเผยและครอบครองโดยไม่แบ่งแยก เฉากเช่นแม่น้ำริโอ เดลพลาตาของคุณ พวกเรามากมายหลายคนในยุโรป อเมริกา และเอเชีย ต่างถือว่าคุณคือหนึ่งในตัวแทนอันประเสริฐสุดของจิตวิญญาณอาร์เจนตินาที่แสดงตัวออกมาให้เห็นอย่างภาคภูมิใจในตัวตน คุณเป็นบุคคลซึ่งมีมิติอันซับซ้อนและหลากหลายในดวงจิต ทั้งยังทุ่มเทเต็มที่และยอมรับชะตากรรม ทุ่มเทสุดใจด้วยศรัทธาแรงกล้าโดยไม่คำนึงถึงผลสืบเนื่องในยามลงมือทำและไม่โยติกับความต่อเนื่อง”

อย่างไรก็ตาม ความข้อหนึ่งในคำไว้อาลัยอันงดงามนี้ คือ “ไม่โยติกับความต่อเนื่อง” บัดนี้ควรให้อ่านเป็นว่า “มุ่งมั่นสืบสานต่อ” และนี่คือภารกิจซึ่งทางยูเนสโกเองได้รับช่วงเอาไว้ ■

บทความนี้ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสารยูเนสโกคูเรีย ฉบับเดือนกันยายน 1977

วิกตอเรีย โอแคมโป กับจูเลียน อักซัสลีย์ (สหราชอาณาจักร) ผู้อำนวยการใหญ่คนแรก ของยูเนสโก เมื่อปี 1947 ที่วิลลาโอแคมโป

© Sur Foundation

บทบรรณาธิการ

สถาปัตยกรรมเป็นการแสดงออกของวิถีทางการดำรงชีวิตทั้งในปัจจุบันและในอนาคตกาล ดังนั้นสถาปัตยกรรมจึงเป็นหัวใจสำคัญส่วนหนึ่งของประเด็นร่วมสมัย โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สถิติหนึ่งสรุปขนาดของปัญหาเอาไว้ดังนี้ คือ ภาคการก่อสร้างซึ่งครอบคลุมการก่อสร้างและการใช้พลังงานปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในภาพรวมทั่วโลกถึง 39% ตัวเลขนี้ชี้ให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องขึ้นนำให้เกิด “การปฏิวัติเขียว” ด้านสถาปัตยกรรม มิใช่เพียงเพื่อสนองรักษาโลกใบนี้ของเราเท่านั้น หากแต่เพื่อสรรค์สร้างให้โลกเป็นสถานที่ที่น่าอยู่อาศัยมากขึ้นด้วย

ทั้งสถาปนิก นักวางผังเมือง วิศวกร และผู้มีอำนาจในการตัดสินใจมีทางเลือกมากมายเพื่อบรรลุเป้าหมายข้างต้น อาทิ ปรับปรุงผลงานให้สอดคล้องกับภูมิอากาศเฉพาะถิ่น ปรับแต่งอาคารบ้านเรือนที่มีอยู่แล้ว รวมไปถึงการใช้สอย และการเลือกใช้วัสดุที่ยั่งยืนและไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ ภายในยูเนสโกคูเรียฉบับใหม่ซึ่งนำเสนอนี้ คุณจะพบกับโครงการริเริ่มที่จุดประกายและให้ความวาดหวังแก่พวกเราซึ่งนับได้ว่าเป็นผลงานที่กระทำการสร้างสรรค์ด้วยความอาจหาญยิ่งนัก

แน่นอนว่าการคิดหาทางเลือกมาแทน “คอนกรีตล้วน ๆ” นั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ เทคนิคบางอย่าง เช่น ฝีมือช่างท้องถิ่นกับงานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไม้ในญี่ปุ่น ซึ่งขึ้นทะเบียนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติก็ยังคงดำรงอยู่จวบจนทุกวันนี้ ยูเนสโกเองก็กำลังส่งเสริมและพยายามสงวนรักษาภูมิปัญญาชาวบ้านแขนงอื่น ๆ โดยเฉพาะในแอฟริกา ผ่านโครงการริเริ่มต่าง ๆ อาทิ โครงการสถาปัตยกรรมดินที่เป็นมรดกโลก

ในทศวรรษ 1950 เหล่าสถาปนิกผู้มีวิสัยทัศน์ต่างก็รังสรรค์ผลงานซึ่งยังไม่มีคำนิยามว่า “สถาปัตยกรรมที่ยั่งยืน” ออกมาแล้ว เช่น ฮัสซัน ฟาฮี กับหมู่บ้านนิวกูร์นาในเมืองลักซอร์ของอียิปต์ ส่วนในอินเดียในทศวรรษ 1960 ลอรี เบเกอร์ก็ได้สรรค์สร้างผลงานก่อสร้างที่ราคาประหยัด และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

นับจากนั้นเป็นต้นมา นวัตกรรมก็เพิ่มพูนเป็นทวีคูณ แต่จะขอยกตัวอย่างให้เห็นเพียง 2-3 กรณี คือ อาคารสูงทำด้วยไม้ในนอร์เวย์ พิพิธภัณฑ์แห่งอนาคตในเมืองรีโอเดจาเนโรของบราซิล ซึ่งติดตั้งระบบควบคุมโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์และระบบรีไซเคิลน้ำ รวมทั้งอาคารสำเร็จรูปที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ในแคนาดา

ทว่าสถานะฉุกเฉินด้านสภาพภูมิอากาศกระตุ้นให้เราต้องก้าวไปให้ไกลและเร็วกว่าเดิมเพื่อสร้างสรรค์โมเดลสถาปัตยกรรมโลกซึ่งมีความยั่งยืนมากขึ้นและครอบคลุมผู้คนทุกกลุ่มโดยถ้วนหน้า สถาปัตยกรรมมิได้เป็นแค่เพียงการออกแบบโครงสร้างที่ทำจากไม้ หิน หรือกระจกเท่านั้น หากแต่สถาปัตยกรรมยังเป็นภาพสะท้อนของสังคมที่หลากหลายของมนุษย์เรา รวมไปถึงความใฝ่ฝันของเราเพื่อสรรค์สร้างโลกให้ดียิ่งกว่าเดิมอีกด้วย

คูเรียเคยสัมภาษณ์สถาปนิกชาวเยอรมัน เชื้อสายบูร์กินาฟาโซ ชื่อ ดิเอโกโด ฟรานซิส เกร่ ผู้ได้รับรางวัลพริตซ์เกอร์ด้านสถาปัตยกรรมและยูเนสโกได้มอบความไว้วางใจให้เขาออกแบบพิพิธภัณฑ์เสมือนแห่งอนาคตว่าด้วยทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกโจรกรรมให้แก่องค์กร เขาเอ่ยว่าเขาต้องการ “ทำงานแบบสอดคล้องประสานกับธรรมชาติโดยไม่ไปฝืนมัน” อาชีพสถาปนิกจะเป็นเฉกเช่นใด หากว่าวลีดังกล่าวได้กลายมาเป็นสาระดละประจักษ์ในภาคปฏิบัติ?

ผู้เขียน

ออเดรย์ อาซูเลย์

ผู้อำนวยการใหญ่ยูเนสโก

แปลโดย พิศวาส ปทุมรัตน์ศิริ

สิ่งก่อสร้าง แห่งอนาคต

■ สถาบันมาตรฐานซึ่งตั้งอยู่ในเมือง
อาบูดาบี (สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์)
ออกแบบโดย นอร์มัน ฟอสเตอร์
สถาปนิกชาวอังกฤษ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการทดลองสร้างเมืองประหยัด
พลังงานอย่างเมืองมาตรฐาน (ภาษา
อาหรับแปลว่า “แหล่งกำเนิด”)
ที่บุกเบิกในการใช้พลังงาน
หมุนเวียน การเดินทางขนส่ง
ที่สะอาด และการจัดการขยะ

เฉพาะภาคการก่อสร้างอย่างเดียวยังใช้พลังงานมากมายก็ปล่อยก๊าซคาร์บอนถึง 39% ของโลก ในแง่การปรับเปลี่ยนขั้นพื้นฐานให้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นหนทางเลือกเพียงทางเดียว นวัตกรรมทางเทคโนโลยี บทบาทของการรีไซเคิลในสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้าง การใช้วัสดุธรรมชาติ และเทคนิคการก่อสร้างซึ่งปรับตามสภาพท้องถิ่น เหล่านี้คือแนวทางที่พึงสำรวจเพื่อสรรค์สร้างสถาปัตยกรรมให้มีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียน
เอนริก โซเนเฟลด์

ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านความยั่งยืน
ในมรดกวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรม
ที่คณะสถาปัตยกรรมและการวางผังเมือง
แห่งมหาวิทยาลัยเคนต์ (สหราชอาณาจักร)
นับตั้งแต่ปี 2016 เขาได้รับมอบหมายให้
ไปช่วยรัฐบาลอังกฤษเพื่อดำเนินโครงการวิจัย
ขนาดใหญ่ในการบูรณะพระราชวังเวสมินสเตอร์
เขามีผลงานเขียนหลายเล่ม รวมทั้งเล่ม
Rebuilding the Houses of Parliament :
David Boswell Reid and Disruptive
Environmentalism (ปี 2020)

แปลโดย บุษนาฏ เนตรประเสริฐศรี

รายงานเรื่อง Our Common Future (อนาคตของมนุษยชาติ) ซึ่งพิมพ์เผยแพร่ในปี 1987 คือจุดเปลี่ยน ในรายงานฉบับนี้ คณะกรรมการโลกด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) ได้สรุปข้อค้นพบจาก 4 ปีที่ใช้ไต่สวนทบทวนแนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน เอกสารประวัติศาสตร์ดังกล่าวระบุถึงบทบาทของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ต่อการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้เพียงสั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ภาคการก่อสร้างก็คือกุญแจสำคัญสำหรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสภาพภูมิอากาศ สาธารณสุข ความปลอดภัย ภาวะอยู่สบายด้านอุณหภูมิความร้อน และราคาพลังงานที่พอจ่ายได้

การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ใช่แนวคิดตายตัว หากวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ในช่วงทศวรรษ 1970 วิกฤตน้ำมันสร้างแรงจูงใจให้ทดลองค้นหาตัวเลือกอื่น ๆ ที่ไม่ใช่พลังงานฟอสซิล ทุกวันนี้ปัญหาภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องเร่งด่วนซึ่งเราห่วงใยกันมากที่สุด

ปัญหานี้กลายเป็นแรงผลักดันพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือในด้านสถาปัตยกรรม ก่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีสำคัญ ๆ แต่สิ่งแวดล้อมที่ประดิษฐ์สร้างอย่างยั่งยืนก็ต้องการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในวงกว้างด้วย เช่น ปรับปรุงหลักสูตรการสอนนักศึกษา และเรียกร้องให้นักวิชาการและผู้ประกอบวิชาชีพหลักเฝ้าหาความรู้และทักษะใหม่ ๆ เพิ่มเติม

การก่อสร้าง ใช้งาน และบำรุงรักษาอาคารต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่ใช้พลังงานและทรัพยากรมากมายยิ่งตามข้อมูลของ World Green Building Council สิ่งแวดล้อมที่คนสร้างปล่อยคาร์บอน 39% ของทั้งโลก โดย 28% ในนั้นสัมพันธ์กับพลังงานที่ใช้ไปเพียงเพื่อ “ใช้งานอาคาร” เท่านั้น

อันได้แก่ ระบบการทำความร้อน ทำความเย็น ระบายอากาศ และแสงสว่าง ที่เหลืออีก 11% คือการปล่อยคาร์บอนส่วนที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง ส่งผลให้ความรับผิดชอบอย่างใหญ่หลวงต่อการทำให้มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ภายใต้ข้อกำหนดของชีวณพลของเราตกอยู่ในมือบรรดาวิศวกร สถาปนิก นักวางผังเมือง และวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการออกแบบ บริหารจัดการ และก่อสร้างอาคารต่าง ๆ

นวัตกรรมซึ่งตระหนักถึงภูมิอากาศ

แนวคิดเรื่องสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืนสัมพันธ์อย่างยิ่ง กับเทคโนโลยีหลายอย่าง อาทิ เครื่องปั๊มความร้อน ตัวเก็บรังสีแสงอาทิตย์ และแผงโซลาร์เซลล์ นอกจากนี้ การเปลี่ยนผ่านไปสู่การออกแบบที่ยั่งยืนก็เกี่ยวข้องถึง การเปิดรับวิธีการออกแบบสถาปัตยกรรมและปรับปรุงผังเมืองโดยคำนึงถึงภูมิอากาศด้วย วิธี “ออกแบบในเชิงรับให้เข้ากับธรรมชาติ” เหล่านี้ ตระหนักว่าการตัดสินใจขั้นพื้นฐาน เช่น การกำหนดทิศทาง หรือรู้จักทิศทางและบังแสงแดดให้ดี จะช่วยปรับเปลี่ยนให้อาคารนั้น ๆ เข้ากับภูมิอากาศท้องถิ่นได้ดีขึ้น โดยช่วยลดหรือบางครั้งก็อาจไม่จำเป็นต้องพึ่งพาระบบการทำความร้อนและความเย็นเลยด้วยซ้ำ

หลักการออกแบบให้เข้ากับธรรมชาติไม่ใช่เรื่องใหม่ มีหลักฐานการใช้การออกแบบสถาปัตยกรรมดั้งเดิมให้เห็นและกล่าวถึงเอาไว้ในวรรณกรรมโบราณ โสกราตีส นักปรัชญากรีกผู้ลือชื่อเคยเขียนถึงความสัมพันธ์ระหว่างภูมิอากาศกับรูปทรงและการกำหนดทิศทางของอาคาร ขณะที่วีตรูวีส สถาปนิกแห่งโรมในสมัยโบราณก็ให้คำแนะนำไว้อย่างละเอียดเรื่องการออกแบบสิ่งก่อสร้างสำหรับภูมิอากาศที่หลากหลาย

ปัจจุบันเทคโนโลยีสมัยใหม่เอื้ออำนวยให้ข้อค้นพบของการออกแบบสมัยโบราณที่สอดคล้องกับภูมิอากาศหนึ่งในตัวอย่างการออกแบบให้เข้ากับธรรมชาติคือมาตรฐาน PassivHaus ของเยอรมนี ซึ่งเน้นการประหยัดพลังงานสูงสุดโดยใช้วิธีป้องกันอากาศรั่วไหล ตัดฉนวนกันความร้อนคุณภาพสูง และการใช้หน้าต่างกระจกสามชั้น นอกจากนี้ PassivHaus ยังใช้ประโยชน์จากเทคนิค “เชิงรุก” ของเครื่องระบายอากาศและการนำความร้อนที่ระบายทิ้งกลับมาใช้ใหม่ด้วย อันที่จริงการก่อสร้างอย่างยั่งยืนก็หาใช่การตั้งรับแบบล้วน ๆ ไม่ ในภาคปฏิบัติส่วนใหญ่จะประกอบด้วยระบบเชิงรุกสำหรับใช้ระบายอากาศ ทำความเย็น ทำความชื้น รวมถึงการผลิตพลังงานหมุนเวียนไว้ใช้

ศูนย์สถาปัตยกรรมจากดิน แห่งยูเนสโก

ศูนย์สถาปัตยกรรมจากดิน วัฒนธรรมการก่อสร้าง กับการพัฒนาที่ยั่งยืน ของยูเนสโก (UNESCO Chair of Earthen Architecture, Building Cultures and Sustainable Development) ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนตุลาคม 1998 ที่คณะสถาปัตยกรรมแห่งชาติเกรอนอบล์ ในฝรั่งเศส มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการใช้ดินและทรัพยากรท้องถิ่น สร้างบ้านเรือนและมรดกวัฒนธรรม โดยสนับสนุนการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และทางเทคนิคอันเกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมรูปแบบนี้ไปทั่วโลก

ส่วนในภูมิอากาศร้อนนั้นตรงกันข้าม เรื่องหลักที่ต้องใส่ใจคือป้องกันไม่ให้ความร้อนเข้าตัวอาคาร และลดการใช้เครื่องช่วยปรับอากาศ การออกแบบตามชนบทเดิมสำหรับภูมิอากาศร้อนสังเกตเห็นได้ในเมืองเก่าแถบตะวันออกกลางและตอนเหนือของแอฟริกา เช่น เมืองเฟซในโมร็อกโก และเมืองอาเลปโปในซีเรีย ลักษณะเด่นของอาคารคือผนังหนา มีช่องเปิดขนาดเล็ก ตลอดจนลานเปิดโล่งร่มครึ้มและถนนร่มรื่น ที่เมืองซิบามของเยเมน ซึ่งสร้างในศตวรรษที่ 16 ก็ใช้หลักการเดียวกันนี้สร้างอาคารสูง ๆ

ลักษณะดังกล่าวขัดแย้งอย่างยิ่งกับสถาปัตยกรรมและการพัฒนาเป็นเมืองใหญ่ของเมืองสมัยใหม่หลายแห่งในแถบทะเลทราย เช่น เมืองดูไบของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และเมืองโดฮาของกาตาร์ ซึ่งมีแต่ตึกระฟ้าทันสมัย แม้จัดให้มีร่มเงาด้านนอกหรือใช้กระจกชนิดพิเศษที่ออกแบบเพื่อลดความร้อนจากแสงอาทิตย์แล้วก็ตาม แต่อาคารเหล่านั้นก็ยังต้องใช้เครื่องทำความเย็นช่วยอย่างหนักถึงกระนั้นในคาบสมุทรอาหรับก็มีการสำรวจต้นแบบการพัฒนาแนวทางเลือก เมืองมาสคาร์ที่อาบูดาบีสร้างขึ้นใหม่โดยเริ่มก่อสร้างมาตั้งแต่ปี 2008 แสดงถึงความพยายามออกแบบเมืองสมัยใหม่โดยใช้หลักการออกแบบตามภูมิอากาศในแบบดั้งเดิมแต่ผสมผสานเทคโนโลยีพลังงานหมุนเวียนเอาไว้ด้วย

คาร์บอนแฝงซึ่งปล่อยจากตัววัสดุ

ถึงแม้ส่วนใหญ่ในภาคการก่อสร้าง นับได้ว่าการใช้งานอาคารปล่อยคาร์บอนมากที่สุด แต่ตอนสร้างตัวอาคารก็ก่อให้เกิดรอยเท้าคาร์บอนไม่น้อยเลย “คาร์บอนแฝงในตัว” ของอาคารนั้นหมายถึงการปล่อยคาร์บอนที่เกิดขึ้นระหว่างการขุดเจาะหาวัตถุดิบและการกระบวนการผลิตตัววัสดุก่อสร้าง รวมไปถึงการขนส่ง วัสดุหลายชนิดที่ปล่อยคาร์บอนปริมาณมากมาย ได้แก่ เหล็ก คอนกรีตเสริมเหล็ก และอิฐ อุตสาหกรรมผลิตซีเมนต์ปล่อยคาร์บอนประมาณ 8% ของทั้งโลก ภาคการก่อสร้างซึ่งต้องใช้คอนกรีตเสริมเหล็กจำนวนมากก็คือนั่งในผู้บริโภครายใหญ่ที่สุด

การลดคาร์บอนแฝงในวัสดุนั้นทำได้หลายวิธี เช่น ใช้วัสดุให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลิตโดยลดการปล่อยคาร์บอน และเลือกใช้วัสดุที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ ประการหลังนี้ทำให้เกิดความสนใจใช้วัสดุธรรมชาติกันมากขึ้น โดยมุ่งไปที่วัสดุซึ่งได้จากพืช เช่น ไม้ หญ้ากกหรืออ้อและใช้เทคนิคการก่อสร้างแบบท้องถิ่นที่ใช้ดินเป็นหลัก เช่น ดินอัดบล็อก ดินอัด หรืออิฐดินตากแห้ง เมื่อปี 2021 บริษัทสวีเดนรายหนึ่งหาวิธีผลิตเหล็กคาร์บอนต่ำโดยใช้ไฮโดรเจนที่ผลิตด้วยไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน

โครงการระยะหลัง ๆ ทั่วโลกแสดงให้เห็นว่าสามารถใช้ไม้สำเร็จรูปเพื่อช่วยลดการพึ่งพาเหล็กและคอนกรีตได้ในการก่อสร้างอาคารสูง ๆ เช่น กรณียาคารไม้ Mjøstårnet สูง 85.4 เมตรในเมืองบรูมนด์ดาลของนอร์เวย์ ซึ่งสร้างโดยใช้ไม้ประกบโครงสร้าง GLT (glue-laminated timber) และไม้แปรรูป CLT (cross-laminated timber)

ลดการใช้วัสดุคือหัวใจสำคัญต่อความยั่งยืน

เปลี่ยนเศรษฐกิจแบบเส้นตรงใช้แล้วทิ้งเป็นแบบหมุนเวียนเป็นวงกลม

การลดปริมาณวัสดุที่ใช้คืออีกเป้าหมายสำคัญสู่ความยั่งยืน เราจะบรรลุจุดหมายนี้ได้ก็ต้องขยับเคลื่อนจากเศรษฐกิจแบบเส้นตรงซึ่งใช้งานวัสดุก่อสร้างเพียงครั้งเดียวแล้วทิ้งทิ้งให้เป็นเศรษฐกิจแบบวงกลมซึ่งนำวัสดุก่อสร้างไปใช้ซ้ำหรือหมุนเวียนใช้ใหม่ได้ ในเศรษฐกิจแบบหมุนเวียนนั้น วัสดุที่ได้จากการรื้อทำลายไม่ถือว่าเป็นขยะ แต่ถือเป็นทรัพยากร ทั้งนี้ต้องอาศัยระบบการก่อสร้างซึ่งออกแบบให้รื้อถอนวัสดุเก่าเพื่อนำไปใช้ซ้ำได้ง่าย

อาคารโครงสร้างไม้ของอังกฤษ มาเลเซีย จีน หรือญี่ปุ่น คือตัวอย่างดั้งเดิมของโครงสร้างที่ถอดรื้อง่าย ส่วนสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ก็ให้เห็นหลายโครงการ ตั้งแต่ “220 Terminal Avenue” อาคารที่อยู่อาศัยชั่วคราวแนวร่วมสมัยซึ่งแยกส่วนเป็น 40 หน่วย เปิดใช้เมื่อปี 2017 ในเมืองแวนคูเวอร์ของแคนาดา ไปจนถึงสนามกีฬาแบบรื้อถอนง่ายที่ใช้สำหรับงานแข่งกีฬาใหญ่ ๆ โครงสร้างแบบถอดรื้อง่ายที่พบเห็นได้อีกกรณีได้แก่ Loblolly House ซึ่งสร้างโดยบริษัทอเมริกันชื่อคิแรน ทิมเบอร์เลก เป็นบ้านที่เน้นประหยัดพลังงาน สร้างด้วยชิ้นส่วนสำเร็จรูปซึ่งใช้เครื่องมือง่าย ๆ ประกอบและรื้อถอนบนพื้นที่ใช้งานได้เลย

© Roland Halbe

บ้าน R128 ในเมืองสตูทการ์ตของเยอรมนี เป็นที่พักอาศัยแนวทดลองสำหรับครอบครัวเดี่ยว ออกแบบโดยเวอร์เนอร์ ไฮเนก สถาปนิกชาวเยอรมันในปี 2000 แทบทุกส่วนของอาคารนี้รีไซเคิลได้หมด ไม่ใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิล และไม่ปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ศูนย์ศึกษาการพัฒนา (ปี1973) ในเมืองตริวานตรัม อินเดียตอนใต้ ออกแบบโดยลอรี เบเกอร์ หนึ่งในผู้บุกเบิกสถาปัตยกรรมแบบประหยัดและยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อม

การก่อสร้างแบบยั่งยืนยังเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในการดูแลรักษาตัวอาคารและวัสดุในระยะยาวด้วย โดยครอบคลุมถึงการสร้าง ใช้งาน บำรุงรักษา และปรับใช้ใหม่ให้ได้ตลอดหลายชั่วอายุคน ข้อนี้ยังเกี่ยวข้องไปถึงการเก็บรักษาและดัดแปลงอาคารที่มีอยู่เดิมมาใช้ใหม่ โดยเน้นให้การพัฒนาที่ยั่งยืนกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมมาบรรจบหลอมรวมกันได้

ใช้ซ้ำ ไม่ทำลาย

การดัดแปลงใช้ซ้ำคือวิธีหลักเลี่ยงไม่ต้องทำลายของเดิมทิ้ง รวมทั้งเป็นโอกาสให้อาคารการแก้ไขปรับปรุงอาคารเดิมเพื่อช่วยลดการบริโภคพลังงาน แม้ว่าบรรดาอาคารสำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์จะได้รับการใส่ใจอนุรักษ์ แต่อาคารส่วนใหญ่กลับถูกมองว่าไม่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ อาคารทั่วไปจึงถูกทุบทิ้งจำนวนมากหลังใช้งานได้เพียง 30 ถึง 50 ปี หากวิกฤตสิ่งแวดล้อมโลกก็บีบบังคับให้เราต้องตั้งคำถามต่อแนวปฏิบัติเช่นนี้ จึงเกิดคำถามขึ้นว่าเราควรใช้ “ความสำคัญของภูมิอากาศ” เป็นเกณฑ์มาตรฐานใหม่เพื่อปกป้องรักษาอาคารเก่าไว้ ควบคู่ไปกับเกณฑ์ด้านความสำคัญทางวัฒนธรรมหรือทางประวัติศาสตร์หรือไม่?

ในฝรั่งเศสนั้น สถาปนิกอย่าง อันน์ ลาคาตง และฌอง-ฟิลิปป์ วาซซาล ลงมือทำให้เห็นแล้วว่า การปรับปรุงอาคารที่พักอาศัยของรัฐยุคหลังสงครามโลกแทนการทุบทำลายทิ้งนั้นกลายมาเป็นทางเลือกได้อย่างไร ส่วนที่เมืองไฟรบวร์คของเยอรมนี โครงการปรับปรุงดัดแปลง Bugginger Strasse 50 ซึ่งเป็นตึกสูง 16 ชั้นสร้างมาตั้งแต่ทศวรรษ 1960 ก็ช่วยลดการใช้พลังงานความร้อนในอาคารได้ถึงร้อยละ 80

การก่อสร้างหลาย ๆ โครงการในยุโรปและอเมริกาเหนือมักใช้เทคโนโลยีซับซ้อนและวิธีแก้ปัญหาที่มีค่าใช้จ่ายสูงเข้าไปจัดการ แต่หลักการสำคัญของการออกแบบที่ยั่งยืนนั้นเป็นสากลและสามารถจะปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และภูมิอากาศต่าง ๆ ได้จริง ในศตวรรษที่ 20 ลอรี เบเกอร์ (ค.ศ. 1917-2007) ที่อินเดีย และฮัสซัน ฟาธี (ค.ศ. 1900-1989) ที่อียิปต์ ทดลองใช้แนวทางหรือพื้นวิธีการก่อสร้างแบบดั้งเดิมเพื่อสร้างอาคารบ้านเรือนซึ่งประหยัดค่าใช้จ่ายและเข้ากับภูมิอากาศได้ดี ระยะเวลาหลังจากนั้นมา ดิเอโก เด ฟรังซิส เกร สถาปนิกชาวเยอรมันเชื้อสายบูร์กินาฟาโซ และยาสมีน ลารี สถาปนิกชาวปากีสถาน ก็หวนกลับไปใช้หลักการของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเพื่อสร้างภาษาของสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืนสำหรับซีกโลกใต้

อาศัยหลักฟิสิกส์พื้นฐานในการก่อสร้าง กระแสนิยมแนวทางพื้นถิ่นซึ่งเพิ่มสูงขึ้นบ่งชี้ว่าสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืนไม่จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคซับซ้อนเป็นทางออก หรือว่าตั้งเป้าหมายซึ่งไม่อาจไปถึงโดยหวังพึ่งการคิดค้นเทคโนโลยีในอนาคต ทว่าแนวทางที่ยั่งยืนเรียกร้องให้สถาปนิกผู้ออกแบบต้องฉลาดคิดแก้ปัญหาการใช้งานสิ่งปลูกสร้างเดิมซึ่งมีอยู่แล้วเหลือเพื่อประกอบรวมกับหลักการและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ ■

นักประวัติศาสตร์ศิลป์
และสถาปนิกชาวสวิสเชื้อสายอิตาลี
เป็นอาจารย์สอนที่คณะมนุษยศาสตร์
และสถาบันสถาปัตยกรรม
ของมหาวิทยาลัยเจนีวา
จากนั้นเมื่อไม่นานมานี้
เธอเป็นบรรณาธิการ

หนังสือ *Hassan Fathy dans son temps*
(ฮัสซัน ฟาธี : ผลงานสถาปัตยกรรม)
(ปี 2013) หนังสือรวบรวมผลงานเล่มนี้
แปลเป็นภาษาอังกฤษในปี 2018

แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

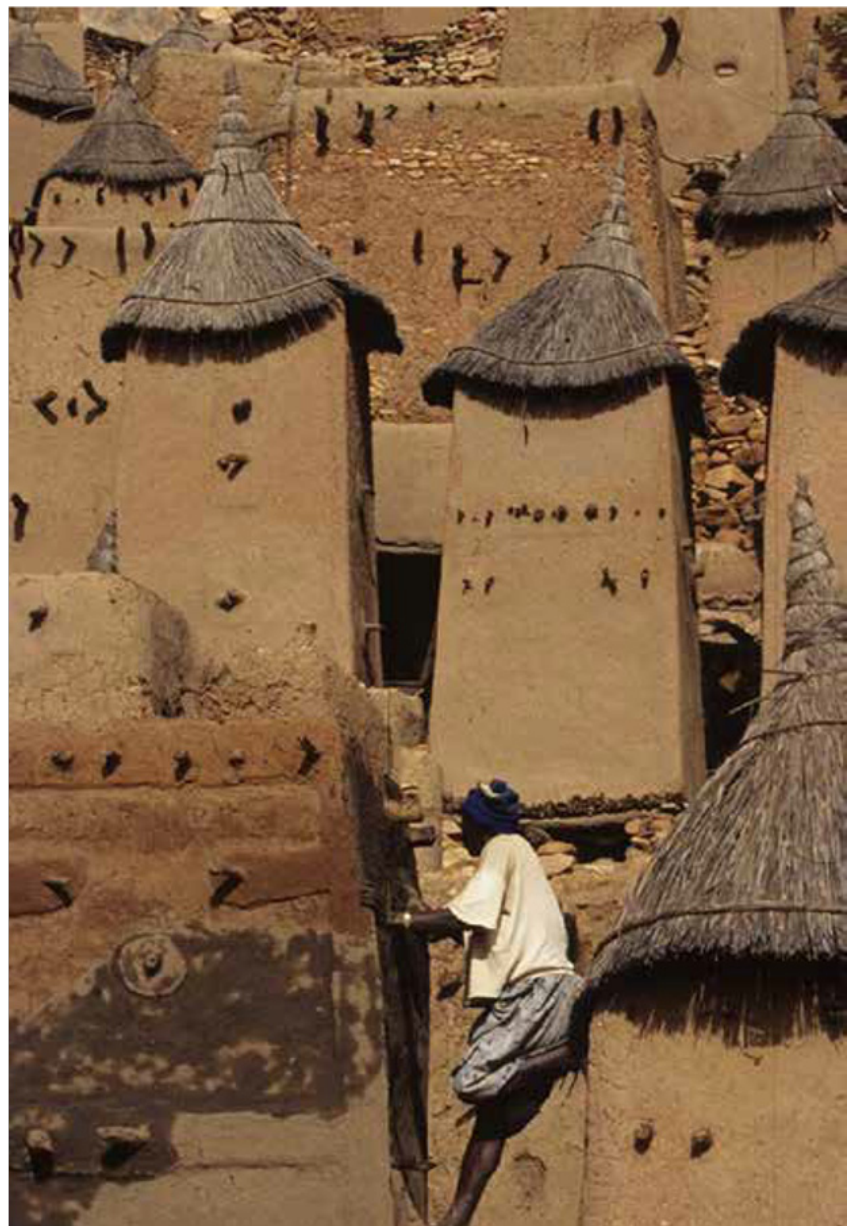
สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน คืนสู่ความนิยม

ความแพร่หลายของสิ่งปลูกสร้างด้วยคอนกรีตล้น ๆ
มักจะบดบังคุณค่าของงานสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน
ในระยะหลัง ๆ มาแล้ว สถาปนิกซึ่งมีวิสัยทัศน์ได้นำองค์ความรู้
เก่าแก่มาใช้ออกแบบอาคารบ้านเรือนที่สามารถต้านทาน
สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ

เมื่อปี 1964 นิทรรศการหนึ่งซึ่งจัดขึ้น
ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ (MoMA)
ของนิวยอร์กถือเป็นงานโดดเด่นของยุคสมัยนั้น
นิทรรศการดังกล่าวใช้ชื่อว่า *Architecture
without architects* (สถาปัตยกรรมซึ่งไร้สถาปนิก)
จัดแสดงภาพสิ่งปลูกสร้างพื้นบ้านซึ่งรวบรวม
มาจากทั่วโลกให้ผู้ชมประจักษ์ถึงความรู้ความชำนาญ
โดยรวมของฝีมือช่างท้องถิ่นซึ่งส่งทอดสืบมา
ผ่านการใช้งาน นิทรรศการที่เบอร์นาร์ด รูดอฟสกี
นักเขียนและสถาปนิกชาวอเมริกันเชื้อสายออสเตรีย
เป็นผู้จัดขึ้นนี้ได้ก่อเกิดข้อถกเถียงที่ไร้สถาปนิก
กลับคืนมา ความสำเร็จของตัวนิทรรศการเองพิสูจน์
ได้ชัดพอว่าหัวข้อนี้เป็นที่สนใจทั่วไป กล่าวคือ
Architecture without architects ได้ตระเวนจัดแสดง
ตามพิพิธภัณฑ์ 80 แห่งทั่วโลกยาวนานถึง 11 ปี

สถาปัตยกรรมพื้นบ้านมีอยู่ทุกหนแห่ง ตั้งแต่บ้าน
ดินของชาวโดคอนในประเทศมาลีไปจนถึงสิ่งปลูกสร้าง
ด้วยวิธีการเรียงซ้อนหินในภูมิภาคซิงเคว แต่เร
(Cinque Terre) ของอิตาลี อันเป็นแหล่งมรดกโลก
ของยูเนสโกทั้งคู่ ตั้งแต่บ้านไม้ม็อกกิ (mokki)
ของชาวฟินแลนด์ไปจนถึงบ้านลักษณะเป็นถ้ำ
สิ่งปลูกสร้างประเภทนี้ขึ้นชื่อเรื่องฝีมือช่าง วิธีการ
ที่เรียบง่าย เคารพสิ่งแวดล้อม และสามัญสำนึก
อันชาญฉลาด

รูดอฟสกีไม่เพียงจะมีคุณูปการตรงที่ช่วยขบขัน
ให้งานก่อสร้างแบบพื้นบ้านกลับมาเป็นที่สนใจ
แต่งานชิ้นนี้ของเขายังส่งผลมากมายต่อแนวความคิด
และการรังสรรค์สถาปัตยกรรมทั่วโลกด้วย สถาปนิก
อย่างอัลวาร์ อาลโต ของฟินแลนด์ ชาร์ลส์ คอร์เรีย
ของอินเดีย และเจฟฟรีย์ บาวา ของศรีลังกา
ต่างได้แรงบันดาลใจจากงานปลูกสร้างแบบดั้งเดิม
ในบ้านเกิดของตน

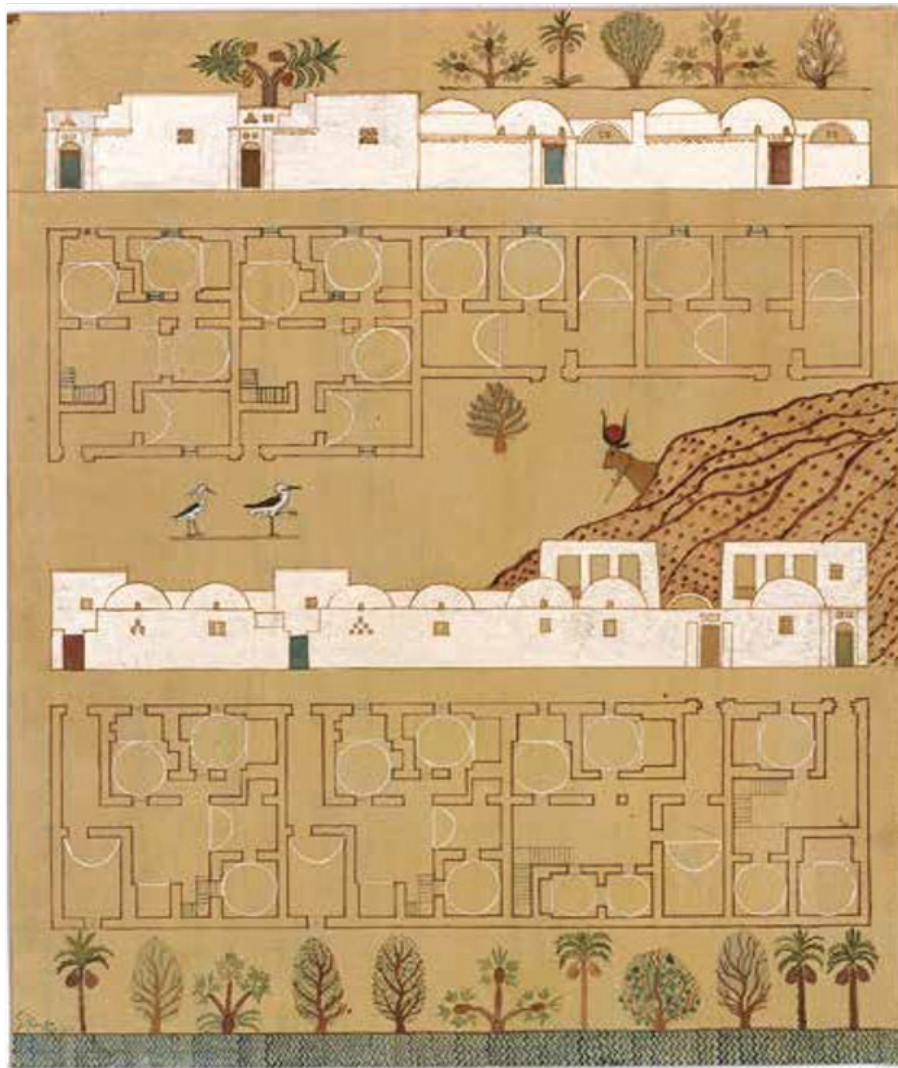
บรรดาบ้านดินที่สร้างบนหน้าผาในเมืองบันดิดาการา ดินแดนของชาวโดคอน (มาลี)
ซึ่งขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกของยูเนสโกเมื่อปี 1989

นรกในป่าคอนกรีตเสริมเหล็ก

ฮัสซัน ฟาฮี จากอียิปต์ ผู้มีฝีมือล้ำเลิศ ด้านสถาปัตยกรรมไร้สถาปนิก สร้างชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลกด้วยการตีพิมพ์หนังสือชื่อ *Architecture for the Poor, An experiment in Rural Egypt* (สถาปัตยกรรมเพื่อผู้ยากไร้: โครงการทดลองในชนบทอียิปต์ ปี 1969) ซึ่งบรรยายไว้อย่างเข้าใจถึงการก่อสร้างนิวกูร์นา หมู่บ้านต้นแบบริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำไนล์ในเมืองลักซอร์ ด้วยความสันตออย่างยิ่งในฝีมือช่างแบบโบราณของประเทศตน เขาอ้างตัวเป็นผู้หนึ่งซึ่งสืบเชื้อสายมาจากแฮตเชปซุต ฟาโรห์สตรีนักก่อสร้าง เมื่อเขาได้รื้อฟื้นการใช้ภูมิปัญญาพื้นถิ่นอันเป็นวัสดุราคาถูก ซึ่งส่งเสริมให้คนทั่วไปสร้างบ้านของตนเองกัน ในหมู่บ้านแถบอียิปต์ตอนบน

ฟาฮีบรรยายถึงสถาปัตยกรรมและการวางผังเมืองตามกระแสโลกาภิวัตน์เอาไว้ในละครเสียดสีสังคมชื่อเรื่อง *The Hell of Reinforced Concrete* (นรกในป่าคอนกรีตเสริมเหล็กปี 1964) ตลอดจนติเตียนความไม่เหมาะสมที่ใช้อาคารคอนกรีตเสริมเหล็กก่อสร้างในภูมิอากาศร้อนจัดของทะเลทรายซาฮารา ซึ่งทำให้เมืองบาริสที่สร้างขึ้นใหม่กลายเป็นเตาหลอมระอุที่อยู่อาศัยไม่ได้ ในทางตรงข้ามเขาสรรเสริญบ้านดินในหมู่บ้านเก่าซึ่งกระจุกตัวตามแนวทางเดินแคบ ๆ มีร่มเงาปกคลุม เนื่องจากช่วยคุ้มครองผู้อยู่อาศัยให้รอดพ้นจากความร้อนและพายุทราย ฟาฮีเห็นว่าควรกลับไปหาคำสอนของคนโบราณเป็นเรื่องสำคัญ

ผนังดินหรือหินหนา ๆ เป็นฉนวนกันความร้อนได้ดีกว่าผนังคอนกรีตเสริมเหล็กบาง ๆ การใช้มูชาร์เบียห์ (moucharabieh - หน้าต่างที่ยื่นจากตัวบ้านติดแผ่นไม้ฉลุลายตาราง) และมีลกาฟ (malqaf) (อิหร่านเรียกบัตเกอร์- badgir) คือ “ช่องดักลม” ทำให้อากาศในตัวบ้านถ่ายเทได้ดี เย็นสบายตามธรรมชาติ ดีกว่าและประหยัดพลังงานกว่าการใช้เครื่องปรับอากาศอย่างประมาณไม่ได้

▼ ผังก่อสร้างหมู่บ้านนิวกูร์นาเมื่อปี 1946 บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำไนล์ ออกแบบโดยฮัสซัน ฟาฮี สถาปนิกชาวอียิปต์

ฮัสซัน ฟาฮีได้รับแรงบันดาลใจจากผังบ้านแบบมุสลิม-อาหรับซึ่งหันตัวบ้านเข้าสู่ด้านในให้โครงสร้างล้อมรอบลานและสวนภายใน เขาเข้าไปใช้รังสรรค์บ้านพักผ่อนหลายหลังตามแนวถนนชักการทางใต้ของกรุงไคโร เช่น บ้านมิต ริฮาน (Mit Rihan)

อันสะท้อนให้เห็นแนวคิดที่เขามีต่อสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม ในปี 1980 เขาได้รับรางวัลอะกา ข่าน (Aga Khan Prize) สำหรับผลงานที่ทำมาตลอดทั้งชีวิต และเป็นแบบอย่างให้สถาปนิกอีกหลายรายในภูมิภาคนี้ รวมทั้งรามเสส วิสชา วิสเชฟ, อับเดลวาฮิด เอล-วาฮิด และโอมาร์ เอล ฟารูก

มรดกวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมดิน

ยูเนสโกจัดตั้งโครงการสถาปัตยกรรมดินมรดกโลก (World Heritage Earthen Architecture Programme - WHEAP) ขึ้นในปี 2007 เพื่อปรับปรุงสภาพการอนุรักษ์และดูแลจัดการแหล่งสถาปัตยกรรมดินทั่วโลก รายชื่อซึ่งรวบรวมไว้เมื่อปี 2012 เผยให้รู้วาลิงปลูกสร้างที่เป็นมรดกโลกกว่า 150 แห่งสร้างขึ้นด้วยดินทั้งหมดหรือบางส่วน ตั้งแต่สุเหร่าและวังไปจนถึงย่านเมืองเก่าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม คิดเป็นจำนวนเกินกว่าร้อยละ 10 ของสิ่งปลูกสร้างที่ขึ้นทะเบียนไว้ทั้งหมด

ตลอดระยะ 10 ปีที่คงอยู่ โครงการนี้ได้ดำเนินโครงการนำร่องต่าง ๆ เช่น กิจกรรมฟื้นฟูสภาพในเมืองเจนเนของประเทศมาลี และปกป้องรักษาหมู่บ้านนิวกูร์นาในอียิปต์ รวมทั้งกิจกรรมเสริมสร้างขีดความสามารถ กิจกรรมวิจัยและพัฒนา ทางศูนย์มรดกโลกยังคงสืบทอดความร่วมมือกับผู้ร่วมงานหลักของโครงการดังกล่าว คือ International Centre on Earthen Architecture (CRAterre) ในการจัดจำแนก อนุรักษ์ และดูแลจัดการสถาปัตยกรรมดิน ศูนย์ CRAterre ซึ่งตั้งห้องทดลองวิจัยที่เมืองเกรอนอบล์ของฝรั่งเศส ช่วยทำการเผยแพร่ความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับการก่อสร้างด้วยดินดิบไปทั่วโลก

ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1960 การทดลองหันไปใช้เทคโนโลยีดินดิบแพร่กระจายจากเมืองมาเกร็บ ไปถึงมัซริก ส่งผลให้เกิดการก่อตั้งสมาคมต่าง ๆ อาทิ The Nubian Vault ซึ่งจัดหาบ้านดินให้คนยากไร้ ในแถบอนุภูมิภาคซาราของแอฟริกา โดยมอบโอกาสกลับคืนให้ผู้คนสร้างบ้านอยู่อาศัยเองได้

ความสนใจใช้ดินดิบ ๆ กันอย่างคึกคักดังกล่าวยังแพร่หลายไปไกลพ้นเขตภูมิภาคนี้ CRAterra ห้องทดลองซึ่งตั้งขึ้นในปี 1979 ที่เมืองเกรนอนอบล์ (ฝรั่งเศส) แสดงให้เห็นว่าโลกตะวันตกก็สนใจเทคโนโลยีนี้เช่นกัน รวมทั้งมีส่วนช่วยผลักดันให้เทคโนโลยีดังกล่าวขยายวงกว้างไกลไปทั่วโลก

โครงสร้างไม้ไฟ

ทุกวันนี้มีสถาปนิกหลายรายทุ่มความสนใจกับการใช้ดินดิบในรูปแบบดั้งเดิม เช่น แอนนา เฮริงเกอร์ เจ้าของโครงสร้างดินดิบรูปไข่ที่สร้างเพื่อจัดแสดงในงานเวนิสเบียนนาเล (Venice Biennale) ปี 2016 ซึ่งมีต้นเค้าเดิมมาจากกระท่อมดินหลังคามุงจากที่พบในรัฐมหาราษฏระทางตะวันตกตอนกลางของอินเดีย ขณะที่บริษัทเกิดใหม่หลายแห่ง อย่างเช่น Terrabloc ในกรุงเจนีวา ก็ได้พัฒนาดินอัดบล็อกผสมซีเมนต์ด้วยสัดส่วนที่เป็นไปตามมาตรฐานของสวิสเพื่อทำให้ดินแข็งแรงทนทานยิ่งขึ้น

วัสดุประเภทอื่น ๆ เช่นไม้ ก็จุดประกายให้คนหันมาสนใจเช่นกัน ข้อนี้แทบไม่น่าแปลกใจเนื่องจากสิ่งปลูกสร้างไม้สามารถจับคาร์บอนไดออกไซด์ได้ บริษัทใหญ่ ๆ เริ่มหันมาใช้วัสดุชนิดนี้ แม้แต่อาคารสูง ๆ ก็มีให้เห็น เมื่อปี 2019 บริษัท Øystein Elgsaas สร้างอาคารไม้สูง 18 ชั้นไว้ที่เมืองบรูมด์คาล ในนอร์เวย์

โครงสร้างไม้ไฟแบบดั้งเดิมจากเอเชียและลาตินอเมริกากำลังได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ไชมอน เวเลซ นักออกแบบชาวโคลอมเบีย ซึ่งชอบवादข้อดีของ “เหล็กที่เป็นพืช” ชนิดนี้ผสมผสานสิ่งปลูกสร้างไม้ไฟกับหลักการต่าง ๆ ที่ใช้กันในปัจจุบันเพื่อรังสรรค์งานก่อสร้างที่มีน้ำหนักเบาและทนทาน เช่น โบสถ์ “นิรนาม” ในเมืองคาร์ตาเมนา (โคลอมเบีย) และคนอื่น ๆ ก็ทำตามอย่าง

การปรับเปลี่ยนจุดเน้นในปัจจุบันเริ่มทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพนี้ใช้วิธีการซึ่งรับผิดชอบมากขึ้น กับคำถามต่อการออกแบบทางสถาปัตยกรรมและการสร้างตัวงานจริง สมควรแล้วที่เราจำต้องทบทวนตรวจสอบบทเรียนทั้งหลายในอดีตเสียใหม่ จากมุมมองด้านความยั่งยืน ให้ครอบคลุมความรู้เรื่องการกำหนดที่ตั้งและทิศทางเพื่อใช้ประโยชน์จากแสงแดดและทางลม การใช้วัสดุที่หมุนเวียนได้จากสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น การอาศัยฝีมือช่างโดยไม่พึ่งพาเทคโนโลยีมากนัก ตลอดจนการใช้สามัญสำนึกที่เชื่อมโยงกับการตั้งใจสังเกตลักษณะพิเศษของสถานที่และอาคารเก่าแก่

ใช้ไม้ไฟก่อสร้างผสานกับหลักการในปัจจุบันเพื่อรังสรรค์สิ่งปลูกสร้างน้ำหนักเบาและทนทาน

© Voll Arkitekter AS / Ricardo Foto

▼ Mjøstårnet (“อาคารทะเลสาบ Mjøsa”) เริ่มก่อสร้างที่เมืองบรูมด์คาล (นอร์เวย์) ในปี 2019 เป็นอาคารไม้สูงที่สุดหลังหนึ่งของโลก ความสูงกว่า 85 เมตร

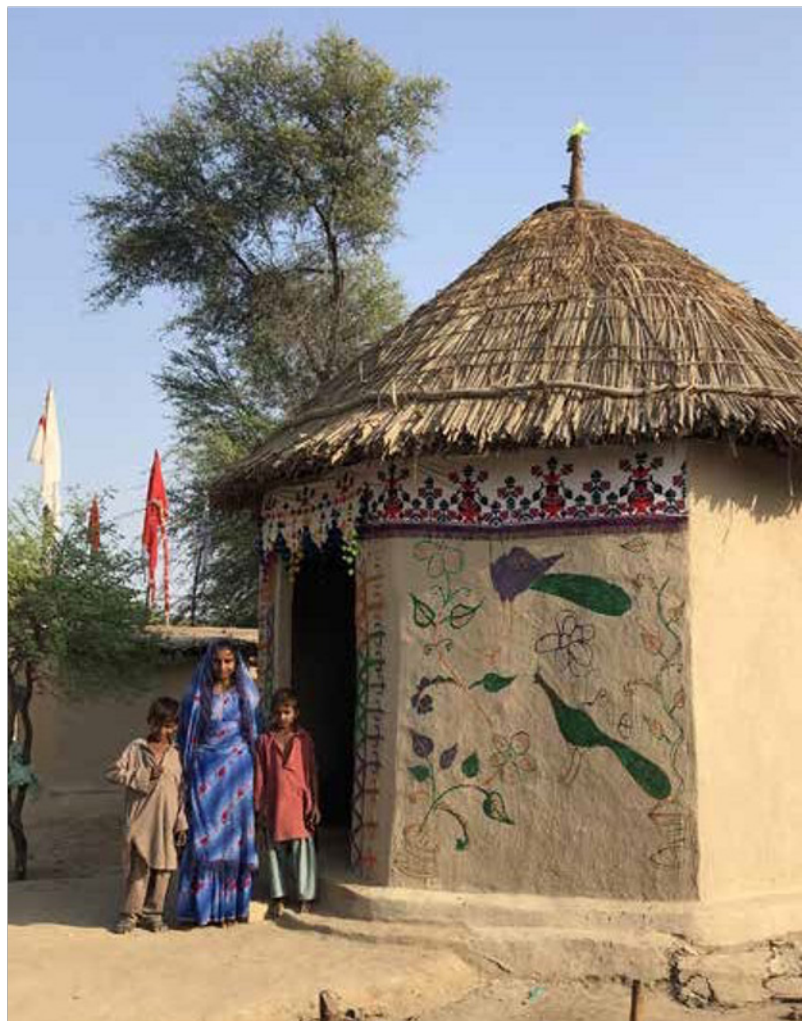
ที่เปลี่ยนแปลงแบบก้าวไกลไปกว่านั้นแม้ว่าจะดูสร้างสรรค์น้อยกว่าก็คือ วัฒนธรรมการใช้ซ้ำ ซึ่งทุกวันนี้จำเป็นต้องเรียนรู้กันใหม่ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้สิ้นเปลืองทรัพยากรซึ่งในอดีตไม่มีใครคิดถึงประเด็นนี้เลย ไม่เฉพาะวัสดุก่อสร้างเท่านั้นที่เราจะต้องคำนึงถึงการใช้งานสิ่งปลูกสร้างส่วนใหญ่ที่มีอยู่แล้วต่อไปด้วย โดยดัดแปลงให้เข้ากับจุดประสงค์และความต้องการใหม่ ๆ ■

บ้านไม้ไฟช่วยบรรเทา ผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศ ที่เปลี่ยนแปลงในปากีสถาน

ในปี 2022 ฝนซึ่งตกหนักในช่วงฤดูมรสุมทำให้ประชากรส่วนใหญ่ทางตอนใต้ของปากีสถานต้องไร้ที่อยู่อาศัย ยัสมีน ลารี สถาปนิกช็อกโลก ได้ออกแบบบ้านแนวใหม่ที่ทนน้ำท่วมและแผ่นดินไหวได้ ทั้งที่ยังใช้เทคนิคการก่อสร้างด้วยไม้ไฟและพอกดินโคลนแบบดั้งเดิม

“หลังคาบ้านฉันไม่รั่วแล้ว” เทวี วัย 22 ปี ตอบชัดเมื่อมีคนถามถึงบ้านหลังใหม่ ว่าเธอชอบอะไรมากที่สุด เทวีสูญเสียทุกอย่างไปกับพายุฝนที่กระหน่ำอย่างหนักทั่วภูมิภาคในปี 2022 ซึ่งเหมือนกับคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านอัคฮันด์ โจ คูในแคว้นสินธ์ (Sindh) ที่อยู่ห่างจากเมืองท่าการาจิราว 200 กิโลเมตร

หลังจากอาศัยนอนในเต็นท์ที่ชาดรุ้งร่วมกับลูกชายสองคน ที่อายุ 7 ขวบ กับ 8 ขวบ มาเป็นเวลาเกือบหนึ่งปี เมื่อไม่นานมานี้ เธอเพิ่งย้ายเข้าไปอยู่ในบ้าน ‘ซอนรา’ หลังใหม่ ซอนราเป็นบ้านเดี่ยวห้องเดียวสไตล์ดั้งเดิมของภูมิภาคทะเลทรายแห่งนี้ ทว่าไม่ได้มีบ้านเธอแค่หลังเดียว ชัดกา ปากีสถาน องค์กรวิสาหกิจเพื่อสังคมของปากีสถาน ยังได้สร้างบ้านมากกว่า 70 หลังภายในหมู่บ้านของเธอ

เทวีและลูกชายทั้งสองยืนอยู่หน้าบ้าน ที่สร้างขึ้นโดยหน่วยงานชัดกา องค์กรวิสาหกิจเพื่อสังคม ในหมู่บ้านอัคฮันด์ โจ คู ในแคว้นสินธ์ (ปากีสถาน)

●●
บ้านเหล่านี้จะไม่ล้มพังทลาย
เพราะแรงลม ฝนกระหน่ำ
หรือแม้แต่แผ่นดินไหว

ปากีสถานต้องเผชิญกับหายนะครั้งรุนแรงที่สุดจากมรสุมในช่วงเดือนมิถุนายนถึงกันยายน 2022 ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมกินอาณาบริเวณถึง 1 ใน 3 ของประเทศ และส่งผลกระทบต่อประชาชน 33 ล้านคน หน่วยประเมินความต้องการหลังภัยพิบัติ (PDNA) ที่ดำเนินการโดยรัฐบาลได้ประเมินความเสียหายรวมทั้งหมดอยู่ที่ 14,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจประมาณ 15,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ในแคว้นสินธ์ซึ่งได้รับผลกระทบหนักที่สุดและมีคนอยู่อาศัยถึง 50 ล้านคนนั้น บ้านเรือนมากถึง 2 ล้านหลังที่ได้รับความเสียหาย โดย 75 % ของบ้านที่ได้รับความเสียหายเป็นลักษณะบ้านดิน

บ้านที่ทนทานน้ำท่วม

บ้านแบบชอนราหลังใหม่ที่เวืออาศัยอยู่นี้ก็เหมือนบ้านหลังเก่า ตรงที่มาจากดินโคลนและไม้ไผ่เหมือนกัน แต่บ้านแบบใหม่ทนทานกว่าบ้านแบบเก่ามาก ยัสมีน ลารี สถาปนิกชื่อดังระดับโลกผู้อยู่เบื้องหลังการสร้างบ้านเหล่านี้ ได้ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ เพื่อสร้างบ้านที่สามารถป้องกันน้ำท่วมได้

โครงสร้างบ้านเป็นแบบยกระดับเพื่อป้องกันน้ำซึมเข้าไปภายในเวลาเกิดน้ำท่วม ไม้ไผ่ที่ใช้ก็ผ่านกรรมวิธีป้องกันปลวก ส่วนดินที่ใช้ทำผนังก็ได้รับการเสริมความแข็งแรงด้วยการเติมปูนขาวและเกลบ หลังคาทำจากไม้ไผ่มัดด้วยพืชจำพวกกกแล้วปิดทับด้วยตับจากเป็นชั้น ๆ เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวกและทำให้ภายในตัวบ้านเย็นลง หลังคาทรงกรวยสูงชันช่วยป้องกันน้ำฝนรั่วซึม

ยัสมีน ลารี : “สถาปนิกดาวเด่น” ผู้ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์

ยัสมีน ลารี สถาปนิกหญิงคนแรกของปากีสถาน เกิดเมื่อปี 1941 เธอเป็นนักประวัติศาสตร์ด้านสถาปัตยกรรมและสถาปนิกผู้ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด บรุคส์ (สหราชอาณาจักร) บริษัทด้านสถาปัตยกรรมของเธอได้ออกแบบหลายโครงการที่โดดเด่นที่สุดในปากีสถานในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทุกวันนี้ เธอเป็นที่รู้จักกันดีในนามของผู้มีส่วนร่วมในการหลอมรวมระหว่างสถาปัตยกรรมกับความเท่าเทียมทางสังคม

ในปี 2023 ลารีได้รับรางวัลเหรียญทองจากราชบัณฑิตยสถานด้านสถาปัตยกรรมแห่งสหราชอาณาจักร (Royal Institute of British Architects : RIBA) รางวัลอันทรงเกียรตินี้มอบไว้เพื่อยกย่องผลงานตลอดช่วงชีวิตของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลสำคัญต่อความก้าวหน้าทางสถาปัตยกรรม

ยัสมีน ลารี ยังมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานที่ปรึกษาของยูเนสโก เธอมีตัวอย่างผลงานโครงสร้างสถาปัตยกรรมที่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ที่มาคลี และป้อมปราการที่เมืองลาฮอร์ ซึ่งทั้ง 2 แห่งของปากีสถานได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

ลารียังได้พัฒนาเตาหุงต้มที่ฉาบดินโคลนและปูนขาว เพื่อแก้ไขผลกระทบด้านลบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเวลาปรุงอาหารด้วยเตาฟืน ทางเลือกเชิงอนุรักษ์ของเธอคือการใช้เชื้อเพลิงจากกากของเสียทางการเกษตร อย่างมูลโคหรืออูฐี่เสีย ซึ่งเท่ากับช่วยลดการใช้ฟืนได้เป็นอย่างดีมาก

“สิ่งปลูกสร้างเหล่านี้จะไม่พังทลายลงจากแรงลมฝนกระหน่ำ หรือแผ่นดินไหว” สถาปนิกวัย 80 ปีกล่าว เธอทำงานเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเพื่อมวลมนุษย์ในมูลนิธิของเธอ คือ มูลนิธิอนุรักษ์มรดกของปากีสถาน (Heritage Foundation of Pakistan) ซึ่งได้สร้างบ้านที่ทนทานต่อภัยพิบัติ เพื่อบรรเทาผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงมาเป็นเวลาสองทศวรรษแล้ว โดยได้สร้างบ้านแล้วเสร็จมากถึง 10,000 หลังนับตั้งแต่ปี 2022

ช่างฝีมือหนุ่มกำลังฝึกฝนวิธีการสร้างหลังคาทรงกรวยให้บ้านแบบชอนรา (บ้านที่มีห้องเดียว) ในหมู่บ้านโพรียน ประเทศปากีสถาน

ด้านในหลังคาทรงแปดเหลี่ยมของบ้านแบบชอนรา ทำจากไม้ไผ่และมุงจาก

หมู่บ้านปลอดขยะ

บ้านเหล่านี้สามารถซ่อมแซมและปรับเปลี่ยนได้อย่างสะดวก วัสดุทั้งหลายสามารถเคลื่อนย้ายและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ง่ายดายหากครอบครัวตัดสินใจย้ายที่อยู่ “สิ่งสำคัญที่สุดคือ ยัสมีน ลารี กำลังทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างเพื่อปลูกฝังความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ” ฮีรา ซูเบรี สถาปนิกอิสระประจำการจี้ กล่าว

แต่การสร้างบ้านให้คนยากจนนั้นไม่เพียงพอที่จะทำให้พวกเขาออกมาจากวังวนแห่งความยากจนได้ “เราเห็นศักยภาพอันทรงพลังในหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ตามชายขอบ เมื่อพวกเขาได้รับการฝึกทักษะ พวกเขาสามารถสร้างพลังทางเศรษฐกิจได้” ลารีเน้นย้ำเป้าหมายของเธอคือ มุ่งลดการพึ่งพาองค์กรการกุศลและเงินบริจาค

นอกเหนือจากการจัดหาที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้ประสบภัยพิบัติแล้ว ลารียังมุ่งหวังที่จะสร้างวิถิจากความตึงเครียด ตัวอย่างหนึ่งคือระบบการลดขยะให้เป็นศูนย์ ที่เธอพัฒนาขึ้นในหมู่บ้านโปโน ในเขตตันโด อัลลาห์ ยาร์ ของแคว้นสินธ์ ชาวบ้านได้สร้างเตาดินหุงต้มประหยัดพลังงานห้องน้ำรวมระหว่างสองครอบครัว แผงโซลาร์เซลล์สำหรับใช้ 12 ครอบครัว และปั้มน้ำด้วยมือ 1 เครื่องสำหรับใช้ร่วมกัน 8 ครอบครัว ทั้งหมดสร้างขึ้นโดยใช้งบประมาณ 43,000 รูปีปากีสถาน (150.85 ดอลลาร์สหรัฐ) “พวกเขาเริ่มปลูกผักกินเองแล้วและกำลังเลี้ยงไก่ ของเสียจากห้องน้ำกลายเป็นปุ๋ยหมัก”

●●
**การถ่ายทอดองค์ความรู้
สู่ประชาชนในท้องถิ่น
ช่วยลดการพึ่งพาองค์กร
การกุศลและเงินบริจาค**

© Zofeen T. Ebrahim

เตาหุงต้มที่ฉาบดินโคลนและปูนขาว ซึ่งออกแบบโดยยัสมีน ลารี สร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพน้อยกว่าเตาพื้นแบบเปิดโล่ง

บ้านใหม่หลายพันหลัง

“เราต้องการสร้างที่พักพิงให้ชาวบ้านที่ไร้บ้าน เราจึงเริ่มมองหาแบบบ้านราคาถูกประหยัด บ้านแบบของลารีไม่เพียงแต่ถูกที่สุด แต่ยังดูดีที่สุดอีกด้วย” ดร.อาซัด อาลี ผู้ก่อตั้งซัดกา ปากีสถานกล่าว เขาเป็นกุมารแพทย์และผู้เชี่ยวชาญด้านโรคติดเชื้อที่โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยโยคะกา ช่านในการาจี เขาได้ทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการเรื้อรังของชุมชนชนบทในเมืองมาเทียร์

นับถึงสิ้นปี 2023 องค์กรนี้ได้สร้างบ้านแล้วเสร็จไปถึง 610 หลังในเกือบ 35 หมู่บ้าน นอกจากนี้ องค์กรซัดกา ปากีสถาน ยังจัดให้มีห้องน้ำที่ใช้ร่วมกันระหว่างสามครัวเรือนและเตาหุงต้มประหยัดพลังงานในแบบของลารี

แม้โครงการนี้จะได้รับทุนสนับสนุนจากการบริจาค แต่ชาวบ้านผู้พักอาศัยก็มีส่วนร่วมในขั้นตอนการสร้างด้วย เวิร์กช็อปจากหมู่บ้านให้คนงานผสมเป็นปูนฉาบ เธอใช้ปูนนั้นฉาบผนังกำแพงที่ทำจากวัสดุฟางข้าว “เมื่อวางโครงบ้านเสร็จแล้ว บรรดาเจ้าของบ้านจะช่วยฉาบผนังภายนอกและภายใน” ดร.อัมรานี ผู้เป็นอาสาสมัคร อธิบาย

การฝึกอบรมในท้องถิ่น

การฝึกทักษะมีบทบาทสำคัญในโครงการดังกล่าว องค์กรซัดกา ปากีสถาน ใช้วิธีการตามรูปแบบของลารี ในการปลูกฝังองค์ความรู้ผ่านโครงการริเริ่มฝึกอบรมในท้องถิ่น นายจามาน ราย นักเรียนอายุ 18 ปี เป็น 1 ในจำนวนชาย 6 คนที่ไปเข้ารับการฝึกภาคปฏิบัติเป็นเวลา 5 วัน ที่ศูนย์ฝึกอบรมของมูลนิธิอนุรักษมรดกของปากีสถาน ซึ่งลารีตั้งขึ้นที่เมืองมาคลี หลังจากกลับมา พวกเขาได้ตั้งศูนย์ฝึกของตนเองขึ้นที่หมู่บ้านโพริยูนิ “เริ่มเกิดผลเป็นโดมิโนแล้ว” นายรายกล่าว “พวกเราได้ฝึกอบรมผู้ชายไปเกือบ 60 คนแล้ว และหลายคนก็ได้จัดตั้งวิถีทางในการปฏิบัติของตนเองขึ้นมา”

นายราย ซึ่งตอนนี้ได้กลายเป็นเทรนเนอร์ระดับปริญญารัยไปแล้ว สามารถหาเลี้ยงชีพได้ดีด้วยเงินเดือนละ 30,000 รูปี (105 ดอลลาร์สหรัฐ) บ้านหลังแรกที่เขาสร้างขึ้นหลังจากไปฝึกปฏิบัติคือบ้านของเขาเอง เพื่อทดแทนบ้านหลังที่ถูกพัดหายไปกับอุทกภัย โดยในขณะนี้ รายสร้างบ้านไปเกือบ 60 หลังแล้ว เขาเชื่อมั่นอย่างที่สุดว่าบ้านทุกหลังนี้จะทานทนรับแรงลมกระโชกหนักและฝนพายุ ซึ่งตกกระหน่ำอย่างรุนแรงที่สุดได้ ■

สวนบนดาดฟ้า ในกรุงเวียนนา

ณ เมืองหลวงของออสเตรีย การจัดทำดาดฟ้าสีเขียวบนยอดตึก
เพื่อทำหน้าที่เป็นเกาะแห่งความเย็นสบายในวันที่อากาศร้อนระอุ
 อีกทั้งช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอน ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง
ยาวนานจวบจนปัจจุบัน

เลขที่ 34-38 บนถนนเคเกลลาสเซอในเขต
ที่ 3 ของกรุงเวียนนา เป็นที่ตั้ง
ของสิ่งปลูกสร้างซึ่งแปลกตาทางด้านสถาปัตยกรรม
โดยรวมของเมือง ตัวอาคารซึ่งสร้างในทศวรรษ
1980 โดยฟรีเดริช สุนเดอร์ทซ์เซอร์
ถูกประดับประดาด้วยรูปทรงและสีเส้นที่ไม่เหมือนใคร
และได้กลายมาเป็นแรงบันดาลใจให้แก่เหล่า
สถาปนิกหลากหลายช่วงอายุผู้ใส่ใจในสิ่งแวดล้อม
บ้านประหลาดหลังนี้ซึ่งอยู่ติดกับตึกสูงติดกระดุม
ปลูกไม้ยืนต้นและไม้พุ่มบนดาดฟ้าและตามระเบียง
ไว้มากกว่า 250 ต้นด้วยเหตุนี้จึงกลายมาเป็น
โอเอซิสของความเขียวชอุ่มเย็นสบายไปโดยปริยาย

แม้ว่าบ้านสุนเดอร์ทซ์เซอร์อาจจะเป็นสัญลักษณ์
ของอาคารที่มีสวนบนดาดฟ้าซึ่งขึ้นชื่อมากที่สุดใน
เวียนนาก็จริงอยู่ แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะมีอยู่เพียงแห่งเดียว
จำนวนสวนลอยฟ้าที่เพิ่มขึ้นมานานหลายทศวรรษ
จนถึงทุกวันนี้ การสำรวจในปี 2011 โดยเทศบาล
นครเวียนนาพบว่า มีพื้นที่บนดาดฟ้าที่เหมาะสม
สำหรับการจัดทำเป็นสวนเกือบ 1,070 เฮกตาร์
ซึ่งในเวลานั้น เกือบหนึ่งในสี่ก็มีการจัดปลูกเสร็จ
เรียบร้อยแล้วและโครงการนี้ก็ยังคงเป็นที่นิยม
อย่างต่อเนื่อง เมื่อไม่นานมานี้ ร้านขายเฟอร์นิเจอร์
สัญชาติสวีเดนก็เพิ่งเปิดสวนบนดาดฟ้าให้สาธารณชน
เข้าไปใช้ประโยชน์ได้ที่สาขาทรงใจกลางเมือง
ขณะเดียวกันอีกไม่นานทางสรรพสินค้าสุดหรู
แห่งหนึ่งก็กำลังจะเปิดตัวอาคารหลังใหม่ซึ่งมีสวน
บนดาดฟ้าขนาด 900 ตารางเมตร

สวนผักลอยฟ้า

พื้นที่ลอยฟ้าเหล่านี้มิได้เป็นเพียงกระแสที่ผ่านมา
แล้วก็ผ่านไปหากแต่เป็นสิ่งที่สนองความจำเป็น
อย่างแท้จริง คุณประโยชน์ของพื้นที่สีเขียวนั้น
เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว และมีการบันทึกเอาไว้
ว่าเป็นเสมือนเกาะแห่งความเย็นสบาย
ในฤดูร้อน พร้อมทั้งช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอน
อีกด้วย ทว่าในเมืองหลัก ๆ นั้น ไม่มีที่ว่างมากพอ

สำหรับการสรรค์สร้างสวนหย่อมและสวนสาธารณะ
แห่งใหม่ ๆ ดังนั้นในการซึมซับประชากรที่เพิ่มมาก
ขึ้นโดยต้องหลีกเลี่ยงการเข้าไปใช้พื้นที่ที่ปิดล็อก
ทางการของแต่ละนครจึงถูกบีบให้มีการจัดการ
อย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์คือการมีประชากร
ที่หนาแน่นกว่าเดิมในแต่ละเขต

ดาดฟ้าสีเขียวมิได้เป็นเพียง แค่กระแสที่ผ่านมาแล้วก็ผ่าน ไป หากแต่เป็นสิ่งที่สนอง ความจำเป็นอย่างแท้จริง

ทุกวันนี้อาคารเกือบทั้งหมดสร้างด้วยวัสดุ
ที่ดูดซับและกักเก็บความร้อน เช่น คอนกรีต
ขณะที่ความสูงของตัวอาคารส่งผลให้ไม่สามารถ
ใช้ประโยชน์จากระยะเงาของต้นไม้ใหญ่ ๆ ได้
ความร้อนที่ปล่อยออกมาจากเครื่องปรับอากาศ
การจราจร และอุตสาหกรรม ทั้งหมดทั้งมวลนี้
ทำให้นครเมืองเหล่านี้กลายเป็นเตาหลอม
อย่างแท้จริงยามที่อุณหภูมิขึ้นไปถึงจุดสูงสุด

นี่คือเหตุผลที่ว่าทำไมเมื่อเผชิญกับสภาพการณ์
โลกร้อน การทำให้หลังคาสีเขียวจึงเป็นเรื่องที่ได้รับความนิยม
เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การศึกษาชิ้นหนึ่ง
ที่ดำเนินการโดยกรุงเวียนนาในปี 2018 ชี้ให้เห็นว่า
หากมีการปลูกต้นไม้บนดาดฟ้าทุกอาคาร รวมทั้ง
มีการติดตั้งตู้สะท้อนแสงบนหลังคาที่ลาดชัน
ไปพร้อม ๆ กันจะสามารถลดจำนวนวันที่เกิด
คลื่นความร้อนในใจกลางเมืองได้เกือบ 30%

เป็นเวลานานกว่าหนึ่งทศวรรษแล้วที่สมาคม
ปฏิบัติการกรีนเนอร์ เดาเมน (นิวทัวแม่มือเขียว)
ได้สนับสนุนเรื่องการสร้างสวนในเขตเมือง
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตมาเรียฮิลฟ์ ซึ่งเป็นหนึ่งใน
เขตของเมืองหลวงที่มีประชากรอยู่กันอย่าง
หนาแน่นที่สุด และ ณ เวลานั้นบางส่วนของดาดฟ้า

ก็ได้กลายเป็นสวนผักไปแล้ว ไมค์ เกรเนอร์ ผู้ก่อตั้ง
เชื่อมั่นว่า ในระยะยาวโครงการริเริ่มเหล่านี้
จะสามารถเปลี่ยนแปลงเจตคติของผู้คนได้จริง ๆ
เขาอธิบายว่า “เมื่อผู้พักอาศัยลงมือปลูกผักและ
ผลไม้ของตนเองพวกเขาก็ต้องเผชิญกับปัญหา
ท้าทายรายวันอันเกี่ยวกับการผลิตพืชสวน
และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ”

การที่ดาดฟ้าถูกปกคลุมด้วยพืชพรรณลอยฟ้า
สีเขียวมีคุณสมบัติช่วยดูดซับความร้อนทั้งนี้
เพราะพืชช่วยเอื้อให้อุณหภูมิคงที่ ซึ่งช่วยปกป้อง
หลังคาตึก และยืดอายุการใช้งานในเวลาเดียวกัน
ผลการสำรวจของเทศบาลนครเวียนนาพบว่า
หากดาดฟ้าสีเขียวมีมาตรฐานผ่านเกณฑ์ทางเทคนิค
ในปัจจุบัน ในที่สุดแล้วค่าใช้จ่ายในการติดตั้ง
และบำรุงรักษาจะถูกกว่าดาดฟ้าที่โรยด้วยกรวด

ที่อยู่อาศัยของหมู่แมลง

คุณประโยชน์ที่กล่าวมาจะยิ่งเพิ่มพูนถ้ามีการติดตั้ง
แผงเซลล์แสงอาทิตย์บนดาดฟ้าด้วย ทั้งนี้ อีเรเน ชลูวา
เจ้าหน้าที่ห้องทดลองนวัตกรรมและงานวิจัย
กรีนชัตเทรอาของเวียนนาซึ่งมีคุณวุฒิปริญญาเอก
ด้านการปลูกพืชในดินกล่าวเสริมว่า “มันไม่ใช่
เป็นการเลือกที่จะติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ดี หรือจะทำ
สวนบนดาดฟ้าดี ถ้าทำทั้งคู่ คุณจะช่วยผลิตพลังงาน
คาร์บอนต่ำ แถมยังได้คุณประโยชน์จากอากาศ
ที่เย็นลงจากการปลูกพืชด้วย”

สวนบนดาดฟ้าก่อให้เกิดพลังงาน เป็นเสมือน
แหล่งเก็บกักน้ำช่วยปรับปรุงคุณภาพอากาศ
และลดความดังของเสียง หากมีการบำรุงรักษา
อย่างเหมาะสม สวนลอยฟ้านี้ก็ยังสามารถกลายเป็น
ที่อยู่ของแมลงบางสายพันธุ์ได้อีกด้วย ผู้อยู่อาศัย
ภายในตึกย่อมได้รับประโยชน์เช่นกัน “ดาดฟ้า
ที่ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ช่วยปกป้องสวนจากแดด ลม
และฝนทำให้สวนน่ารื่นรมย์ยิ่งขึ้น และผู้คน
ก็สามารถชื่นชมสวนได้เป็นเวลายาวนานขึ้น
ในระหว่างปี” อีเรเนอราธิบาย

อาคารศูนย์เทอร์ว็ลเซอร์เฮาส์ซึ่งฟรีเดนสไรค์ ศูนย์เทอร์ว็ลเซอร์ เป็นผู้สร้างขึ้นในกรุงเวียนนาในทศวรรษ 1980
นั้นไม่มีย่นต้นและไม่พุ่มบนดาดฟ้า จำนวนไม่น้อยกว่า 250 ต้นเลยทีเดียว

แต่ยังมีอุปสรรคอยู่บ้างสำหรับการส่งเสริมการจัดสวนลอยฟ้าในวงกว้างแม้ว่าปัจเจกชนทั่วไปสามารถจะทำอะไรกับดาดฟ้าที่เป็นบ้านของตนก็ได้ แต่สถานการณ์ย่อมมีความซับซ้อนขึ้นมามากหากว่าเป็นการใช้พื้นที่ดาดฟ้าของบุคคลที่ 3 สมาคมของไมค์ เกรเนอร์ ได้จัดทำสวนบนดาดฟ้าของที่จอดรถซึ่งเทศบาลกรุงเวียนนาเป็นเจ้าของ

“ในกรณีนี้เทศบาลฯ ชื่นชอบโครงการริเริ่มดังกล่าว แต่พวกเขาก็เห็นอกเห็นใจและระมัดระวังเป็นอย่างมากเกี่ยวกับโครงการทำนองนี้ ซึ่งนอกจากจะซับซ้อนทางเทคนิคแล้วยังไม่ค่อยทำผลกำไรให้มากนัก” ไมค์ชี้แจง อีเรนช่วยยืนยันว่า “ผู้พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ส่วนใหญ่อยากจะทำกับชั้นบนสุดของตึกเพื่อทำที่พักอาศัยมากกว่า เพราะทำกำไรได้มาก”

แม้จะมีอุปสรรคดังกล่าว แต่สวนลอยฟ้าก็กำลังเพิ่มจำนวนขึ้นทั่วโลก เว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น Greenroofs ซึ่งจัดทำรายชื่อโครงการใหม่ ๆ คือประจักษ์พยานในเรื่องนี้ อีเรนยังคงมองโลกในแง่ดีเรื่องการพัฒนาสวนลอยฟ้า “จำนวนโครงการกำลังเพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้ง่ายต่อการแบ่งปันประสบการณ์ และการกระตุ้นให้คนอื่น ๆ ตัดสินใจทำสวนลอยฟ้า” ■

เซนาเม คอฟฟี อักบอจิบู:

“เมืองแอฟริกันในทุกวันนี้”

คือผลผลิตของการฟื้นฟูธรรมชาติ”

เซนาเม คอฟฟี อักบอจิบู เป็นสถาปนิกและนักมานุษยวิทยาชาวโตโก เขาสร้างแพลตฟอร์มชื่อ L'Africaine d'architecture สำหรับเปิดให้ทุกคนได้ใช้ค้นคว้าทดลอง เพื่อช่วยให้ผู้อยู่อาศัยได้ขบคิดและสร้างเมืองที่ยั่งยืนทรงภูมิปัญญาตามความฝันของเขา ด้วยการโครงการต่าง ๆ ที่ทำ เขาส่งเสริมให้สร้างสรรคเมืองซึ่งได้แรงบันดาลใจจากที่อยู่อาศัยแบบดั้งเดิมของแอฟริกาซึ่งเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดีและใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น

อะไรคือลักษณะเฉพาะของผังเมืองแอฟริกันในปัจจุบัน?

เมืองในแอฟริกาไม่ใช่ส่วนต่อขยายของหมู่บ้าน แต่เป็นผลผลิตของการฟื้นฟูธรรมชาติ เมืองต่าง ๆ ถูกสร้างขึ้นตามต้นแบบของโลกตะวันตก ใช้คอนกรีต โลหะ และกระจก ตลอดเวลายาวนานบรรดาคนงานต่างเข้าไปทำมาหากินที่นั่น จนตกเย็นพวกเขาจึงกลับบ้านมาหาครอบครัว มายังพื้นที่อยู่อาศัยร่วมกัน และระบบนิเวศแบบป่าดงซึ่งหมู่บ้านผสมรวมอยู่

หลายปีต่อมา เมืองในแอฟริกามีประชากรเพิ่มขึ้น 3 เท่า ถ้าหากคิดจะให้เมืองเป็นสถานที่อยู่อาศัยได้สงบสุขมากขึ้นก็จำเป็นต้องย้อนกลับไปค้นหาความเชื่อมโยงกับธรรมชาติ อาศัยแรงบันดาลใจจากวิธีการโบราณ วิธีก่อสร้างแบบดั้งเดิมซึ่งต้องทำอย่างประสานกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เพื่อปลูกฝังให้เกิดการเชื่อมโยงกับธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

แต่ไม่ใช่เรื่องที่จะไปลอกเลียนแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นหรือจำลองต้นแบบหมู่บ้านมาใช้ทางแก้ปัญหา ไม่ใช่การผลิตซ้ำของเก่า หากแต่เป็นการระดมทรัพยากรท้องถิ่น พร้อมกับดึงเอาพัฒนาการด้านเทคโนโลยีล่าสุดมาใช้ประกอบด้วย

เป็นไปได้หรือไม่ที่จะเชื่อมประสานวิธีดั้งเดิมเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ?

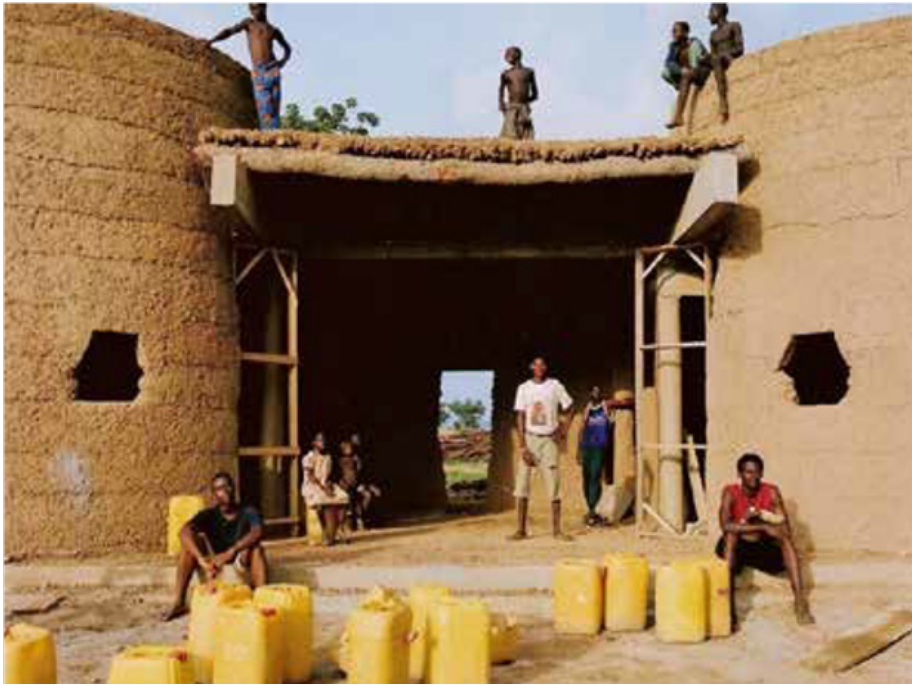
ก็เป็นไปได้นะ ถ้าหากว่าคุณทำงานกับมืออาชีพชาวแอฟริกันที่อาศัยอยู่ในแอฟริกา เดียวนี้เรามักรับเอาแรงบันดาลใจมาจาก “เมืองอัจฉริยะ” ซึ่งอาศัยเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นในย่านซิลิคอนแวลลีย์ของรัฐแคลิฟอร์เนีย แต่พวกวิศวกรซึ่งทำงานที่นั่นไม่ได้คุ้นเคยกับสภาพความเป็นจริงของเรา

เพราะอย่างนั้นผมจึงเสนอให้สร้างแหล่งทดลองนวัตกรรมเอาไว้ในหมู่บ้านแอฟริกัน ตามต้นแบบที่ผมเรียกว่า “สังเวียนการริเริ่ม” คือสถานที่ซึ่งเปิดกว้างเต็มที่ให้เยาวชนได้ฝึกฝนการใช้เครื่องมือดิจิทัลและทำงานร่วมกัน ต้นแบบที่เสนอนี้จะหนุนให้คนหนุ่มสาวในสิ่งแวดล้อมเดียวกันเข้าใจปัญหา ร่วมสมัย และสร้างเมืองแอฟริกันที่ปรับให้เข้ากับผู้คนและสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้น

© Yves Regaldi

▶ บ้านและยังอาจดินสำหรับเก็บธัญพืชในหมู่บ้านวาเรนโก ทางตอนเหนือของโตโก ดินแดนคู่ทมิฬมาгуของชาวบาร์มมาริบา ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกของยูเนสโกเมื่อปี 2004

ทำไมคุณจึงรู้สึกว่าเป็นต้องเรียน
ด้านมนุษยวิทยาเพิ่มเติมจากที่เรียน
สถาปัตย์?

สถาปัตยกรรมคือการฉายภาพสังคมตามที่เรา
จินตนาการไว้ออกมาให้เห็น ตามจินตนาการ
โดยรวมแล้ว การปลูกสร้างแบบแอฟริกันต้องใช้
แค่ดินกับฟางเพียงเล็กน้อย แต่นี้เป็นภาพซึ่งเน้น
เพียงลักษณะภายนอกเท่านั้น การจะเข้าใจว่าชีวิต
ถูกจัดระเบียบอย่างไรภายในบ้านสักหลัง เราจำเป็นต้อง
เข้าใจโครงสร้างของระเบียบสังคมด้วย
นักมนุษยวิทยาจึงควรมีบทบาทสำคัญมากขึ้น
ในการศึกษาด้านสถาปัตย์ หากเป็นเช่นนั้นย่อมจะช่วย
ให้คำนึงถึงความเป็นจริงและหลีกเลี่ยงความพลั้งเผลอ
ผิดพลาดหลายประการได้ ■

เซนาเม คอฟฟี อักบอจินู (คนขวาด้านหน้า) ที่หน้างานก่อสร้างโรงเรียนทัมมารีในปี 2006
โรงเรียนแห่งนี้สร้างโดยใช้เทคนิคการก่อสร้างด้วยดินดิบแบบท้องถิ่น

คุณนิยามสถาปัตยกรรมที่ยั่งยืนไว้อย่างไร?

ผมพบว่าแนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากการมอง
แบบตะวันตกสมัยใหม่มากเกินไป หลายคนเข้าใจ
สับสนว่าความยั่งยืนคือความคงทนถาวร ความยั่งยืน
ไม่ใช่เพียงเรื่องของการใช้วัสดุที่ทนทานต่อ
กาลเวลาโดยไม่ผุพัง แต่เป็นเรื่องของการสร้างงาน
สถาปัตยกรรมซึ่งซ่อมใหม่ได้ไม่รู้จบ

วัสดุปลูกสร้างแบบดั้งเดิมของแอฟริกา เช่น ดินอัด
แสดงให้เห็นขีดจำกัดที่เมื่อมองเฉพาะจากมุมมอง
เรื่องความทนทานใช้งานไต่ยาวนาน แต่บ้านหรือ
สุเหร่าดินไม่ได้เจตนาสร้างให้คงทนถาวรตลอดไป
ทุก ๆ ปี ผู้อยู่อาศัยใช้งานจะรวมตัวกันฉาบซ่อมแซม
ใหม่ อันเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงชาวบ้านเข้าหากัน
ด้วย เป็นเวลาที่จะสนุกสนานรื่นเริงเฉลิมฉลอง
ครั้งใหญ่ และเป็นตัวเชื่อมทางสังคมซึ่งยึดโยง
หมู่บ้านไว้ด้วยกัน

●●
ความยั่งยืนเป็นเรื่องของ
การสร้างงานสถาปัตยกรรม
ซึ่งซ่อมใหม่ได้ไม่รู้จบ

การแสดงแบบงานสถาปัตยกรรมของ Maison Gbébé ศูนย์มรดกวัฒนธรรมวิถีชีวิตนานาชาติในเมืองอาากูกันทางตอนใต้ของโตโก
บริหารโครงการโดยเซนาเม คอฟฟี อักบอจินู

การดัดแปลงอาคาร ที่มีอยู่ : เพิ่มมูลค่า

แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

การนำอาคารเก่าไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่นนับเป็นความยั่งยืนยิ่งกว่า
การรื้อถอนทำลายเสมอ การใช้แนวทางสถาปัตยกรรมผสานกับ
การออกแบบจะช่วยฟื้นฟูสภาพสิ่งปลูกสร้างให้กลับมาใช้งานได้ใหม่
ในวิถีที่เคารพโครงสร้างเดิมของมัน พร้อมกับปรับปรุงให้ประหยัพลังงาน
กว่าเดิมและสนองความต้องการของผู้ใช้อาคารนั้น ๆ

ผู้เขียน
นาตาลี มอสซัน

ผู้บริหารสถาบันสถาปัตยกรรมและเทคโนโลยี ภายใต้สำนักศิลปกรรม
ประเภทสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมแห่งราชบัณฑิตยสถานเดนมาร์ก
เธอเคยดำรงตำแหน่งประธานงานประชุม UIA World Congress of
Architecture 2023 เป็นผู้เขียนและตรวจแก้ไขบทความและหนังสือต่าง ๆ
รวมทั้งหนังสือ An Architecture Guide to the UN 17 Sustainable
Development Goals

ผู้เขียน
เอนเรียด ไอศตุร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสถาบันสถาปัตยกรรมและเทคโนโลยี ภายใต้สำนัก
ศิลปกรรมประเภทสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมแห่งราชบัณฑิตยสถานเดนมาร์ก
ศึกษาเชี่ยวชาญด้านการบูรณะและอนุรักษ์สถาปัตยกรรม สำเร็จปริญญาเอก
จาก Center for Industrialized Architecture

บริเวณชานเมืองอาร์ฮุสซึ่งเป็นเมืองท่าบนชายฝั่งตะวันออก
ของคาบสมุทรเดนมาร์ก เป็นที่ตั้งอาคารที่พักอาศัยสำหรับครอบครัว
เดี่ยวหลังเล็ก ๆ มาตั้งแต่ทศวรรษ 1960 ลักษณะการออกแบบอาคาร
เป็นไปตามขนบการใช้งานเดิม ๆ ของท้องถิ่น เห็นได้จากผนังอิฐสีเหลือง
ติดกระจกมาก และหลังคาหน้าจั่วมีชายคา อาคารนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ
ที่อยู่อาศัยแบบกึ่งสำเร็จรูปขนาดใหญ่ซึ่งสร้างขึ้นเป็นครั้งแรกในเดนมาร์ก
สำหรับชนชั้นกลางที่เพิ่มจำนวนขึ้น รองรับคนรุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2
ซึ่งพากันสร้างบ้านของตัวเองในย่านชานเมือง
สิ่งปลูกสร้างเหล่านี้ถือเป็นของธรรมดา
จึงไม่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่พึงได้รับ
การคุ้มครอง

เมื่ออาคารที่พักอาศัยเหล่านี้ต้อนรับ
เจ้าของรุ่นใหม่ หลายหลังก็ถูกแก้ไข
ปรับปรุงมากมายจนทำลายลักษณะ
ดั้งเดิมไป ในกรณีอาคารนี้ บรรดาเจ้าของ
รายใหม่ ๆ ต้องการจะประหยัดพลังงาน
ทาง CJ Arkitekter บริษัทสัญชาติ
เดนมาร์กได้เสนอให้รื้อพื้นที่ 18 ตาราง
เมตรส่วนที่ต่อขยายในช่วงหลังออก
โดยกลับมาใช้ผนังเดิมและผนัง
ด้านหน้าของเดิม นี่เป็นแนวปฏิบัติ
ที่ตรงกันข้ามกับแนวโน้มทั่วไป

ตามแนวทาง
สถาปัตยกรรม
อัตลักษณ์ของสถานที่
ก็สำคัญเท่า ๆ กับ
วัสดุและวิธีการ
ก่อสร้าง

ซึ่งนิยมเพิ่มพื้นที่ใช้สอยของบ้านพักอาศัย จากนั้นทางบริษัทได้ถอนข้อกังขา
ตัวอาคาร เปลี่ยนหน้าต่างเดิมให้เป็นแบบประหยัดพลังงาน และเก็บรักษา
รายละเอียดดั้งเดิมหรือเปลี่ยนจุดประสงค์การใช้งานในส่วนที่ทำได้ การฟื้นฟู
บูรณะสิ่งปลูกสร้างเดิมโดยลดพื้นที่ไม่ใช้ขยายเพิ่มเติมนี้ส่งผลให้ได้บ้านที่เหมาะสม
กับการอยู่อาศัยซึ่งสภาพอากาศภายในดีขึ้นและลดการใช้พลังงานลง

ตัวอย่างนี้แสดงถึงการใช้หลักวิชาสถาปัตยกรรมในการบูรณะปรับปรุง กรรมวิธี
ดังกล่าวเริ่มจากการออกแบบตัวโครงสร้างของอาคารโดยพิจารณาถึงวัสดุ
และมิติซึ่งไม่ใช่วัตถุของอาคารนั้นด้วย นี่เป็นการมองสถาปัตยกรรมและ
ความเป็นมาของตัวอาคารว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความหมายต่อสังคม
ต่อความทรงจำร่วมกัน และต่อชีวิตประจำวัน ดังนั้นการวิเคราะห์และ
ทำความเข้าใจเจตนาในครั้งอดีตของสิ่งปลูกสร้างแต่ละแห่งย่อมเอื้ออำนวย
ให้สถาปนิกปรับเปลี่ยนให้มันสอดคล้องตามหลักการดั้งเดิมของการก่อสร้าง
และความหมายอันหลากหลายขึ้นทางวัฒนธรรมได้

เสียงเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลง

เมื่อเดือนกรกฎาคม 2023 ในกรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก การประชุมใหญ่
สถาปนิกโลก UIA (UIA World Congress of Architects) สรุปลปิดท้ายด้วย
การนำเสนอ “การถอดบทเรียนจากโคเปนเฮเกน” (Copenhagen Lessons)
ซึ่งประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 10 ประการอันพึงใช้กับสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์
สร้าง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ข้อขององค์การ
สหประชาชาติ ในบรรดาหลักปฏิบัติดังกล่าวนั้น บทเรียนข้อสามระบุไว้ว่า
“สิ่งก่อสร้างซึ่งมีอยู่เดิมต้องได้รับการใช้ซ้ำก่อนเสมอ” หลักการข้อนี้สอดคล้อง

กับรายงานของคณะกรรมการระหว่าง
รัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ
(Intergovernmental Panel on Climate
Change: IPCC) ที่กล่าวไว้ว่าการดัดแปลง
อาคารที่มีอยู่เดิมในโลกตะวันตกจะช่วย
บรรเทาวิกฤติด้านภูมิอากาศได้

การปรับปรุงเพื่อใช้งานใหม่ การแก้ไข
ปรับปรุง การฟื้นฟูสภาพ รวมถึงการสร้างใหม่
เหล่านี้ล้วนเป็นทางเลือกที่เปิดกว้าง
แทนการทุบทำลายสิ่งปลูกสร้างเดิมซึ่งไม่
ตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน หลังผ่านมา
หลายทศวรรษซึ่งเห็นเด่นชัดว่าการทำลายทิ้ง

การปรับเปลี่ยนอาคารสามหลังในกลุ่มอาคารที่อยู่อาศัย Grand Parc ในเมืองบอร์โดซ์ (ฝรั่งเศส) โดยบริษัท Lacaton & Vassal, Druot, Hutin เมื่อปี 2017
ตึกอพาร์ทเมนต์กลุ่มนี้ซึ่งสร้างขึ้นตั้งแต่ทศวรรษ 1960 คู่มือระดับขึ้นด้วยการต่อเติมสวนฤดูหนาว

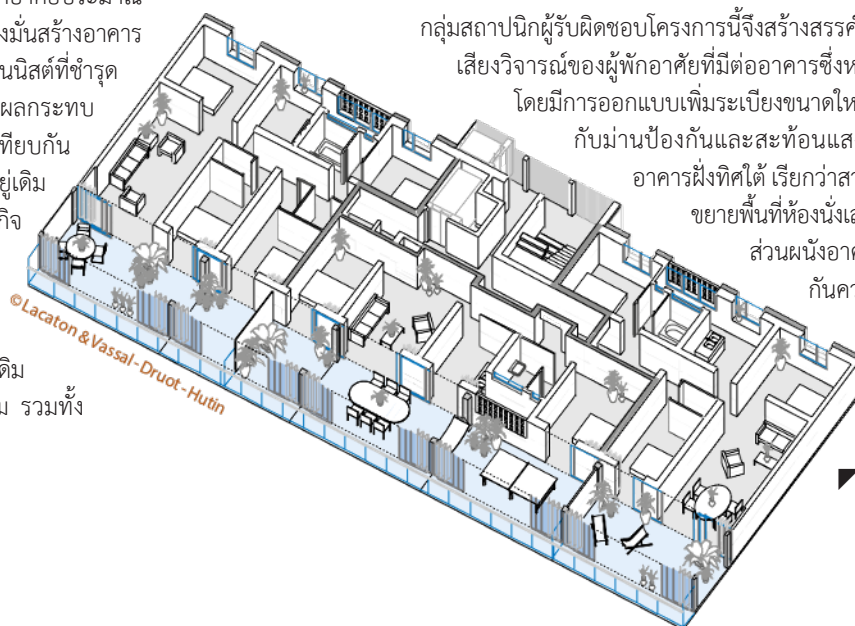
และก่อสร้างใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว การปรากฏเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่มีพลังเปลี่ยนแปลงบวกกับการที่ทั่วโลกตระหนักถึงภาวะเร่งด่วนด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้มีเหตุผลหลายประการสนับสนุนการเสนอหลักปฏิบัติให้เก็บรักษาของเดิมเอาไว้

วิธีการที่สิ้นเปลือง

ช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีการทำลายที่พักอาศัยประมาณ 150,000 หน่วยในฝรั่งเศสทั้งไปโดยมุ่งมั่นสร้างอาคารร่วมสมัยขึ้นใช้แทนโครงการยุคโมเดิร์นนิสต์ที่ชำรุดทรุดโทรม วิธีการนี้สิ้นเปลืองและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่ง หากเปรียบเทียบกันแล้ว การปรับปรุงสิ่งปลูกสร้างซึ่งมีอยู่เดิมจะเป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจมากมาย กรณีโครงการ Grand Parc จากเมืองบอร์โดซ์ของฝรั่งเศส แสดงให้เห็นว่าการดัดแปลงใช้ใหม่นั้นได้ผลจริง โดยวิเคราะห์โครงสร้างเดิมที่มีอยู่ ปัญหาของมัน เจตนาแรกเริ่ม รวมทั้งผู้คนที่ครอบครองใช้งาน

Grand Parc เป็นกลุ่มอาคารที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่ ลักษณะสถาปัตยกรรมเป็นแบบศตวรรษที่ 20 คือแห่งอาคารคอนกรีตตั้งตรงขนานตามหิมาจจนกลายเป็นสัญลักษณ์ของปัญหาทางสังคม เริ่มแรกกลุ่มอาคารอพาร์ทเมนต์แบบโมเดิร์นนิสต์ดังกล่าวสร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนที่อยู่อาศัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่มาเสียดายที่เทคนิคการก่อสร้างสมัยนั้นส่งผลด้านลบตามมาหลายประการต่อสภาพอากาศภายในที่อยู่และการใช้งานอาคาร ส่งผลให้เกิดแรงกดดันและตราประทับทางสังคมต่อหลายย่านพักอาศัยดังกล่าว

กลุ่มสถาปนิกผู้รับผิดชอบโครงการนี้จึงสร้างสรรวิธีการซึ่งยึดหลักเคารพเสียงวิจารณ์ของผู้พักอาศัยที่มีต่ออาคารซึ่งหาไม่แล้วคงถูกละเลยไปโดยมีการออกแบบเพิ่มระเบียบขนาดใหญ่อ้อมล้อมประตูปานเลื่อนกับม่านป้องกันและสะท้อนแสงให้กับด้านหน้าของตัวอาคารฝั่งทิศใต้ เรียกว่าสวนฤดูหนาว จึงเท่ากับว่าขยายพื้นที่ห้องนั่งเล่นของแฟลตแต่ละหน่วย ส่วนผนังอาคารฝั่งทิศเหนือติดฉนวนกันความร้อนให้กับโครงสร้างเดิมส่งผลให้ประหยัดพลังงานมากกว่าเก่า

ผังพื้นที่ของโครงการปรับเปลี่ยนอาคาร Grand Parc ในเมืองบอร์โดซ์ (ฝรั่งเศส)

โครงการ Grand Parc แสดงให้เห็นว่าเราสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างเดิมที่ถูกมองข้ามให้กลายเป็นที่พักอาศัยสะดวกสบายและประหยัดพลังงานได้อย่างไร การปรับเปลี่ยนนี้เสียค่าใช้จ่ายน้อยลงสามเท่าเมื่อเทียบกับการรื้อของเดิมทิ้งแล้วสร้างอาคารใหม่

ในกรณีนี้ การดัดแปลงใช้ใหม่กระทำบนพื้นฐานการวิเคราะห์โครงสร้างที่มีอยู่ ปัญหาการใช้งาน และเจตนาแรกเริ่ม รวมถึงชุมชนที่อยู่อาศัยในอาคาร แล้วนำวิธีประหยัดพลังงานและเทคโนโลยีทันสมัยไปแก้ปัญหา วิธีการนี้ประกอบด้วยการคำนึงถึงความแข็งแรงของตัวโครงสร้างพร้อม ๆ กับปรับปรุงสมรรถนะการใช้งาน

ฟื้นฟูร่องรอยประวัติศาสตร์

อีกตัวอย่างหนึ่งมาจากกรุงเบอร์ลินเมืองหลวงของเยอรมนี ซึ่งมีการสร้างวิหาร Kapelle der Versöhnung ขึ้นเมื่อปี 2000 โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มอาคารอนุสรณ์สถานขนาดใหญ่ วิหารน้อยแห่งนี้บอกเล่าประวัติศาสตร์ของโบสถ์สมัยศตวรรษที่ 19 ซึ่งเคยตั้งอยู่บนพื้นที่รอยต่อระหว่างฝั่งตะวันออกกับตะวันตกเมื่อครั้งก่อสร้างกำแพงเบอร์ลินขึ้น โบสถ์ดังกล่าวดำรงอยู่โดยไม่ได้ใช้งานจนกระทั่งถูกรื้อทำลายไปในปี 1985 คงเหลือแต่เพียงเศษซากเมื่อกำแพงเบอร์ลินถูกทำลายลง

ฝ่ายผู้ปฏิบัติงานของทางกรุงเบอร์ลินต้องการฟื้นฟูสร้างเมืองที่สามัคคีปรองดองจึงอยากกำจัดหลักฐานอันบ่งบอกถึงการแบ่งแยกเบอร์ลินทิ้งไปให้ได้มากที่สุด แต่ฝ่ายศาสนาดัดสินใจนำเศษซากเดิมกลับมาใช้ใหม่ มีการสร้างวิหารหลังน้อยขึ้นใหม่บนที่เดิมด้วยดินอัด โดยใช้เศษอิฐแดงจากโบสถ์หลังเก่าผสมรวมไปกับการก่อสร้างด้วยดิน วิธีนี้ทำให้ฝ่ายศาสนาสามารถใช้มิติสถาปัตยกรรมของอาคารหลังใหม่นำร่องรอยทางประวัติศาสตร์และบอกเล่าเรื่องราวอันสลับซับซ้อนซึ่งเป็นบาดแผลของสังคม

สิ่งที่กรณีตัวอย่างการดัดแปลงใช้ใหม่เหล่านี้ทำเหมือนกันก็คือการประเมินเบื้องต้นตามแนวทางสถาปัตยกรรมของตัวอาคาร โดยเชื่อมโยงการออกแบบวัสดุ วิธีการก่อสร้าง และตรรกะเชิงโครงสร้าง เข้ากับความหมายของตัวสถานที่ จุดประสงค์ และอัตลักษณ์ วิธีนี้ไม่เพียงยืนยันยิ่งกว่า หากยังเอื้ออำนวยให้สถาปนิกสามารถยกระดับคุณค่าทั้งส่วนที่จับต้องได้และไม่ได้ของตัวอาคาร สิ่งปลูกสร้างตลอดจนชุมชนซึ่งมันตั้งอยู่ด้วย

สิ่งปลูกสร้างแต่ละแห่งจึงปรับเปลี่ยนใหม่ให้สอดคล้องกับหลักการก่อสร้างแรกเริ่มและชั้นความหมายอันหลากหลายทางวัฒนธรรมของมันได้ แนวทางนี้มีพลังแสดงให้เห็นถึงคุณค่าที่สิ่งปลูกสร้างนั้น ๆ มอบต่อสังคม ต่อความทรงจำร่วม และต่อชีวิตประจำวัน

© Philippe Ruault

พื้นที่ระเบียงและสวนฤดูหนาวซึ่งต่อเติมเพิ่มทำให้แต่ละอพาร์ทเมนต์ได้รับแสงสว่างมากขึ้น มีพื้นที่ใช้สอยเพิ่ม และเห็นทิวทัศน์มุมกว้างของเมืองเบอร์ลิน (ฝรั่งเศส)

นยาชา ฮาร์เปอร์-มิ ซอน : สตรีผู้เปี่ยมไป ด้วยความสร้างสรรค์

นยาชา ฮาร์เปอร์-มิซอน สถาปนิกซึ่งประจำอยู่ที่เนเธอร์แลนด์ กล่าวไว้ว่า การจะมีความยั่งยืนได้ นครแห่งวันพรุ่งนี้จำเป็นต้องเข้าถึงได้ง่ายขึ้นและดูแลผู้อยู่อาศัยทุกกลุ่มให้มากกว่าเดิม นยาชากำลังพยายามเผยแพร่สารนี้ให้แพร่หลายในอุตสาหกรรมก่อสร้าง และในกลุ่มสถาปนิกหนุ่มสาว สื่อโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญสำหรับกลยุทธ์ของเธอ

ในบางครั้ง การสร้างสรรค์ระเบียบโลกใหม่ก็จำต้องขุดรากถอนโคนระเบียบโลกเก่าทิ้งไปด้วย ในกรณีของนยาชา ฮาร์เปอร์-มิซอน สถาปนิกซึ่งประจำอยู่ในประเทศเนเธอร์แลนด์ การละทิ้งโลกใบเก่าส่งผลให้เธอต้องเลิกอยู่กับชายหนุ่มคนหนึ่ง

เขาและเธอแทบจะไม่มีอะไรที่คล้ายคลึงกันเลย ตรงกันบนสุดซึ่งออกแบบมาสำหรับผู้ชายสูงราว 180 ซม. เธอแทบจะหยิบขวดโหลไม่ถึง เขาเดินทางไปกลับจากบ้านไปทำงานในรูปแบบเดียวกันทุกวัน ขณะที่ทำงานและเวลาทำงานของเธอแปรเปลี่ยนไปในแต่ละวัน เขาเดินทางในเมืองด้วยการขับรถยนต์ ทว่าเธอเลือกการขี่จักรยานหรือไม่ก็ใช้บริการขนส่งมวลชน สรุปได้ว่า ความต้องการและการใช้ประโยชน์จากเมืองของเขาและเธอแตกต่างกันอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ตัวเมืองเอง รวมทั้งที่อยู่อาศัยและพื้นที่ว่างของเมืองล้วนถูกออกแบบมาสำหรับเขา “เขาซึ่งเป็น ‘มนุษย์ที่ใช้เป็นเกณฑ์อ้างอิง’ ฉันได้ออกแบบชิ้นงานสำหรับเขามากมายหลายครั้ง เพราะนั่นเป็นสิ่งที่เราเรียนรู้จากคณะกรรมการ เขาถูกใช้เป็นมาตรฐาน เป็นต้นแบบของบุคคลทั่วไปที่เราจะออกแบบสิ่งต่าง ๆ ให้ อาทิ บ้านของเรา เมืองของเรา ขนาดถนนหนทางของเรา เก้าอี้ที่เรานั่ง หรือแม้แต่แก้วมิก (แก้วกาแฟขนาดใหญ่) ของเรา” นยาชากล่าวต่อ “การออกแบบเพื่อผู้ชายแบบนี้แบบเดียวเป็นการสร้างโลกที่มีความเฉพาะตัวอย่างยิ่งขึ้นมาโดยกีดกันผู้คนกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่คล้ายคลึงกับชายคนนี้ออกไป ได้แก่ สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

แต่ถึงกระนั้น นยาชาก็ใช้เวลาค่อนข้างนานกว่าจะตื่นรู้ และตระหนักถึงการเข้ากันไม่ได้ระหว่างเขาและเธอ นยาชายอมรับว่า “โลกของการออกแบบเช่นนี้แพร่หลายไปทุกแห่งหน และแม้แต่ตัวฉันเองก็ยังมีติดบอดไปกับมันด้วย!” การตระหนักไว้ในเรื่องนี้เปลี่ยนแปลงแนวคิดทางสถาปัตยกรรมของเธออย่างลึกซึ้ง

© UNESCO / Anuina Savolainen

นยาชา ฮาร์เปอร์-มิซอนในอัมสเตอร์ดัม (เนเธอร์แลนด์) เมื่อปี 2023

สถาปนิกนักเคลื่อนไหว

นยาชา ฮาร์เปอร์-มิชอนรู้ตั้งแต่เด็กแล้วว่าโตขึ้นเธออยากจะเป็นสถาปนิก เธอเกิดเมื่อปี 1993 ในกรุงปารีส ฝรั่งเศส ครอบครัวมีเชื้อสายของชาวตรินิแดด ในเวลาต่อมา เธอได้เข้าศึกษาด้านสถาปัตยกรรมทั้งที่ปารีสและอัมสเตอร์ดัม

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเรียนไปจนถึงช่วงเริ่มทำงาน เธอรู้สึกถึงความไม่เชื่อมโยงที่เพิ่มมากขึ้นระหว่างสิ่งที่เธอกำลังเรียนรู้ กับสิ่งที่เธอคิดว่าสถาปัตยกรรมควรจะเป็น “ฉันเดาว่ามันคงจะเป็นการผสมปนเปกันระหว่างภูมิหลังทางพหุวัฒนธรรมของฉัน กับแนวคิดการแสวงหาเป้าหมายแห่งสหัสวรรษของตัวเอง” นยาชาใคร่ครวญ “ฉันเริ่มรู้สึกว่าสถาปัตยกรรมสามารถจะทำอะไรได้อีกมากมายกว่านี้ เพื่อสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัย ทำงาน และใช้ชีวิตให้ครอบคลุมบุคคลทุกกลุ่มอย่างยั่งยืนโดยไม่ปล่อยก๊าซเรือนกระจก” พูดย่าง ๆ ก็คือ สภาพแวดล้อมที่เป็นของคนทุกคน

ปณิธานของนยาชา ยังคงเดิมไม่แปรเปลี่ยน แต่แทนที่จะไปสร้างบ้านเรือน ตอนนั้นเธอกลับดำรงอาชีพไปในอีกทิศทางหนึ่ง เธอได้กลายมาเป็นสถาปนิกนักเคลื่อนไหว เธอบัญญัติคำว่า “archivist” ขึ้นมาใช้เองโดยให้นิยามว่า เป็นกลุ่มสถาปนิกและผู้มีอาชีพออกแบบที่มุ่งมั่นผลักดันให้เกิดการปฏิรูปสภาพแวดล้อมและสังคมเพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ในสถานะผู้จัดการด้านพัฒนากลยุทธ์ของยูเอ็นสตูดิโอ ซึ่งเป็นองค์กรซึ่งทำงานการออกแบบสถาปัตยกรรมในอัมสเตอร์ดัม นยาชาทำหน้าที่ประสานงานกับบุคลากรในอุตสาหกรรมก่อสร้างและแวดวงอสังหาริมทรัพย์ เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าด้านสังคมและสภาพแวดล้อมในโลกของการก่อสร้าง ในเวลาเดียวกัน เธอก็สอนหนังสือในมหาวิทยาลัย 2 แห่งของเนเธอร์แลนด์

นอกจากนี้ นยาชายังเป็นอินฟลูเอนเซอร์และเป็นวิทยากรนักพูดซึ่งเป็นที่ต้องการอย่างมาก พันธกิจของเธอครอบคลุมการประชุมของขบวนการสร้างสรรค์เมืองโดยสตรีท้องถิ่น (local WomenMakeTheCity movement) ไปจนถึงกิจกรรมในระดับโลก อาทิ การประชุมคองเกรสโลกของสถาปนิก ที่กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก เมื่อเดือนกรกฎาคม 2023

สาระสำคัญของงานนี้ คือ “อนาคตอันยั่งยืน : โดยไม่ทิ้งผู้ใดไว้เบื้องหลัง” ซึ่งเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงเจตคติภายในอุตสาหกรรมก่อสร้างสู่สถาปัตยกรรมที่เอื้อรับผู้คนทุกกลุ่มมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ในมุมมองของนยาชา วิกฤติด้านสภาพอากาศกับความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก

●●
**บ้านเรือนและเมือง
ถูกออกแบบมาเพื่อมนุษย์
ที่ใช้เป็นเกณฑ์อ้างอิง
โดยยึดกับผู้คนทุกคน
ที่ไม่คล้ายคลึงกับ
คนคนนี้ออกไป**

“เวลาพูดถึงเรื่องความยั่งยืน เรามักจะคิดถึงมิติสภาพแวดล้อมก่อนเพื่อนเพราะเรื่องประสิทธิภาพการใช้พลังงาน หรือเรื่องการปล่อยก๊าซคาร์บอน มีมาตรการวัดเป็นรูปธรรมซึ่งง่ายต่อความเข้าใจ และจัดการ ส่วนมิติทางสังคมเป็นเรื่องยากเย็นกว่ามากในการวัดเชิงปริมาณ ทว่าหากคุณละเลยมิติทางสังคม คุณก็จะไม่สามารถแก้ไขวิกฤติสภาพอากาศอย่างจริงจังได้เลย”

โอเอซิสแห่งความเขียวขลุ่ย

บางครั้ง ความเปลี่ยนแปลงสามารถเกิดขึ้นได้ โดยผ่านการกระทำที่เป็นรูปธรรมจริง ๆ ตัวอย่าง เช่น การจัดวางม้านั่งตามพื้นที่สาธารณะช่วยกระตุ้นให้ผู้สูงวัย และผู้มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย ออกมานอกบ้านแทนการใช้ชีวิตอยู่แต่ในบ้าน ทั้งนี้ เพราะพวกเขาสามารถนั่งพักเหนื่อยบนม้านั่งเหล่านั้นได้ อีกหนึ่งตัวอย่างก็คือพื้นที่สีเขียวช่วยลดความร้อนระอุยามหน้าร้อนในเขตเมือง รวมทั้งช่วยเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้กับผู้อยู่อาศัย แต่การกระทำดังกล่าวจะได้ผลก็ต่อเมื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างเท่าเทียม

“เรารู้กันดีว่าย่านผู้มีฐานะมักจะมีพื้นที่สีเขียวมากกว่าละแวกบ้านของผู้มีรายได้น้อย แต่เราจะสร้างพื้นที่สีเขียวให้เฉพาะพลเมืองกลุ่มที่ร่ำรวยเท่านั้นไม่ได้” นยาชาเน้นย้ำ “นโยบายสีเขียวทั้งหลายจำต้องมาพร้อมกับโครงการสร้างที่อยู่อาศัยราคาย่อมเยา และการจัดแบ่งเขตแบบรวมทุกคนขึ้น และทุกกลุ่มบุคคล เมื่อเรามองในภาพรวม เราจะสามารถสร้างสรรค์สร้างละแวกบ้านที่ครอบคลุมผู้คนทุกกลุ่มทางสังคมอย่างเป็นธรรมชาติได้”

บาร์เซโลนา คือ เมืองหลวงแห่งใหม่ ของโลกสถาปัตยกรรมปี 2026

กรุงบาร์เซโลนาของสเปนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเมืองหลวงของโลกสถาปัตยกรรมสำหรับปี 2026 โดยออสเตรีย อชูลย์ ผู้อำนวยการใหญ่ของยูเนสโก โดยพิจารณาจากข้อเสนอแนะของคณะกรรมการความร่วมมือระหว่างยูเนสโกกับสมาพันธ์สถาปนิกระหว่างประเทศ (UIA) ซึ่งมีโตมินิก แปรโรต์ สถาปนิกชาวฝรั่งเศสเป็นประธาน

ในปี 2018 ยูเนสโกและ UIA เปิดตัวโครงการริเริ่ม “เมืองหลวงแห่งโลกสถาปัตยกรรม” ขึ้นโดยเน้นให้เห็นบทบาทสำคัญของสถาปัตยกรรม การวางผังเมืองและวัฒนธรรมซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของเขตเมือง ตลอดจนการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ทุก ๆ 3 ปี ยูเนสโกจะแต่งตั้งให้เมืองใดเมืองหนึ่งเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับโลกของ UIA และขนานนามให้เป็นเมืองหลวงของโลกสถาปัตยกรรม

เมืองหลวงที่ได้รับการแต่งตั้งจะกลายมาเป็นเวทีโลกในระดับแนวหน้าของการอภิปรายเกี่ยวกับการวางผังเมืองร่วมสมัยและประเด็นทางสถาปัตยกรรม รวมทั้งความท้าทายที่เร่งด่วนที่สุดของโลก เมืองหลวงแห่งแรกที่ได้รับการแต่งตั้งในปี 2020 คือกรุงริโอเดจาเนโร (บราซิล) แห่งที่สองในปี 2023 คือ กรุงโคเปนเฮเกน (เดนมาร์ก) และ บาร์เซโลนา คือ เมืองหลวงแห่งที่ 3

หากใช้อย่างชาญฉลาด สื่อโซเชียลก็กลายเป็นเครื่องมือ อันทรงพลังที่สามารถเร่งเร้าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมาได้

นยาซา ฮาร์เปอร์-มิซอนได้นำแนวคิดดังกล่าวลงสู่ภาคปฏิบัติโดยตรงผ่านผลงานวางผังเมืองย่านซูด โอสต์ ซึ่งเป็นเขตที่กำลังอยู่ภายใต้การปรับปรุงฟื้นฟู ร่วมกับเทศบาลกรุงอัมสเตอร์ดัม นยาซาอธิบายว่า “นี่คือพื้นที่ที่เกิดการต่อสู้กับแรงเสียดทานระหว่างชุมชนกับโครงการในเขตเมืองของเทศบาลท่ามกลางกระแสการปรับย้ายคนจนออกไปแล้วคนรวยก็เข้ามาพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ให้มีราคาเพิ่มขึ้น ผู้คนที่เป็นผู้ออกแบบโครงการมักจะขาดความใกล้ชิดคุ้นเคยกับชุมชน ดังนั้นจึงต้องพยายามสร้างความโยงใยเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดจุดร่วมที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันให้ได้”

นยาซาสนับสนุนเผยแพร่การจัดทำเมืองให้เปิดกว้างมากขึ้นโดยใช้โครงข่ายสังคมอย่างกว้างขวางเพื่อการเข้าถึงเยาวชนผู้ที่มักจะกังวลกับอนาคต นยาซาสังเกตเห็นในหมู่นักศึกษาของเธอว่า “อายุยังน้อยแต่พวกเขามีความวิตกกังวลอย่างมากถึงแม้จะน่าเป็นห่วง แต่ในจุดนี้เราสามารถจูงใจพวกเขาให้ลุกขึ้นมาลงมือช่วยกันแก้ไขได้”

เราใช้โครงข่ายทางสังคมเป็นเครื่องมือสร้างความตระหนักรู้ในหมู่เยาวชนได้ แม้จะมีผลกระทบทางด้านลบอยู่บ้าง แต่นยาซามองสื่อโซเชียลเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยแก้ไขปัญหานี้ ในแง่ของการแบ่งปันความรู้และสร้างสรรค์สร้างจิตวิญญาณของชุมชน “หากใช้อย่างชาญฉลาด สื่อโซเชียลก็จะกลายเป็นเครื่องมืออันทรงพลังที่สามารถเร่งเร้าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและชี้นำการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้เช่นกัน”

อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงในเรื่องการวางผังเมืองโดยทั่วไปเป็นกระบวนการที่เป็นไปอย่างเชื่องช้า เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเมืองได้ในชั่วข้ามคืน ปัจจุบัน อัมสเตอร์ดัมถูกมองว่าเป็นหนึ่งในจำนวนเมืองซึ่งมีความยั่งยืนมากที่สุดของยุโรป มีอาคาร “สีเขียว” มากมาย พร้อมด้วยเครือข่ายเส้นทางจักรยานที่กว้างขวาง ทว่าในอดีตหาเป็นเช่นนั้นไม่ เนื่องจากอัตราการตายของคนเดินเท้าและผู้จักรยานสูงมาก อัมสเตอร์ดัมจึงเริ่มลงทุนสร้างโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการจักรยานขึ้นในทศวรรษ 1970 ต้องใช้เวลาถึง 40 ปีในการวางผังเมือง ผสานกับงานด้านนโยบายและการประท้วงอีกนับครั้งไม่ถ้วน จึงส่งผลให้ที่กลายเป็นเมืองอัมสเตอร์ดัมที่เรารู้จักกันในทุกวันนี้

ดังนั้นความอดทนและความอดสาหัสจึงเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่ง นี่คือสิ่งที่นยาซาบอกกล่าวสถาปนิกหนุ่มสาวผู้เร่งเร้าอยากเห็นผลลัพธ์ในทันทีทันใด และการตั้งคำถามกับแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาก็มักจะสวนทางกับกระบวนการก่อสร้างที่เชื่องช้า “อาคารที่สร้างกันอยู่ในปัจจุบันถูกออกแบบเอาไว้เมื่อ 5-10 ปีที่แล้ว ดังนั้นผลกระทบของวิธีการใหม่ ๆ ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ จึงไม่สามารถมองเห็นได้ในทันที แต่เราก็จำเป็นต้องใจเย็นเอาไว้!”

เคล็ดลับแรกทีนยาซาบอกแก่เหล่าสถาปนิกนักเคลื่อนไหวก็คือจงเปิดหูเปิดตาให้กว้าง “จงใคร่ครวญว่าคุณมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตในเมืองอย่างไร แล้วแบ่งปันประสบการณ์ของคุณกับคนอื่น ๆ คุณจะตระหนักว่าเราทุกคนมีประสบการณ์บนพื้นที่เดียวกันในวิถีที่แตกต่างกันไป ยกตัวอย่างการปั่นจักรยานไปเรียน หรือไปทำงาน หรือการจัดทำสวนสวย ๆ หนึ่งบ้านคุณเองก็สามารถสร้างความแตกต่างได้แล้วหรือคุณอาจจะก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง โดยไปเป็นผู้นำกลุ่มหรือแม้แต่ก้าวเข้าไปในแวดวงการเมืองเลยก็ได้ ทุกคนล้วนมีเส้นทางเดินในชีวิตของตนเอง” ■

การใช้เกลือ แก้ปัญหาคอนกรีต ในดูไบ

ผู้เขียน
เกที จิลเลตต์

นักข่าวประจำนครดูไบ
สาธารณรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (UAE)

แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

เราจะใช้น้ำเค็มซึ่งโรงงานผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเลปล่อยทิ้งเป็นตัวเลือกแทนซีเมนต์ได้หรือไม่? วาเอล อัล อาวาร์ ผู้สนับสนุนให้สถาปัตยกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นผู้ผลักดันวิธีแก้ปัญหา

สำนักงานของวาเอล อัล อาวาร์ ตั้งอยู่ในแถบเคิร์ราอันเป็นย่านเมืองเก่าของดูไบ ตัวอาคารสร้างอยู่เหนือลานเกลือ หรือ sabkha ซึ่งเป็นลักษณะภูมิประเทศที่ไร้พืชพรรณและมีระดับความเค็มสูงมาก ลานเกลือของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ นั้นเองที่บันดาลใจให้สถาปนิกชาวเลบานอนผู้นี้กับเคนอิจิ เทราโมโตะ หุ่นส่วนธุรกิจชาวญี่ปุ่นของเขา คัดสรรงานจัดแสดงที่หอแสดงงานของประเทศ UAE เมื่อปี 2021 ในเทศกาลเวนิสเบียนนาเล่

ด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งได้รับรางวัลสิงโตทองสำหรับประเทศที่มีผลงานยอดเยี่ยม ชิ้นงานจัดแสดงดังกล่าวที่ใช้ชื่อว่า “Wetland” สำรวจศักยภาพในการจะผลิตวัสดุก่อสร้างแบบยั่งยืนโดยนำน้ำเค็มซึ่งเป็นของเสียจากโรงงานผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเลมาหมักจนเวียนใช้ประโยชน์

โครงการ “Wetland” ซึ่งคว้ารางวัลสิงโตทองสำหรับประเทศที่มีผลงานยอดเยี่ยมในงาน Biennale of Architecture ที่เวนิส ศึกษาค้นคว้าวิธีนำน้ำเค็มซึ่งเป็นของเสียจากโรงงานผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเลมาใช้ทำวัสดุก่อสร้าง

มีการใช้เกลือในงานก่อสร้างมานานหลายศตวรรษแล้ว เมืองโอเอซิสซีวาทางตะวันตกของอียิปต์ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มเกลือซึ่งกลายเป็นแหล่งอารยธรรมยุคแรก ๆ แห่งหนึ่งในปี 10,000 ก่อนคริสตกาล บ้านเรือนที่อยู่อาศัยสร้างขึ้นโดยใช้โคลนผสมเกลือ (kersheef) อันเป็นวัสดุดั้งเดิมซึ่งมีเกลือประกอบเป็นส่วนใหญ่และทุกวันนี้บ้านเหล่านั้นก็ยังใช้งานได้อยู่ แต่นานวันเข้าวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้นก็กลับสูญหายไป คอนกรีตกลายเป็นที่นิยมใช้กันทั่วไปในดูไบเช่นเดียวกับในส่วนอื่น ๆ ของโลก โดยส่งผลเสียร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมตามมา อุตสาหกรรมซีเมนต์มีส่วนประมาณ 7 ถึง 8 เปอร์เซ็นต์ในการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์โดยตรงของทั้งโลก และซีเมนต์ก็เป็นพื้นฐานสำคัญของคอนกรีต ตัวปัญหาแท้จริงคือปูนขาวซึ่งเป็นตัวยึดจับในซีเมนต์ เนื่องจากต้องนำแคลเซียมคาร์บอเนตไปผ่านความร้อนเพื่อให้ได้แคลเซียมออกไซด์ (ปูนดิบ) ทั้งนี้การปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ออกมาเป็นผลข้างเคียง

นอกกรอบเส้นทางเก่า

หลายประเทศอย่างเช่นญี่ปุ่น ซึ่งอัล อาวาร์และเทราโมโตะก็มีสำนักงานอยู่ที่นั่นด้วย ในสมัยก่อนเคยนำวัสดุท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ มาใช้ปลูกสร้างและก็ยังมีการใช้อย่างนั้นกันอยู่ หากในสหรัฐอเมริกาหรือเอมิเรตส์นั้นการใช้วัสดุในท้องถิ่นทำได้ยาก ในอดีตภาคการก่อสร้างเคยพึ่งพาปะการัง แต่การนำทรัพยากรชนิดนี้มาใช้มาก ๆ ย่อมไม่ใช่ทางเลือกที่จะอยู่รอดได้สำหรับประชากรซึ่งเพิ่มขึ้นจากไม่กี่แสนเป็นกว่าเก้าล้านคนในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา “คนเป็นสถาปนิกจำเป็นต้องเข้าใจจริง ๆ ว่าความรับผิดชอบของตัวเองคืออะไร” อัล อาวาร์กล่าว “ในสหรัฐอเมริกาหรือเอมิเรตส์ไม่มีไม้หรือไม้ไผ่ เราจึงต้องคิดนอกกรอบจริง ๆ เพื่อพยายามค้นหาตัวเลือกที่เหมาะสมและดีต่อภูมิอากาศ”

ขณะที่อัล อาวาร์กำลังแสวงหาตัวเลือกอื่นมาใช้แทนซีเมนต์ ก็บังเอิญได้พบลานเกลือ sabkha ซึ่งมีอยู่เกิน 5% ของแผ่นดินในประเทศนั้น

เราต้องลดการขุดเจาะนำวัตถุดิบมาใช้และคิดถึงเรื่องเศรษฐกิจหมุนเวียนแทน

อัล อาวาร์กับทีมนักวิทยาศาสตร์จากมหาวิทยาลัยอเมริกันชาร์จาห์วิเคราะห้แร่ธาตุและเกลือแล้วพบแมกนีเซียมออกไซด์ การค้นพบนี้ทำให้ เคมาล เซลิก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ด้านวิศวกรรมที่มหาวิทยาลัยนิวยอร์กอาบูดาบี ช่วยคิดหาทางใช้แมกนีเซียมออกไซด์แทนปูนขาว เพื่อสร้างบล็อกสังเคราะห์ชนิดใหม่ซึ่งต่อมาใช้เป็นโครงสร้างของชิ้นงานจัดแสดง Wetland

ใช้น้ำเค็มแก้ปัญหาน้ำ

ลานเกลือ sabkha อาจเป็นแรงบันดาลใจที่จริงแต่ย่อมไม่ใช่แหล่งวัตถุดิบ อัล อาวาร์ชี้ว่าเนื่องจากการสกัดมาใช้คงเป็นดัง “อาชญากรรม” อีกทั้งมันก็ยังเป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอนด้วย “ถ้าหากเราบอกว่า ‘ใช้ sabkha ก่อสร้างเถอะ’ ผมคิดว่ามันจะไม่เหลือให้ใช้ได้ถึง 5 ปีหรอก” ดังนั้นแทนที่จะทำลายสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเหล่านี้ ทางออกคือใช้น้ำเค็มจากโรงงานผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล

▲ แหล่งลานเกลืออัล รูวาอิส ตั้งอยู่ห่างจากเมืองอาบูดาบีไปทางตะวันตกประมาณ 240 กิโลเมตร การก่อตัวทางภูมิศาสตร์ที่สะสมเกลือไว้สูงขนาดนั้นเป็นลักษณะเฉพาะของอามาวริวเมนแห่งซึ่งเคยได้รับน้ำทะเลมาเป็นเวลานาน

กระทรวงพลังงานอาบูดาบีระบุว่าสหรัฐอเมริกาหรือเอมิเรตส์ซึ่งเป็นตลาดซื้อขายน้ำจืดที่ผลิตจากน้ำทะเลรายใหญ่อันดับสองของโลกรองจากซาอุดีอาระเบียผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเลได้ประมาณ 14% ของทั้งโลก โรงงานเหล่านี้ป้อนน้ำดื่มให้ผู้คนหลายล้าน ขณะเดียวกันก็ทิ้งน้ำเค็มเข้มข้นสูงซึ่งเป็นของเสียกลับลงไปเพิ่มความเค็มในอ่าวเปอร์เซีย ข้อนี้น่าสนใจผลกระทบต่อท้องทะเลและสภาพปะการัง “เราคิดว่านี่คือสถานการณ์ที่ต่างฝ่ายต่างก็ได้ประโยชน์ ซึ่งเราสามารถนำเอาผลพลอยได้นี้ไปใช้งานได้จริง” อัล อาวาร์สรุป

ทว่าเทคนิคการใช้เกลือในงานก่อสร้างยังอยู่ในขั้นเริ่มแรกอย่างยิ่ง โกลา บินเบร์ก ผู้อำนวยการหอแสดงงานของ UAE กล่าวว่า “มันเป็นเพียงการเริ่มต้นของสิ่งที่สามารถจะเป็นไปได้และหวังว่าจะเป็นจริงได้ในที่สุด” นับแต่นั้นอัล อาวาร์กับเซลิกก็ค้นคว้าเรื่องนี้เรื่อยมา และได้จัดแสดงวัสดุต้นแบบรุ่นใหม่ที่งานสัปดาห์การออกแบบที่ดูไบเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2023

แมกนีเซียมออกไซด์อาจเป็นทางออกที่เหมาะสมสำหรับประเทศซึ่งมีโรงงานผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเล แต่มันก็ไม่ใช่วัตถุดิบที่ควรส่งออกไปขาย เราจำเป็นต้องค้นหาทางแก้ไขปัญหากลับ้าน เขาย้ำว่า “ปัญหาเรื่องวิกฤติภูมิอากาศคือแนวความคิดสากลในการเลือกใช้วัสดุ ถ้ามองย้อนไปในอดีตก็จะเห็นว่าผู้คนก่อสร้างด้วยวัสดุจากสิ่งแวดล้อมของตัวเอง และไม่เคยสร้างด้วยวัสดุจากสิ่งแวดล้อมของคนอื่น”

สิ่งปลูกสร้างในดูไบไม่ควรดูเหมือนสิ่งปลูกสร้างในสิงคโปร์ อัล อาวาร์เสริม “เราต้องลดการขุดเจาะนำวัตถุดิบมาใช้และคิดถึงเรื่องเศรษฐกิจหมุนเวียนแทน ผมอยากกระตุ้นให้สถาปนิกแต่ละคนมองหาให้พบสิ่งที่ เป็นของเสียจากอุตสาหกรรมในประเทศตัวเอง” โกลา บินเบร์กเห็นด้วยตามนั้น “บางทีคุณก็รู้หรือทราบดีว่าทางแก้ปัญหาอาจจะอยู่แค่เอื้อมนี่เอง” หรือในกรณีของอัล อาวาร์คืออยู่ใต้สำนักงานของเขาเลย ■

หวัง ชู: “ ‘ระบบ’ สถาปัตยกรรมยั่งยืน ได้พัฒนาจนกลายเป็น ขบวนการเคลื่อนไหวแล้ว”

หวัง ชู ผู้ได้รับรางวัลพริตซ์เกอร์อันทรงเกียรติย้อนกลับไปสร้างงานสถาปัตยกรรมจีน โดยการผสานวัสดุศิลปะเข้ากับงานฝีมือแบบดั้งเดิม ในสถานะผู้ก่อตั้งสตูดิโอสถาปัตยกรรมสมัครเล่น เขาออกแบบโครงการต่าง ๆ ให้บูรณาการเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างกลมกลืน

ในปี 2012 คุณเป็นสถาปนิกชาวจีนคนแรกที่ได้รับรางวัลพริตซ์เกอร์ด้านสถาปัตยกรรมอันทรงเกียรติ ความสำเร็จนี้มีความหมายอย่างไรสำหรับคุณ? และลักษณะที่โดดเด่นในสไตล์งานสถาปัตยกรรมของคุณคืออะไร?

รางวัลพริตซ์เกอร์ด้านสถาปัตยกรรมให้ความสำคัญกับผลกระทบอันลุ่มลึกที่บรรดาสถาปนิกสรรค์สร้างให้กับภูมิทัศน์ทางสถาปัตยกรรมทั่วโลก ผมมองว่าเกียรติยศในครั้งนี้เป็นเสมือนการยอมรับสถาปัตยกรรมจีน ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าเหล่าสถาปนิกชาวจีนได้ก้าวข้ามการจำลองเลียนแบบล้วน ๆ และได้พัฒนาภาษาสถาปัตยกรรมร่วมสมัยอันโดดเด่นขึ้นมาแล้ว ณ เวลานั้นคือจุดหักเหไม่เฉพาะแค่ในกลุ่มสถาปนิกจีนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสถาปนิกทั่วโลกด้วย เนื่องจากก่อนหน้านี้รางวัลดังกล่าวส่วนใหญ่จะมอบให้แก่สถาปนิกจากซีกโลกตะวันตก

สถาปัตยกรรมดั้งเดิมของจีน

ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับองค์ประกอบ
 อาทิ การระบายอากาศ การควบคุมฝน
และอุณหภูมิ ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพ
ของแสงจากธรรมชาติ

สุนทรพจน์ในพิธีมอบรางวัลระบุว่าผมได้พัฒนาแนวทางสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ หรือก็คือ “การสร้างภาษาสถาปัตยกรรมที่เป็นของตนเอง” ท่ามกลางความทันสมัยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป้าหมายภาษาของผมมิได้มุ่งละทิ้งประวัติศาสตร์และขนบประเพณี หากแต่มุ่งรังสรรค์สะพานเชื่อมโยงชนบดั้งเดิมกับสไตล์อันทันสมัยเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างหลักประกันว่าสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมยังคงมีความเชื่อมโยงและคงความสำคัญในโลกปัจจุบัน ธรรมชาติ ความทรงจำ และความละเอียดละไมของภาษา (Ci Ju) เหล่านี้คือส่วนหนึ่งขององค์ประกอบหลัก ๆ ในภาษาสถาปัตยกรรมของผม

คุณกับภรรยา คือ หลู่ เหวินหยูซึ่งร่วมกันก่อตั้งบริษัทสถาปัตยกรรมสมัครเล่น (Amateur Architecture Studio) และได้ออกแบบผลงานที่มีชื่อเสียงก้องโลก อาทิ พิพิธภัณฑ์หนิงปัวและสถาบันศิลปะเซี่ยงชานงานทั้ง 2 ชิ้น สร้างด้วยวัสดุศิลปะ คุณจะให้นิยาม “สถาปัตยกรรมยั่งยืน” ว่าเป็นเช่นไร?

เมื่อมีการเอ่ยถึงสถาปัตยกรรมยั่งยืน เรามักมองกันไปในบริบทของซีกโลกตะวันตก อย่างไรก็ตาม โดยเนื้อแท้ สถาปัตยกรรมดั้งเดิมของจีนมีระบบรีไซเคิลซึ่งให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องการระบายอากาศ การควบคุมฝนและอุณหภูมิ รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพของแสงธรรมชาติ หัวใจ คือ การอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนและกลมเกลียวของสมาชิกในครอบครัว

‘ระบบ’ สถาปัตยกรรมยั่งยืนได้พัฒนาจนกลายเป็นขบวนการเคลื่อนไหว ซึ่งเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้รับการยอมรับในระดับสากล ปี 2007 ผมได้รับรางวัลสถาปัตยกรรมยั่งยืนระดับโลกที่กรุงปารีส นี่คือตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นแนวโน้มดังกล่าว

นับตั้งแต่ปี 2000 เป็นต้นมา โครงการสถาปัตยกรรมในจีนที่ใช้แนวทางนี้ก็เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ ตัวอย่างผลงานชิ้นแรกสุดและพบเห็นได้ทั่วไปมากที่สุดคือ วิทยาเขตเซี่ยงชานของสถาบันศิลปะของจีนซึ่งผมเป็นผู้ออกแบบ นี่ไม่ใช่งานอาคารสถาปัตยกรรมแบบเดียว ๆ แต่เป็นกลุ่มสิ่งปลูกสร้างที่ขยายขอบเขตของงานไปสู่ระดับเมือง โดยจัดการกับปัญหาท้าทายที่เมืองต้องพบเจอพร้อมนำเสนอทางออก ผลงานชิ้นนี้เป็นหนึ่งในบรรดา ‘ผลงานทางสถาปัตยกรรมยุคหลังสงครามซึ่งมีความสำคัญที่สุด 25 ชิ้น’ ในปี 2021 ของหนังสือพิมพ์นิวยอร์ก ไทมส์

ปัญหาท้าทายสถาปัตยกรรมยั่งยืนในจีนมีอะไรบ้าง?

จีนซึ่งมีกิจกรรมก่อสร้างในขอบเขตที่กว้างใหญ่มหาศาลจริง ๆ สามารถรับบทบาทสำคัญในเรื่องนี้ได้ ผมเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของจีนที่สำคัญที่สุดต่อการพัฒนาความยั่งยืนในระดับโลกในศตวรรษที่ 21 อยู่ที่ภาคส่วนการก่อสร้าง

ความยั่งยืนทางสถาปัตยกรรมในจีนควรใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมอันรุ่มรวยเป็นรากฐานในการสรรค์สร้างงานตามแนวทางซึ่งมีเอกลักษณ์ของเรา ตัวอย่างเช่นที่อยู่อาศัยตามชนบดั้งเดิมกว่า 50% ในจีนสร้างโดยใช้ดินอัด

พิพิธภัณฑ์หลินอันในเมืองหางโจว (2020) สตูดิโอสถาปัตยกรรมสมัครเล่นออกแบบและใช้วัสดุ รวมทั้งเทคนิคการก่อสร้างแบบดั้งเดิมเพื่อรังสรรค์ พิพิธภัณฑ์สมัยใหม่แห่งนี้

อยากให้คุณช่วยเล่าเรื่องการทำงานร่วมกับศูนย์นานาชาติ สถาปัตยกรรมจากดิน (The International Centre on Earthen Architecture : CRAterre) ซึ่งเป็นพันธมิตรกับยูเนสโก

ช่วงต้นทศวรรษ 2000 โครงสร้างโบสถ์แห่งการปรองดอง (The Kapelle der Versöhnung) ซึ่งศูนย์ CRAterre คิดนอกรอบโดยใช้ดินอัด ก่อสร้างขึ้นที่กรุงเบอร์ลินทำให้ผมรู้สึกประทับใจมาก เมื่อผมได้มีโอกาสพบปะทีมงานท่ามกลางเทือกเขาของเมืองเกรโนบลีในฝรั่งเศส ผมก็เพิ่งทราบว่าทางศูนย์นี้ได้ทุ่มเททดลองวิจัยเทคนิคใหม่ ๆ เรื่องดินอัดร่วมกับยูเนสโกมาเป็นเวลานานกว่า 3 ทศวรรษแล้ว เรื่องนี้สร้างแรงบันดาลใจให้ผมอย่างยิ่ง

ในปี 2011 ทางศูนย์ CRAterre ได้ช่วยเราสร้างห้องทดลองวิจัยที่เป็นของเราเอง และยังหยิบยื่นการสนับสนุนทางเทคนิคให้กับเรามาโดยตลอด ในปี 2013 ผมได้ออกแบบและดูแลการสร้างอาคารดินอัดขนาดมหึมา 9,000 ตารางเมตรที่วิทยาเขตเซียงซานในเมืองหางโจว สิ่งปลูกสร้างชิ้นนี้นับเป็นหลักชัยสำคัญเนื่องเพราะเป็นอาคารดินอัดขนาดใหญ่ที่สุดในทวีปเอเชียในช่วงเวลานั้น

เมื่อปีที่แล้ว ผมเพิ่งก่อสร้างหอจดหมายเหตุสิ่งพิมพ์และวัฒนธรรมแห่งชาติเสร็จสิ้นที่เมืองหางโจวเช่นกัน งานชิ้นนี้มีลักษณะโดดเด่นอยู่ที่ใช้ดินอัด

คุณส่งเสริมแนวทางสถาปัตยกรรมที่รู้จักกันในนามว่า “ภูมิภาคนิยมที่ใช้วิจารณ์ญาณ” (critical regionalism) อยากให้คุณช่วยอธิบายแนวคิดดังกล่าว

ตอนปลายทศวรรษ 1970 เริ่มมีการใช้แนวคิด ‘ภูมิภาคนิยม’ ในยุโรป ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อวิถีทางของสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่แพร่หลายและเน้นหนักไปที่วิทยาศาสตร์กับเทคโนโลยี วิถีทางเช่นนี้ส่งผลเสียในทางอ้อมอย่างใหญ่หลวงต่อวัฒนธรรมพื้นเมืองและท้องถิ่นทั่วโลกภายใต้บริบทร่วมสมัยของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ความท้าทายอยู่ที่การชุบชีวิตแนวทาง ‘ภูมิภาคนิยม’

และฟื้นฟูความมีชีวิตชีวาให้กับสมรรถนะในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ไปพร้อม ๆ กัน งานของผมพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายตามครรลองนี้ในระดับสากล

ภูมิภาคนิยมที่ใช้วิจารณ์ญาณครอบคลุมไปไกลเกินกว่าการจำลองแบบสัญลักษณ์ดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว หากแต่มุ่งไปที่การแสวงหาหนทางในการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและสมัยใหม่ซึ่งหมายถึงการใช้เทคนิคของช่างฝีมือดั้งเดิมกับโครงการสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่ ๆ ผสานกับเทคโนโลยีล้ำสมัย

อยากให้คุณแบ่งปันประสบการณ์การเดินทางในชีวิตจนกลายมาเป็นสถาปนิกที่มีชื่อเสียงก้องโลกในปัจจุบัน

การได้เข้าไปสัมผัสกับการประดิษฐ์ตัวอักษรจีนในวัยเด็กของผมเป็นรากฐานสำคัญของความหลงใหลตลอดกาลและความมุ่งมั่นทำความเข้าใจกับชนบะประเพณีสุนทรียศาสตร์ของจีน ผมรู้สึกได้ว่ามีโอกาสอันไร้ขอบเขตในการสำรวจค้นหาพื้นที่ที่ผมก้าวเข้าสู่อาณาจักรของสถาปัตยกรรม

ในช่วงปี 2 ที่ผมเรียนปริญญาตรี มีแผนพับที่สำคัญยิ่งสำหรับผม 2 ชิ้น คือ Toward a New Architecture ซึ่งเขียนโดยสถาปนิกชาวสวิสชื่อ Le Corbusier และ The Bauhaus Manifesto วาทกรรมทางสถาปัตยกรรมเชิงวิพากษ์ 2 ชิ้นนี้ทิ้งร่องรอยที่ไม่อาจลบเลือนได้อยู่ภายในตัวผม

นอกเหนือจากอิทธิพลจากแผนพับ 2 ชิ้นนี้ ผมก็ได้ทำงานวิจัยอย่างลุ่มลึกด้านสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน ย้อนกลับไปในทศวรรษ 1990 แนวคิดสถาปัตยกรรมนอกรอบของผมมักจะเผชิญกับอุปสรรคยามที่นำเสนอโครงการใหญ่ ๆ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดเหล่านี้ก็นำพาผมไปสู่โครงการขนาดเล็กลง ซึ่งเปิดโอกาสให้ผมได้ทำงานใกล้ชิดกับช่างฝีมือผู้ชำนาญและงานฝีมือแบบดั้งเดิม ประสบการณ์เช่นนี้เป็นเรื่องที่ผมได้เข้าถึงได้ยากหากว่านกออกแบบทำงานให้กับสถาบันการออกแบบมาตรฐานทั่ว ๆ ไป ผมเชื่อมั่นว่าเราจะสร้างผลกระทบในระดับโลกได้นั้นผมจำต้องมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมจีนก่อน ซึ่งได้กลายมาเป็นรากฐานสำคัญของผลงานทางสถาปัตยกรรมของผม ■

มรดกโลกข้ามพรมแดน น้ำตกวิกตอเรีย

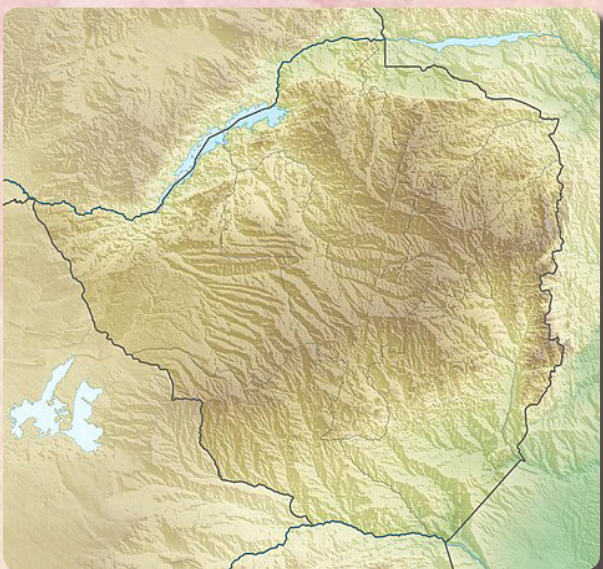
ของประเทศแซมเบียและประเทศซิมบับเว

กรณีตัวอย่างด้านผลกระทบจากการพัฒนาและจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ

โดย สวัสดิ์ สุวรรณสถิตย์¹

1. เกริ่นนำ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ มีการประชุมคณะกรรมการด้านมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของยูเนสโก ระหว่างวันที่ 3-10 ธันวาคม 2566 ที่ เมืองคาซาน (Kasane) ในประเทศบอตสวานา เมืองคาซานนี้เป็นเมืองชายแดนตอนบนด้านตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศบอตสวานา และอยู่ไม่ไกลจากน้ำตกวิกตอเรีย มรดกโลกข้ามพรมแดนของประเทศแซมเบียและซิมบับเว (ดูแผนที่) ผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนมากจึงมีโอกาเข้าชมเขตแดนจากประเทศบอตสวานา ไป-กลับภายในวันเดียว โดยสามารถเช่ารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวชมน้ำตกวิกตอเรีย มรดกโลกอันยิ่งใหญ่แห่งนี้ในประเทศแซมเบียและซิมบับเว และกลับมาประชุมต่อในเมืองคาซาน ประเทศบอตสวานาได้ อย่างไรก็ตามเดือนธันวาคมปี 2566 อากาศในพื้นที่ดังกล่าวค่อนข้างร้อนและแล้ง เนื่องจากฝนตกมาล่าช้ากว่าทุกปี จึงคาดการณ์กันว่าน้ำตกวิกตอเรียอาจมีปริมาณน้ำลดลง

แผนที่แสดงที่ตั้งน้ำตกวิกตอเรีย ในซิมบับเว

¹ ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยยูเนสโก ที่ปรึกษาด้านความร่วมมือต่างประเทศของกระทรวงวัฒนธรรมและกรรมการในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยมรดกโลกด้านวัฒนธรรมของไทย

ในช่วงท้ายการประชุมที่บอตวานาในเดือนธันวาคม 2566 นั้น ผู้เขียนเผชิญเป็นไข้หวัดอย่างแรง จึงต้องนอนพักผ่อนที่โรงแรม ไม่ได้เดินทางไปน้ำตกวิกตอเรียกับคณะผู้แทนไทยในครั้งนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้เคยมีประสบการณ์ตรงจากการเดินทางไปทำสารคดีมรดกโลกในชุด “สุดหล้าฟ้าเขียว” ในประเทศแซมเบียและซิมบับเวเมื่อเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2555 และได้พักในโรงแรม Victoria Falls ที่สามารถจะเดินป่าฝ่าละอองน้ำที่กระเซ็นสาดออกมาจากม่านน้ำตก และข้ามเขตโรงแรมออกมายังน้ำตกวิกตอเรียได้ จึงได้นำภาพถ่ายน้ำตกวิกตอเรียเมื่อครั้งเดินทางไปทำสารคดีในปี 2555 มาเปรียบเทียบกับภาพถ่ายที่คณะผู้แทนไทยได้ถ่ายภาพมาเมื่อปลายปี 2566 และได้เห็นความแตกต่างหรือความเปลี่ยนแปลงจากปริมาณน้ำในม่านกระแสน้ำตกที่ลดน้อยลง ซึ่งนักวิทยาศาสตร์ได้เคยเตือนไว้เป็นระยะ ๆ ว่าน้ำตกที่ยิ่งใหญ่แห่งนี้ อาจมีปริมาณน้ำลดน้อยลง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากการพัฒนาของมนุษย์ และการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าอันโดดเด่นของมรดกโลกน้ำตกวิกตอเรียแห่งนี้

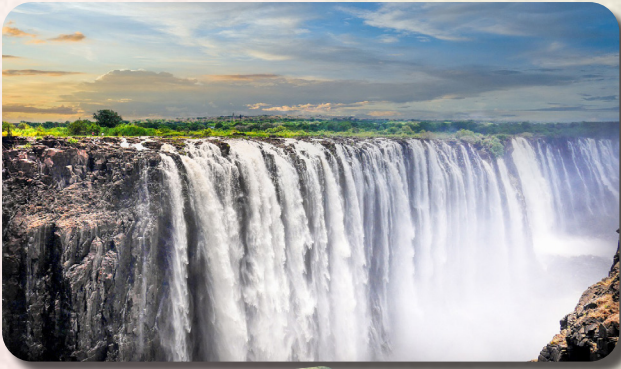
2. น้ำตกข้ามพรมแดนขนาดใหญ่-มรดกโลกทางธรรมชาติในแอฟริกา

น้ำตกวิกตอเรีย (Victoria Falls) ชื่อนี้ตั้งขึ้นเพื่อถวายพระเกียรติยศแก่พระนางวิกตอเรียแห่งราชอาณาจักรอังกฤษ ถึงแม้พระนางจะไม่เคยเดินทางมาที่น้ำตกนี้เลยก็ตาม ชื่อน้ำตกวิกตอเรียนี้สะท้อนถึงประวัติศาสตร์โลกในยุคที่อาณานิคมตะวันตกแผ่ขยายเข้าไปในแอฟริกา จนเกิดการแบ่งปันพื้นที่และขีดเส้นแบ่งพรมแดนกัน ในหมู่เจ้าอาณานิคมตะวันตก ซึ่งน้ำตกวิกตอเรียนี้มีชื่อเสียงเลื่องลือมาแต่โบราณว่า ยิ่งใหญ่สวยงาม จนได้เป็นหนึ่งในเจ็ดสิ่งมหัศจรรย์ของโลกมาช้านาน เพราะมีความสูงมากกว่าน้ำตกไนแอการาในอเมริกาเหนือ และมีขนาดกว้างใหญ่เท่า ๆ กับน้ำตกอิกวาซุมรดกโลกในอเมริกาใต้ ก่อนที่ชาวยุโรปจะเดินทางเข้าไปสำรวจพื้นที่แถบนี้ก็มีหลักฐานทางโบราณคดีว่ามีชุมชนท้องถิ่นในยุคโบราณอาศัยอยู่ในลุ่มแม่น้ำแซมบีสืบย้อนมาแล้ว แต่คนโบราณชาวเผ่าพื้นเมืองเหล่านั้นในทุกยุคทุกสมัย มีความเชื่อและความเคารพยำเกรงต่อน้ำตกขนาดใหญ่ อันเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญนี้ที่หล่อเลี้ยงพื้นที่ตลอดจนชีวิตสัตว์และพืชโดยรอบจนไม่มีผู้ใดกล้าเดินทางเข้าไปบุกรุกบริเวณต้นน้ำตกและม่านน้ำตกขนาดใหญ่นี้เลย ดังนั้นทักของนักสำรวจและหมอสอนศาสนาชื่อ เดวิด ลิฟวิงสตัน (David Livingstone) ชาวตะวันตกคนแรก ผู้เดินทางโดยจ้างคนท้องถิ่นนำทางไปเพื่อค้นพบน้ำตกแห่งนี้ในปี 1855 และได้ประกาศเรียกชื่อน้ำตกนี้ว่า น้ำตกวิกตอเรีย

ปัจจุบันนี้น้ำตกแห่งนี้ เป็นที่รู้จักแพร่หลายกันมากขึ้นในชื่อเรียกในภาษาพื้นถิ่นว่า โมซิ-โอวา-ทunya (Mosi-oa-Tunya) แปลว่า “หมอกควันที่เสียงก้องราวฟ้าคำราม” และได้มีการประกาศเขตอนุรักษ์ในระดับชาติในประเทศแซมเบียมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1968 และในประเทศซิมบับเวตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975

ในปี ค.ศ. 1989 น้ำตกยิ่งใหญ่แห่งนี้ ได้รับการประกาศเป็นมรดกโลกด้านธรรมชาติประเภทข้ามพรมแดน (transboundary) เสนอโดยประเทศแซมเบียและประเทศซิมบับเว โดยพื้นที่ที่ประกาศขึ้นบัญชีนั้น ครอบคลุมพื้นที่รวม 6,860 เฮกตาร์ ซึ่ง 3,779 เฮกตาร์ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติโมซิ-โอวา-ทunya ในประเทศแซมเบีย ส่วนที่เหลืออยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกวิกตอเรียในประเทศซิมบับเว และยังมีอีกส่วนหนึ่งที่น้ำตกลงมาเป็นส่วนหนึ่งของแม่น้ำแซมบีสี่ในประเทศซิมบับเวอีกด้วย

น้ำตกวิกตอเรียนี้มีคุณค่าโดดเด่นตามเกณฑ์ข้อ 7 (VII) คือมีม่านน้ำตกขนาดกว้างใหญ่ 1708 เมตร และมีปริมาณน้ำตกมากถึง 500 มิลลิเมตรต่อวินาที มีความลึกหน้าของน้ำตกโดยเฉลี่ย 100 เมตร นับว่ากว้างที่สุดในโลกแห่งหนึ่ง ละอองน้ำจากน้ำตกนั้นกระเซ็นไปโดยรอบ มองเห็นได้แต่ไกล 30-50 กิโลเมตร ก่อให้เกิดระบบนิเวศน์ “ป่าฝน” ที่เปราะบาง เป็นที่อาศัยและเพาะพันธุ์ของสัตว์และนกหายาก และมีความงามตามธรรมชาติอันเกิดจากละอองน้ำกระทบกับแสงแดดในเวลาต่าง ๆ ทำให้เห็นรุ้งกินน้ำขนาดใหญ่ รวมทั้งในเวลากลางวันเดือนหงายก็ยังมั่งมีรุ้งกินน้ำจากแสงจันทร์ให้ชมอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีคุณค่าโดดเด่นตามเกณฑ์ข้อ 8 (VIII) คือ น้ำตกนี้ ตกมาจากหน้าผาหินบะซอลต์ที่เกิดจากการไหลลงมาของลาวาในยุคโบราณ กับหินทรายคาลาฮารีโดยหน้าผามีถึง 8 ด้าน มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ความสูงโดยเฉลี่ย 915 เมตร ซึ่งหน้าผาเหล่านี้ก็ยังมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากการกัดเซาะของน้ำตกในมุมต่าง ๆ ทำให้เกิดน้ำตกในจุดใหม่ ๆ และเกิดเกาะแก่งในแม่น้ำด้านล่างด้วย

3. ประเด็นปัญหาในการอนุรักษ์มรดกธรรมชาติแห่งนี้ ในปี ค.ศ. 1992

คือ 3 ปีหลังจากได้ขึ้นเป็นมรดกโลกแล้ว ศูนย์มรดกโลกก็ได้รับข้อมูลว่ามีโครงการที่จะสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำแซมบิซีเพื่อสร้างเป็นสถานีกำเนิดพลังงานไฟฟ้าจากจากน้ำ (Hydro-electric power plant) ขึ้นที่หน้าผาแห่งหนึ่งชื่อ Batoka Gorge ในเขตประเทศซิมบับเว ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้จะทำให้เกิดน้ำท่วมกินเข้ามาในบางส่วนของพื้นที่มรดกโลกในบริเวณน้ำตกวิกตอเรียด้วย คณะกรรมการมรดกโลกได้แสดงความกังวลในเรื่องนี้ต่อเนื่องอย่างมาก ทำให้โครงการนี้ต้องหยุดชะงักไปในปี 1994 แต่ก็กลับรื้อฟื้นขึ้นมาอีกในปี 2017

นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องการก่อสร้างโรงแรมในพื้นที่กันชนในเขตประเทศแซมเบีย เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว ซึ่งโครงการดังกล่าวมีผลกระทบต่อมรดกทางธรรมชาติข้ามพรมแดนแห่งนี้เป็นอย่างมาก จนเป็นเหตุทำให้คณะกรรมการมรดกโลกเรียกร้องให้ประเทศเจ้าของมรดกโลกทั้งสอง ต้องส่งรายงานข้อมูลด้านการอนุรักษ์ (SOC) ไปยังศูนย์มรดกโลกเพื่อพิจารณาในคณะกรรมการมรดกโลกทุก 2 ปีต่อเนื่องกัน ตั้งแต่ปี 1992 จนถึงปี 2001 ยิ่งกว่านั้นยังได้เรียกร้องให้จัดประชุมร่วมกันสองประเทศ เพื่อวางแผนคลี่คลายในประเด็นต่าง ๆ หลายครั้ง และในที่สุดคณะกรรมการมรดกโลกยังได้ส่งคณะผู้ติดตามประเมิน (mission team) ลงไปติดตามทำรายงานในพื้นที่ด้วย และยังมีการอนุมัติความช่วยเหลือจากกองทุนระหว่างประเทศเพื่อดำเนินโครงการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมความร่วมมือ 2 ประเทศ เช่น การตั้งคณะกรรมการร่วมในด้านการอนุรักษ์ การบริหารจัดการร่วมกัน และการสร้างแนวทางและตัวชี้วัด (benchmarks and indicators) ในการติดตามคุณภาพการอนุรักษ์ร่วมกันด้วย

4. ประเด็นใหม่ ๆ ที่ส่งผลกระทบต่ออนุรักษ์ตั้งแต่ ค.ศ. 2006 จนถึง ค.ศ. 2023

แม้ว่าประเทศแซมเบียและซิมบับเวจะจัดทำรายงานเรื่องการสร้างเขื่อนและการขยายการท่องเที่ยวในบริเวณมรดกโลกน้ำตกวิกตอเรีย โดยชี้แจงว่าไม่ขัดต่อหลักการการอนุรักษ์และอยู่นอกพื้นที่มรดกโลก จนเป็นที่ยอมรับได้ในคณะกรรมการมรดกโลกแล้วในระดับหนึ่ง แต่ต่อมาในปี 2006 ก็เกิดมีประเด็นใหม่ ๆ ที่สร้างความกังวลห่วงใยว่าจะส่งผลกระทบต่ออนุรักษ์คุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของมรดกโลกแห่งนี้เพิ่มขึ้นอีกในปี 2006 คณะกรรมการมรดกโลกมีความห่วงใยมาก จึงต้องส่งคณะทำงานออกไปสำรวจติดตามสถานการณ์ในพื้นที่ในปี 2006 เพื่อเสนอรายงานต่อคณะกรรมการมรดกโลกว่าสมควรจะเสนอให้มรดกโลกแห่งนี้ขึ้นบัญชีมรดกโลกในภาวะอันตราย (in danger list) หรือไม่ โดยเฉพาะเรื่องมลภาวะในอากาศ เรื่องน้ำแล้ง และมลภาวะบนผิวน้ำ เรื่องการขยายเมืองและผลกระทบของกิจกรรมด้านท่องเที่ยว เช่น โครงการสร้าง cable car และโครงการสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ มีห้องประชุมนานาชาติ และมีสนามกอล์ฟกับมีโรงแรมขนาดเล็กย่อย ๆ อีกจำนวนหนึ่งขึ้นในบริเวณพื้นที่กันชน ตลอดจนเรื่องพื้นที่ขั้วต่งถิ่นที่นำเข้ามาคุกคามสิ่งแวดล้อมเดิม ในเรื่องการดูแลป้องกันข้อห่วงใยต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ประเทศแซมเบียและซิมบับเวต่างร่วมมือกันและให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการมรดกโลกโดยระงับโครงการอันจะส่งผลกระทบต่อคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลนั้นเสีย และยังส่งรายงานการอนุรักษ์ทุก 2 ปี อย่างสม่ำเสมอ ระหว่างปี 2006-2021 อย่างไรก็ตามสถานการณ์ในพื้นที่หลายด้านยังคงสร้างความวิตกเพิ่มมากขึ้นให้แก่คณะกรรมการมรดกโลก จนในเดือนกุมภาพันธ์ปี ค.ศ. 2022 นี้ ต้องมีการส่งคณะทำงานจากศูนย์มรดกโลกและ IUCN ออกไปยังสถานที่มรดกโลกวิกตอเรียเพื่อสำรวจติดตามประเมินสถานการณ์และรายงานต่อคณะกรรมการมรดกโลกอีกครั้งหนึ่งด้วย

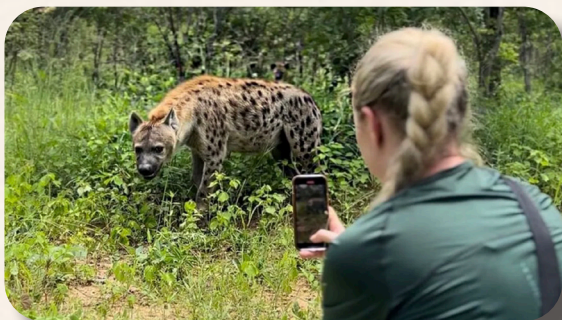

ภาพเปรียบเทียบก่อนภัยแล้งกับช่วงภัยแล้ง ค.ศ. 2019
เครดิตสำนักข่าวรอยเตอร์

6. ปัญหาเงินลงทุนมหาศาลจากต่างประเทศ เพื่อพัฒนาพื้นที่ในบริเวณมรดกโลกวิกตอเรีย

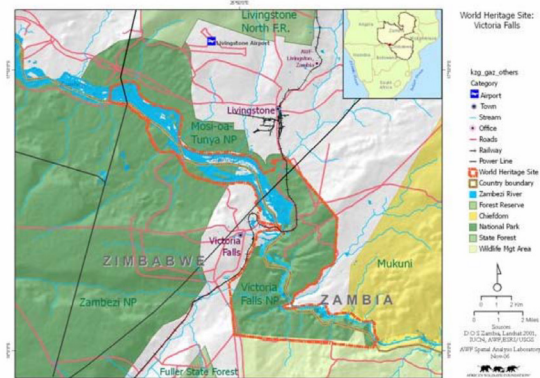
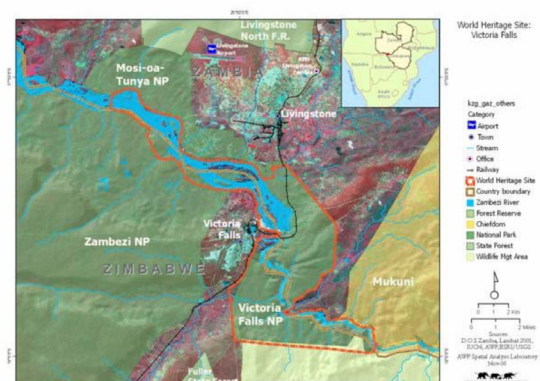
อย่างไรก็ตาม นักวิเคราะห์จำนวนมากเห็นว่า เราจะกล่าวโทษต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะภูมิอากาศโลกอย่างเดียวไม่ได้ ต้องโทษโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ในพื้นที่ด้วย เพราะมรดกโลกน้ำตกวิกตอเรียก็ได้รับผลกระทบจากความเสียหายที่เกิดจากโครงการพัฒนาของมนุษย์ที่ขาดการวางแผนร่วมกันในระยะยาวหลายด้านในพื้นที่ใกล้เคียงกับเขตมรดกโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปล่อยให้บริษัทเอกชนต่างชาติ เช่น จากจีน และจากนครดูไบ เข้าไปกว้านเช่าซื้อที่ดินในระยะยาวและเตรียมพร้อมจะนำเงินมหาศาลเข้าไปลงทุนในโครงการใหญ่หลายโครงการ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและพัฒนาพลังงานไฟฟ้าจากน้ำ การขยายการท่องเที่ยวและการขยายเมืองโดยไม่มีแผนระยะยาวเพื่อควบคุมการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามามากเกินไปจนความสามารถรองรับ และทำให้มีประชาชนอพยพมาอยู่ในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เกิดมลภาวะในน้ำและในอากาศมากขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ยังมีการสูบน้ำขึ้นไปใช้อุปโภคและบริโภคจำนวนมากขึ้น ผสมกับการสร้างเขื่อนเพื่อสร้างสถานีกำเนิดพลังงานไฟฟ้าจากน้ำ ส่งผลให้ปริมาณน้ำในเขตมรดกโลกแห่งนี้ลดน้อยลงอย่างน่ากังวลด้วย

5. ภัยภัยแล้งรุนแรงในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2019

ในปี 2019 เกิดมีปรากฏการณ์ภัยแล้งรุนแรงที่สุดในรอบศตวรรษมาต่อพื้นที่ในบางภูมิภาคโดยเฉพาะในภูมิภาคแอฟริกา ดังปรากฏในรายงานขององค์การอุตุนิยมวิทยาโลกเกี่ยวกับสภาวะภูมิอากาศในแอฟริกาในปี 2019 ที่ตีพิมพ์ในปี 2020 ภัยแล้งดังกล่าวส่งผลต่อมรดกโลกน้ำตกวิกตอเรียอย่างมีนัยสำคัญ ผลกระทบจากภัยแล้งทำให้ปริมาณน้ำที่ตกจากหน้าผาธรรมชาติที่มีความกว้างมากกว่า 1 กิโลเมตร กลับมีน้ำตกลงมาน้อยลงกว่าปกติเกือบร้อยละ 50 ของปริมาณน้ำในทุกปี เหตุการณ์นี้สร้างความวิตกและกดดันต่อรัฐบาลทั้ง 2 ประเทศอย่างมาดดังปรากฏเป็นข่าวใหญ่ไปทั่วโลก (ดูภาพเปรียบเทียบปริมาณน้ำตกจากสำนักข่าวรอยเตอร์) ภัยแล้งดังกล่าวยังทำให้ผลผลิตทางเกษตรกรรมในแอฟริกาตอนใต้ลดน้อยลง และประชาชนในประเทศแซมเบียและซิมบับเว ต้องลดการใช้กระแสไฟฟ้าลงอย่างมาก ตลอดจนมีการศึกษาเผาร้างปริมาณน้ำที่น้ำตกวิกตอเรียอย่างใกล้ชิดต่อมาด้วย

Annex 6: Maps

แผนที่แสดงพื้นที่มรดกโลกข้ามพรมแดนน้ำตกวิกตอเรีย
เครดิต แฟ้มเอกสารน้ำวิกตอเรีย

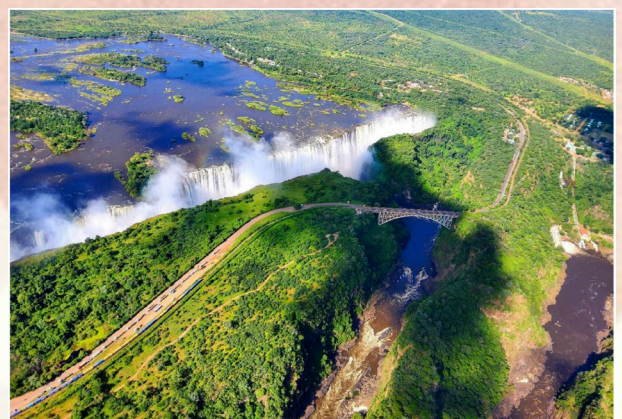

Figure 6: Aerial view of the Falls. The ZESCO power station intake channel can be seen on the left bank just before the falls; the power station on the right edge of the picture, and a row of trucks waiting at the border. ©UNESCO/Guy Broucke.

7. สรุปรณิมรดกโลกน้ำตกวิกตอเรียนี้ เป็นกรณีตัวอย่างของมรดกโลกทางธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่

สร้างความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นที่โดยรอบมาช้านาน แต่ในปัจจุบันนี้มีปัญหารอบด้านที่ล้วนมีความละเอียดอ่อนอย่างมาก มีผลกระทบต่อคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของมรดกโลกแห่งนี้ ซึ่งเสี่ยงต่อการที่จะต้องถูกประกาศให้ขึ้นบัญชี “มรดกโลกในภาวะอันตราย” นับว่ามรดกโลกแห่งนี้ อยู่ในสภาวะเปราะบางอย่างมาก สร้างข้อกังวลห่วงใยอย่างต่อเนื่องให้แก่คณะกรรมการมรดกโลก และประเทศทั้ง 2 ประเทศที่เป็นเจ้าของมรดก ตลอดจนนักวิชาการด้านต่าง ๆ รวมทั้งสื่อมวลชนทั่วโลกมาตั้งแต่ ค.ศ. 1992 มาจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏในแฟ้มเอกสาร รายงานการอนุรักษ์ รายงานคณะกรรมการติดตามสถานการณ์ในพื้นที่ ตลอดจนมติของคณะกรรมการมรดกโลก รวมทั้งสารคดีหรือข่าวความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับน้ำตกวิกตอเรียในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ประเด็นสำคัญที่ทุกฝ่ายเฝ้าติดตามมองดูกรณีศึกษามรดกโลกน้ำตกวิกตอเรียแห่งนี้ ก็คือ

1. ทำอย่างไรจึงจะสามารถมีการพิจารณาวางแผนร่วมกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในบริเวณน้ำตกอันยิ่งใหญ่ได้อย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ โดยให้ส่งผลกระทบในทางลบต่อคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของมรดกแห่งนี้โดยเฉพาะในด้านสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาให้น้อยที่สุดและ

2. ทำอย่างไรที่จะสามารถวางแผนการใช้ประโยชน์ด้านพลังงานไฟฟ้าจากน้ำตกแห่งนี้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนยาวนานโดยส่งผลในทางลบต่อต้นทุนทางธรรมชาติให้น้อยที่สุด

เครดิตภาพและแผนที่

1. ภาพถ่ายน้ำตกวิกตอเรียในเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2555 โดย ปองพล อติเรกสาร จำนวน 3 ภาพ
2. ภาพถ่ายของสำนักรอยเตอร์ก่อนและหลังภัยแล้งใน ค.ศ. 2019 จำนวน 2 ภาพ
3. ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณน้ำตกวิกตอเรียจากแฟ้มรายงานของยูเนสโกถ่ายโดย Guy Broucke จำนวน 1 ภาพ
4. แผนที่แสดงเขตมรดกโลกน้ำตกวิกตอเรียและพื้นที่ใกล้เคียง จากแฟ้มของศูนย์มรดกโลก 2 แผ่น

เอกสารอ้างอิง (ออนไลน์) ประกอบบทความมรดกโลกข้ามพรมแดน น้ำตกวิกตอเรีย

โดยสาวิตรี สุวรรณสถิตย์

แฟ้มเอกสารของศูนย์มรดกโลก (WHC) หมายเลข 509 เรื่อง-Mosi-oa-Tunya / Victoria Falls

และสถานภาพการอนุรักษ์ (SOC) ตั้งแต่ปี 1992-2023

The African Report, Sept 2565BE. Zimbabwe-Zambia: Is Victoria Falls under threat...

National Geographic, Feb 2563BE, Victoria Falls

Keep Victoria Falls Wild, Victoria Falls Threatened by New Tourism Developments, 25 Sept 2023.

Natural World Heritage Sites, EXPLORE THE MOSI-OA-TUNYA/VICTORIA FALLS. -o/

<https://www.afrik-news.com/article15820.html>,

Implications of Misleading News Reporting on Tourism at the Victoria Falls, Zimbabwe

September 2021

Weather, Climate, and Society

DOI:10.1175/WCAS-D-21-0013.1

Authors:

William Mushawemhuka

University of Johannesburg

Gijsbert Hoogendoorn

University of Johannesburg

Jennifer Fitchett

University of the Witwatersrand

วารสาร ความร่วมมือ กับต่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ

THE BULLETIN ON INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MINISTRY OF EDUCATION

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการด้านต่างประเทศที่สำคัญ สำหรับใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานการศึกษาและการวิจัยของหน่วยงาน สถานศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ
3. เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนใจ สามารถติดตามความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าในงานด้านต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ
4. เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงวิชาการเกี่ยวกับความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการในอันที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศในอนาคตให้มีคุณค่า และมีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. เพื่อเป็นแหล่งรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับใช้ในการสืบค้น อ้างอิง และเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์

กำหนดออก

วารสารราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ

ที่ปรึกษา

สุเทพ แก่งสันเทียะ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
พิเชฐ โพธิ์ภักดี รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ในฐานะเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก)

บรรณาธิการอำนวยการ

พิมพัชรีย์ เมืองนิล
ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

บรรณาธิการบริหาร

โกมุที ยมฉันทน์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ฐิติ พอกสันเทียะ

ออกแบบรูปเล่ม

พิมพचना ดารารวัช

เผยแพร่เว็บไซต์

พิมพचना ดารารวัช
สุฤทัย แจ่มเที่ยงตรง

ผู้แปล

พิศवास ปทุมุตตรังษี
บุษนาฏ เนตรประเสริฐศรี
จงจิต อนันต์คูศรี

ผู้ตรวจแก้ไขงานแปล

พิศवास ปทุมุตตรังษี

สำนักงาน

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 0 2628 5646 ต่อ 122-124 โทรสาร. 0 2281 0953
www.bic.moe.go.th

หมายเหตุ

บุคคลหรือองค์กรใดต้องการนำข้อเขียน บทความหรือภาพถ่าย ที่อยู่ในวารสารฉบับนี้ไปตีพิมพ์หรือประโยชน์ ในสิ่งตีพิมพ์อื่น หรือเผยแพร่ทางเว็บไซต์ ขอความกรุณาแจ้งสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการทราบเป็นการล่วงหน้า และขอให้ระบุชื่อผู้เขียนหรือชื่อวารสารในการอ้างอิงด้วย

UNESCO – UIA World Capital of Architecture COPENHAGEN 2023

